

Informator maturalny od 2005 roku

dla osób niesłyszących

Warszawa 2003

**Informator opracowała Centralna Komisja Egzaminacyjna
w Warszawie.**

ISBN 83-88564-37-4

SPIS TREŚCI

Część I

- I. Wstęp 5
- II. Informator dla osób niesłyszących 7
- III. Podstawy prawne egzaminu 9
- IV. Matura 2005 w pytaniach uczniów 11

Część II

- Język polski** 17
 - I. Struktura i forma egzaminu 19
 - II. Wymagania egzaminacyjne..... 25
 - III. Przykładowe tematy na ustną część egzaminu 33
 - IV. Przykładowy arkusz I i schemat oceniania 37
 - V. Wymagania egzaminacyjne dla poziomu rozszerzonego 55
 - VI. Przykładowy arkusz II i schemat oceniania 57
- Historia**..... 71
 - I. Struktura i forma egzaminu 73
 - II. Wymagania egzaminacyjne..... 77
 - III. Przykładowy arkusz I i schemat oceniania 85
 - IV. Wymagania egzaminacyjne dla poziomu rozszerzonego 111
 - V. Przykładowy arkusz II i schemat oceniania 115
- Wiedza o społeczeństwie** 141
 - I. Struktura i forma egzaminu 143
 - II. Wymagania egzaminacyjne..... 145
 - III. Przykładowe arkusze i schematy oceniania 151
 - a) Arkusz dla osób niesłyszących 153
 - b) Arkusz II 173
- Języki obce nowożytne** 189
 - I. Struktura i forma egzaminu 191
 - II. Wymagania egzaminacyjne z języka angielskiego..... 195
 - III. Przykładowy arkusz i schemat oceniania z języka angielskiego 201
 - IV. Wymagania egzaminacyjne z języka niemieckiego..... 215
 - V. Przykładowy arkusz i schemat oceniania z języka niemieckiego 221
- Informacje (terminy, adresy)** 235
- Wykaz informatorów maturalnych obowiązujących od 2005 r.**..... 237

CZĘŚĆ I

I. WSTĘP

Oddajemy do rąk Państwa *Informator* w nadziei, że pomoże on przygotować się do egzaminu maturalnego w roku 2005 i następnych sesjach egzaminacyjnych. Znajdą w nim Państwo informacje o podstawowych aktach prawnych regulujących zasady przeprowadzania egzaminów, tekst *Standardów wymagań egzaminacyjnych dla osób niesłyszących dla przedmiotów, do których tworzy się odrębne zestawy egzaminacyjne (język polski, historia, wiedza o społeczeństwie, język angielski i język niemiecki)* oraz do każdego z tych przedmiotów opis struktury i formy egzaminu, szczegółowy opis wymagań egzaminacyjnych, przykładowe zadania egzaminacyjne.

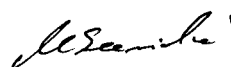
W rozdziałach „Matura 2005 w pytaniach uczniów” i „Informacje ...” znajdą Państwo odpowiedzi na większość pytań zadawanych w związku z nową maturą. Dalsze pytania można kierować do Centralnej i okręgowych Komisji egzaminacyjnych, których adresy zamieszczamy.

W maju 2005 r. po raz pierwszy „Nowa Matura” stanie się egzaminem powszechnym dla absolwentów nowych liceów ogólnokształcących i profilowanych, a w latach następnych, sukcesywnie, dla absolwentów pozostałych szkół ponadgimnazjalnych. Będzie ona zatem swoistym testem sprawności i rzetelności systemu egzaminów zewnętrznych. O zasadach tego egzaminu informujemy dwa lata przed jego przeprowadzeniem. Chcemy bowiem przekazać Państwu rzetelną informację, licząc na wszelkie uwagi i komentarze, które być może wskażą na konieczność pewnych usprawnień w zasadach matury.

Sugerujemy zatem uważne zapoznanie się z *Informatorem*. Jest to ważne zarówno dla Państwa, jak i dla nas. Państwo dowiedzą się, jak będzie wyglądał egzamin, natomiast ewentualne uwagi i komentarze będą przydatne do poprawy jakości i rzetelności egzaminu oraz sposobów informowania o nim.

Państwa sukces podczas egzaminu to również nasza satysfakcja. Życzymy zatem sukcesu!

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

II. INFORMATOR DLA OSÓB NIESŁYSZĄCYCH

Podstawowym założeniem egzaminów zewnętrznych jest ich jednolitość i porównywalność w całym kraju. Wiąże się to z jednoczesnym wprowadzeniem uznawalności wyników egzaminów maturalnych w rekrutacji na wyższe uczelnie. W tej sytuacji zakłada się jednakowe zadania egzaminacyjne dla wszystkich zdających.

Uczniowie niesłyszący, mimo podobnego potencjału intelektualnego co uczniowie słyszący, poznają język polski w drugiej kolejności. Ich pierwszym językiem jest na ogół język migowy. Dlatego też dysponują znacznie mniejszym zasobem słów, jak również mniejszym zasobem pojęciowym. Specyfika tej dysfunkcji powoduje znaczące konsekwencje w procesie uczenia, sprawia również, że uczniowie niesłyszący mają trudności w opanowaniu zasad strukturalnych i gramatycznych języka polskiego i języków obcych. Z tego powodu konieczne było opracowanie odrębnych wymagań egzaminacyjnych z niektórych przedmiotów humanistycznych: języka polskiego, języków obcych nowożytnych, historii i wiedzy o społeczeństwie.

Na podstawie odrębnych standardów wymagań opracowano zadania egzaminacyjne, sprawdzające na porównywalnym poziomie do zadań w arkuszach dla szerokiej populacji uczniów, wiedzę i umiejętności zdających z historii, wiedzy o społeczeństwie i języków obcych z pominięciem ich sprawności językowej, która jest oceniana tylko w wypracowaniu z języka polskiego. Dotyczy to wymagań na poziomie podstawowym.

Wymagania rekrutacyjne wyższych uczelni są jednakowe dla wszystkich kandydatów, dlatego każdy, kto planuje kontynuować naukę na studiach, musi zdać egzamin maturalny na poziomie rozszerzonym, na którym wymagania egzaminacyjne i zadania są zbieżne z wymaganiami dla uczniów słyszących. Zgodnie z § 66 rozporządzenia o ocenianiu podczas egzaminu zdających niesłyszących będzie obecny surdopedagog lub tłumacz języka migowego, który na podstawie § 45 tego rozporządzenia będzie miał obowiązek wyjaśnić zdającym polecenia zawarte w zadaniach. Na mocy tego samego paragrafu czas zdawania egzaminu maturalnego może być wydłużony.

Mamy nadzieję, że informator spełni swoje zadanie i przyczyni się do uzyskania satysfakcjonujących wyników z egzaminu maturalnego.

III. PODSTAWY PRAWNE EGZAMINU

Podstawowym aktem prawnym wprowadzającym zewnętrzny system oceniania jest Ustawa o systemie oświaty z 1991 r., wraz z późniejszymi zmianami.

Aktami prawnymi regulującymi przeprowadzanie egzaminów maturalnych są:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych (DzU z 2003r. Nr 26, poz. 225).
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (DzU z 2003r. Nr 90, poz. 846).
Z przedmiotów humanistycznych opracowane zostały odrębne standardy wymagań egzaminacyjnych, uwzględniające możliwości percepcyjne niesłyszących. Na podstawie tych standardów zostały zredagowane zadania egzaminacyjne na poziomie podstawowym. Na poziomie rozszerzonym zadania egzaminacyjne dla osób niesłyszących są takie same jak dla absolwentów szkół masowych, bo takie są założenia rekrutacyjne wyższych uczelni, ale warunki zdawania egzaminu będą dostosowane do sprawności niesłyszących. Podczas egzaminu będzie obecny surdopedagog lub tłumacz języka migowego, a czas pracy zdających może być wydłużony o 50% czasu egzaminu.
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 października 1999 r. w sprawie wymagań, jakim powinni odpowiadać egzaminatorzy okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz warunków wpisywania i skreślenia egzaminatorów z ewidencji egzaminatorów. (DzU Nr 93, poz.1071).

IV. MATURA 2005 W PYTANIACH UCZNIÓW

<p>1. Po co jest wprowadzana „Nowa Matura”?</p>	<p>Nowy egzamin maturalny jest wprowadzany, aby zapewnić:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) jednolitość zadań i kryteriów oceniania w całym kraju, b) porównywalność wyników, c) obiektywizm oceniania (kodowane prace maturalne, oceniane przez zewnętrznych egzaminatorów), d) konieczność zdawania tylko raz egzaminu z danego przedmiotu, zamiast odrębnie w szkole i odrębnie na uczelni.
<p>2. Czy nowy egzamin maturalny będzie trudniejszy od starego egzaminu dojrzałości?</p>	<p>Nie, egzamin maturalny nie będzie trudniejszy od starego egzaminu dojrzałości, będzie inny. Otrzymane dwa lata przed egzaminem informatory pozwolą dokładnie poznać jego specyfikę.</p>
<p>3. Jakie są podstawowe zasady egzaminu maturalnego od roku 2005?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Egzamin maturalny sprawdza wiadomości i umiejętności określone w <i>Standardach wymagań egzaminacyjnych</i>. 2. Egzamin jest przeprowadzany dla absolwentów: <ul style="list-style-type: none"> a) liceów ogólnokształcących od 2005 roku, b) liceów profilowanych od 2005 roku, c) techników od 2006 roku, d) uzupełniających liceów ogólnokształcących od 2006 roku, e) techników uzupełniających od 2007 roku. 3. Dla absolwentów niesłyszących zdających egzamin maturalny z języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie i języków obcych nowożytnych zostaną przygotowane odrębne zestawy egzaminacyjne sprawdzające wiadomości i umiejętności określone w <i>Standardach wymagań egzaminacyjnych dla osób niesłyszących</i>. 4. Egzamin jest przeprowadzany dwa razy w roku: w sesji zimowej i wiosennej. 5. Egzamin składa się z części ustnej, ocenianej przez nauczycieli w szkole i części pisemnej, ocenianej przez egzaminatorów zewnętrznych. 6. Wybór przedmiotu zdawanego na egzaminie nie jest zależny od typu szkoły, do której uczęszczał zdający, ani od przedmiotów nauczanych w tej szkole. 7. Harmonogram przebiegu egzaminów ustala dyrektor CKE i ogłasza go na stronie internetowej CKE, nie później niż 4 miesiące przed terminem egzaminu.
<p>4. Jakie egzaminy trzeba obowiązkowo zdawać na maturze?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obowiązkowe są trzy egzaminy z: <ul style="list-style-type: none"> a) języka polskiego – w części ustnej i pisemnej, b) języka obcego nowożytnego – w części ustnej i pisemnej, c) przedmiotu wybranego przez zdającego (zdawanego tylko w części pisemnej) spośród następujących przedmiotów: biologia, chemia, fizyka i astronomia, geografia, historia, historia muzyki, historia sztuki.

	<p>matematyka, wiedza o społeczeństwie, wiedza o tańcu.</p> <p>2. Absolwenci szkół i oddziałów z nauczaniem języka danej mniejszości narodowej, oprócz obowiązkowych egzaminów wymienionych w punkcie 1., zdają dodatkowo egzamin z języka ojczystego w części ustnej i pisemnej.</p>
<p>5. Z jakich przedmiotów dodatkowych można zdawać maturę?</p>	<p>Absolwent może zdawać egzamin maturalny z jednego, dwóch lub trzech przedmiotów dodatkowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> języka obcego nowożytnego, innego niż obowiązkowy – w części ustnej i pisemnej, języka grupy etnicznej – tylko w części ustnej lub tylko w części pisemnej lub w obu częściach, w części pisemnej z przedmiotów wymienionych w odpowiedzi 1c na pytanie 4., jeżeli nie wybrał ich jako przedmiotów obowiązkowych, a także z informatyki, języka greckiego i kultury antycznej, języka łacińskiego i kultury antycznej.
<p>6. Na jakim poziomie będzie można zdawać poszczególne egzaminy?</p>	<ol style="list-style-type: none"> Egzamin z przedmiotów obowiązkowych może być zdawany na poziomie podstawowym lub rozszerzonym z wyjątkiem części ustnej języka polskiego, języka mniejszości narodowej, które są zdawane na jednym poziomie, określonym w standardach wymagań egzaminacyjnych. Egzamin z przedmiotów dodatkowych jest zdawany na poziomie rozszerzonym, z wyjątkiem języka grupy etnicznej zdawanego w części ustnej na jednym poziomie. Wyboru poziomu egzaminu w części ustnej z danego języka obcego zdający dokonuje w pisemnej deklaracji składanej przewodniczącemu szkolnego zespołu egzaminacyjnego na początku nauki w klasie maturalnej, a w części pisemnej ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych w czasie trwania egzaminu. Zdawanie egzaminu w części pisemnej na poziomie rozszerzonym wymaga rozwiązania zadań egzaminacyjnych zawartych w arkuszu egzaminacyjnym dla poziomu podstawowego oraz zadań egzaminacyjnych zawartych w arkuszu egzaminacyjnym dla poziomu rozszerzonego.
<p>7. Gdzie można zdawać maturę?</p>	<ol style="list-style-type: none"> Maturę zdaje się we własnej szkole, chyba że dyrektor okręgowej komisji egzaminacyjnej wyznaczy inne miejsce. W szczególnych wypadkach może zaistnieć konieczność zdawania części ustnej egzaminu z języków obcych poza własną szkołą (np. z powodu braku nauczycieli danego języka). Zdający, którzy ukończyli szkołę w latach poprzednich lub wyrazili wolę zdawania egzaminu w innej szkole niż ukończona, są kierowani do szkoły lub ośrodka egzaminacyjnego wyznaczonego przez komisję okręgową.

<p>8. Kiedy można zdawać maturę?</p>	<p>Maturę można zdawać dwa razy w roku: w maju lub styczniu, według harmonogramu ustalonego przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.</p>
<p>9. Jakie warunki muszą być zapewnione w sali egzaminacyjnej?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sala, w której jest przeprowadzany egzamin, musi spełniać warunki określone w przepisach bhp i przepisach ppoż. 2. Szczegółową informację o sposobie dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu do potrzeb absolwentów niesłyszących, opracowuje dyrektor CKE i podaje na stronie internetowej CKE, nie później niż na 12 miesięcy przed terminem egzaminu. 3. Przy stoliku może siedzieć wyłącznie jeden zdający. 4. Na stolikach w trakcie pisania mogą znajdować się jedynie arkusze egzaminacyjne, przybory pomocnicze i pomoce dopuszczone przez dyrektora CKE. 5. Zdający chory lub niepełnosprawny w trakcie egzaminu może mieć na stoliku leki i inne pomoce medyczne przepisane przez lekarza lub konieczne ze względu na chorobę lub niepełnosprawność. 6. Posiłki dla zdających i egzaminatorów mogą być dostępne jedynie na zewnątrz sali egzaminacyjnej poza czasem przeznaczonym na egzamin, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w pkt 4.
<p>10. Jak powinien być zorganizowany egzamin?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. W skład zespołu nadzorującego przebieg egzaminu w danej sali wchodzi co najmniej trzech nauczycieli, z tym że co najmniej jeden nauczyciel powinien być zatrudniony w innej szkole. W skład zespołu wchodzi również odpowiednio surdopedagog lub tłumacz języka migowego, nie mogą natomiast wchodzić nauczyciele danego przedmiotu oraz wychowawca zdających. 2. Egzamin pisemny przebiega zgodnie z harmonogramem określonym przez CKE. Szczegóły egzaminu z poszczególnych przedmiotów określa każdorazowo informacja zawarta w arkuszu egzaminacyjnym. Czas egzaminu liczy się od przekazania zdającym arkuszy egzaminacyjnych. 3. W czasie egzaminu pisemnego w sali egzaminacyjnej przebywają co najmniej trzech członkowie zespołu nadzorującego. 4. W czasie egzaminu zdający nie powinni opuszczać sali egzaminacyjnej. Przewodniczący zespołu może zezwolić na opuszczenie sali tylko w szczególnie uzasadnionej sytuacji, po zapewnieniu warunków wykluczających możliwość kontaktowania się zdającego z innymi osobami, z wyjątkiem osób udzielających pomocy medycznej. 5. Członkowie zespołu nadzorującego przebieg egzaminu nie mogą udzielać wyjaśnień dotyczących zadań egzaminacyjnych ani ich komentować. 6. W przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych przewodniczący zespołu egzaminacyjnego przerywa egzamin danej osoby i prosi o opuszczenie sali egzaminacyjnej.

	7. Arkusze egzaminacyjne są zbierane po zakończeniu każdej części egzaminu.
11. Ile czasu będzie trwała matura?	Egzamin pisemny z jednego przedmiotu będzie trwał – w zależności od przedmiotu – nie dłużej niż 3 godziny dla poziomu podstawowego i nie dłużej niż 3 godziny dla poziomu rozszerzonego. Cała sesja egzaminacyjna będzie trwała od początku maja do końca czerwca i odpowiednio od początku stycznia do końca lutego. Sesja będzie się kończyć rozdaniem świadectw dojrzałości.
12. Jak sprawdzane są prace i ogłaszane wyniki matury?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poszczególne arkusze egzaminacyjne z każdej części egzaminu z danego przedmiotu są sprawdzane i oceniane przez egzaminatorów zewnętrznych, przeszkolonych przez okręgowe komisje egzaminacyjne i wpisanych do ewidencji egzaminatorów. 2. Wynik egzaminu jest wyrażony w procentach. 3. Wynik egzaminu z dodatkowego przedmiotu, o którym mowa w pytaniu 5. pkt c, nie ma wpływu na zdanie egzaminu, ale odnotowuje się go na świadectwie dojrzałości. 4. Komisja okręgowa sporządza listę osób, zawierającą uzyskane przez te osoby wyniki, i przesyła ją do szkoły w celu ogłoszenia.
13. Kiedy egzamin maturalny uznawany jest za zdany?	Egzamin jest zdany, jeżeli zdający z każdego z trzech obowiązkowych egzaminów (w przypadku języków zarówno w części ustnej, jak i pisemnej), uzyskał minimum 30% punktów możliwych do uzyskania za dany egzamin na poziomie podstawowym. Warunek zdania egzaminu maturalnego dla osób zdających poziom rozszerzony jest ten sam, ponieważ każdy musi najpierw zdać egzamin na poziomie podstawowym.
14. Kiedy egzamin maturalny uznawany jest za niezdany?	Egzamin uważa się za niezdany jeżeli: <ol style="list-style-type: none"> a) zdający z któregośkolwiek egzaminu obowiązkowego, lub jego części ustnej lub pisemnej otrzymał mniej niż 30% punktów możliwych do uzyskania, b) w trakcie egzaminu stwierdzono, że zdający pracuje niesamodzielnie i jego egzamin został przerwany, c) w trakcie sprawdzania egzaminator stwierdził niesamodzielność rozwiązywania zadań egzaminacyjnych.
15. Czy niezdanie ustnej części jednego ze zdawanych języków przerywa zdawanie dalszej części egzaminu?	Nie przerywa. Zdający przystępuje do kolejnych egzaminów we wcześniej ogłoszonych terminach, natomiast niezdaną część ustną danego egzaminu zdaje w wybranej sesji egzaminacyjnej.
16. Czy prace maturalne po sprawdzeniu będą do wglądu dla zdającego?	Na wniosek zdającego komisja okręgowa udostępni do wglądu sprawdzone arkusze, w miejscu i czasie określonym przez dyrektora OKE.

<p>17. Czy można powtarzać niezdany egzamin?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Absolwent, który nie zdał egzaminu z określonego przedmiotu, może przystąpić ponownie do egzaminu z tego przedmiotu w kolejnych sesjach egzaminacyjnych przez 5 lat. 2. Po upływie 5 lat od daty pierwszego egzaminu absolwent, o którym mowa w pkt 1., zdaje powtórny egzamin w pełnym zakresie. 3. Przy powtórnym egzaminie z przedmiotu wybranego absolwent może wybrać inne przedmioty.
<p>18. Czy można poprawiać wynik uzyskany na egzaminie?</p>	<p>Absolwent, który chce podwyższyć wynik egzaminu w części pisemnej z jednego lub kilku przedmiotów, ma prawo przystąpić ponownie do egzaminu w kolejnych sesjach.</p>
<p>19. Kiedy można powtórnie przystąpić do egzaminu, jeśli został on przerwany?</p>	<p>Absolwent, który nie przystąpił do egzaminu lub przerwał egzamin, ma prawo przystąpić do egzaminu w kolejnych sesjach egzaminacyjnych w styczniu lub maju każdego roku.</p>
<p>20. Kto może być zwolniony z egzaminu z danego przedmiotu?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych są zwolnieni z egzaminu z danego przedmiotu. 2. Laureatom i finalistom olimpiad uprawnienie wymienione w pkt 1. przysługuje także wtedy, gdy przedmiot nie był objęty szkolnym planem nauczania danej szkoły. 3. Osoba zwolniona z egzaminu będzie miała na świadectwie dojrzałości w rubryce danego przedmiotu wpisaną informację o uzyskanym na olimpiadzie tytule.
<p>21. Czy – oprócz olimpiad – istnieją inne podstawy do zwolnień z egzaminu lub jego części?</p>	<p>Nic, poza wynikami z olimpiady, nie będzie mogło być podstawą do zwolnienia z egzaminu maturalnego.</p>
<p>22. Jaki wpływ na świadectwo maturalne będą miały oceny uzyskane w szkole ponadgimnazjalnej?</p>	<p>Oceny uzyskane w szkole ponadgimnazjalnej znajdują się na świadectwie ukończenia szkoły, natomiast na świadectwie dojrzałości będą zamieszczone tylko wyniki egzaminów maturalnych i wyniki olimpiady, o ile będą podstawą zwolnienia z danego egzaminu.</p>
<p>23. Czy zdawanie matury będzie konieczne, aby ukończyć szkołę?</p>	<p>Można nie przystąpić do matury, ponieważ nie jest ona egzaminem obowiązkowym. Jedynie te osoby, które będą chciały kontynuować naukę w wyższej uczelni, muszą zdać egzamin maturalny. Podobnie do niektórych szkół policealnych nie wystarczy świadectwo ukończenia szkoły, ale będzie wymagane świadectwo dojrzałości (np. szkoły dla pielęgniarek).</p>

<p>24. Na jakich zasadach zdają egzamin absolwenci niepełnosprawni?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Absolwenci niepełnosprawni lub niesprawni czasowo przystępują do egzaminu w powszechnie obowiązujących terminach i według obowiązujących wymagań egzaminacyjnych, przy kryteriach i w formie dostosowanych do rodzaju niesprawności. 2. Za zapewnienie warunków i formy przeprowadzania egzaminu odpowiednich do możliwości zdających o specjalnych potrzebach edukacyjnych odpowiada dyrektor szkoły.
<p>25. Czy osoby z dysleksją rozwojową będą rozwiązywać inne zadania niż pozostali zdający?</p>	<p>Na poziomie maturalnym nie przewiduje się różnicowania arkuszy dla osób dyslektycznych. Możliwe będzie zastosowanie odrębnych kryteriów oceniania, stosownie do opinii z odpowiedniej poradni.</p>
<p>26. W jakich sytuacjach można złożyć odwołanie od egzaminu?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeżeli w trakcie egzaminu w części ustnej lub pisemnej nie były przestrzegane przepisy dotyczące jego przeprowadzenia, absolwent może w terminie 2 dni od daty egzaminu zgłosić zastrzeżenia do dyrektora komisji okręgowej. 2. Dyrektor komisji okręgowej rozpatruje zgłoszone zastrzeżenia w terminie 7 dni od daty ich otrzymania. 3. Rozstrzygnięcia dyrektora komisji okręgowej są ostateczne.
<p>27. Jaka będzie matura absolwentów szkół z ojczystym językiem mniejszości narodowych i uczniów szkół dwujęzycznych?</p>	<p>Absolwenci szkół lub oddziałów z językiem nauczania mniejszości narodowych oraz absolwenci szkół dwujęzycznych mogą zdawać na egzaminie przedmiot lub przedmioty w języku polskim lub odpowiednio w języku danej mniejszości narodowej, albo w danym języku obcym. Wyboru języka, w którym będzie zdawany przedmiot, absolwent dokonuje wraz z deklaracją wyboru przedmiotu, o którym mowa w pytaniu 4.</p>
<p>28. Czy absolwenci szkół mniejszości narodowych, wybierając egzamin z przedmiotów w języku ojczystym, będą rozwiązywać te same zadania co piszący maturę w języku polskim?</p>	<p>Absolwenci szkół z językiem wykładowym mniejszości narodowych, którzy zdecydują się pisać maturę w języku ojczystym, otrzymają te same arkusze egzaminacyjne co pozostali uczniowie, przetłumaczone na ich język ojczysty. Nie dotyczy to historii Polski i geografii Polski, które muszą być zdawane w języku polskim.</p>
<p>29. Czy matura zapewni dostanie się na wybrany kierunek studiów?</p>	<p>Matura nie daje gwarancji automatycznego dostania się na studia. Warunki rekrutacji na daną uczelnię ustala senat tej uczelni. Ustawa o szkolnictwie wyższym zastrzega, że uczelnie nie będą organizować egzaminów wstępnych dublujących maturę. To znaczy, jeżeli kandydat na studia zdał na maturze egzamin z wymaganego na dany wydział przedmiotu, to jego wynik z egzaminu maturalnego będzie brany pod uwagę w postępowaniu kwalifikacyjnym.</p>

CZĘŚĆ II

JĘZYK POLSKI

I. STRUKTURA I FORMA EGZAMINU

1. Opis egzaminu

Egzamin maturalny z języka polskiego składa się z dwóch części:

- a) **ustnej**, zdawanej w szkole przez wszystkich na jednym poziomie i ocenianej przez przedmiotowy zespół egzaminacyjny,
- b) **pisemnej**, zdawanej na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, ocenianej przez egzaminatorów zewnętrznych okręgowej komisji egzaminacyjnej.

Ustna część egzaminu składa się z dwóch części:

- a) wypowiedzi zdającego na wybrany temat,
- b) rozmowy zdającego z egzaminatorem dotyczącej prezentacji tematu i bibliografii.

Pisemna część egzaminu składa się z dwóch części:

- a) egzaminu sprawdzającego rozumienie czytanego tekstu i umiejętność pisania na poziomie podstawowym,
- b) egzaminu sprawdzającego umiejętność pisania na poziomie rozszerzonym.

Egzamin na poziomie podstawowym jest obowiązkowy dla wszystkich zdających.

2. Szczegółowy opis ustnej części egzaminu

Ustna część egzaminu trwa około 25 minut (prezentacja około 15 minut i rozmowa z egzaminatorem około 10 minut) i sprawdza umiejętność komunikacji w mowie, w mowie z towarzyszeniem środków wspomagających komunikację (język migany, fonogesty, itp.) lub w polskim języku migowym (PJM) oraz umiejętność organizowania warsztatu pracy.

1) Przygotowanie do egzaminu:

- a) nauczyciel języka polskiego przedstawia uczniowi na początku nauki w klasie maturalnej szkolną listę tematów,
- b) z listy zaproponowanych tematów uczeń wybiera jeden i określa sposób jego realizacji oraz zakres materiału służącego do opracowania tematu,
- c) liczba tematów przygotowanych w szkole przez nauczycieli języka polskiego powinna być taka, by zapewniała uczniom możliwość wyboru – jeden temat może być wybrany przez kilku uczniów,
- d) materiały pomocnicze, które uczeń może (o ile temat na to pozwala) wykorzystać podczas egzaminu, to np.: wykonany przez siebie film, skopiowane fragmenty z literatury pełniące rolę cytatu, reprodukcje dzieł sztuki, kadry z filmu, fotografie, np. zabytków architektury, zdający może także korzystać z planu prezentacji, zgodnie z zamieszczonym wzorem,
- e) uczeń ma obowiązek dostarczyć nauczycielowi najpóźniej miesiąc przed egzaminem bibliografię i materiał pomocniczy (o ile taki przygotował), a tydzień przed egzaminem – ramowy plan prezentacji.

Wzór planu prezentacji, z którego zdający może korzystać podczas egzaminu

Plan nie może przekraczać 1 strony formatu A4.

Imię i nazwisko
Wybór języka i środków wspomagających komunikację:.....
TEMAT
I Literatura podmiotu
II Literatura przedmiotu
III Ramowy plan wypowiedzi
1. Określenie problemu
2. Kolejność prezentowanych argumentów (treści)
3. Wnioski
IV Materiały pomocnicze
1.
2.
3.
Podpis zdającego.....

2) Egzamin:

- w części pierwszej (prezentacji tematu) sprawdzana jest umiejętność wypowiadania się, wiedza w zakresie wyznaczonym przez temat i wykorzystanie przygotowanych materiałów pomocniczych,
- w części drugiej, w której sprawdzane są: rozumienie pytań przez zdającego, umiejętność formułowania odpowiedzi, umiejętność obrony własnego stanowiska, egzaminator podejmuje ze zdającym rozmowę dotyczącą tematu lub/i bibliografii; zadane pytania odnotowuje w protokole egzaminu.

3. Zasady oceniania ustnej części egzaminu

Egzamin jest oceniany według kryteriów dostosowanych do możliwości ucznia niesłyszącego, jednakowych w całym kraju.

W ustnej części egzaminu ocenie podlegają: prezentacja tematu, rozmowa o problemach związanych z prezentowanym zagadnieniem oraz umiejętność komunikowania się.

W sumie za ustną część egzaminu zdający może uzyskać 20 punktów w następującym układzie:

- za prezentację tematu:
12 pkt (10 za zawartość merytoryczną, 2 za kompozycję) – 60% ogólnej punktacji,
- za rozmowę:
8 pkt – 40% ogólnej punktacji,

Ustną część egzaminu ocenia przedmiotowy zespół egzaminacyjny według kryteriów załączonych na następnej stronie.

KRYTERIA OCENIANIA ODPOWIEDZI opracowane przy udziale CKE						
KRYTERIA	PREZENTACJA		KOMPOZYCJA WYPOWIEDZI		ROZMOWA	punkty
	SPOSÓB REALIZACJI TEMATU	punkty		punkty		
Poziom I	<ul style="list-style-type: none"> - zna, rozumie i na ogół poprawnie interpretuje materiał rzeczowy; - trafnie dobiera materiał rzeczowy; - prezentuje podstawowe zagadnienia w związku z tematem (rozumie temat); - podejmuje częściowo udaną argumentację; - poprawnie odtwarza interpretacje, sądy, opinie; formułuje na ogół poprawne wnioski; - wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile tego temat wymaga); - wypowiada się w sposób zborny, konsekwentny w wyborze języka i technik wspomagających komunikację; - posługuje się stylem stosownym do sytuacji; - posługuje się terminologią specjalistyczną w zakresie niezbędnym do realizacji tematu. 	3	<ul style="list-style-type: none"> - buduje wypowiedź na ogół uporządkowaną i spójną (dopuszczalne zachwiania logicznego ciągu lub proporcji poszczególnych części wypowiedzi). 	1	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje poprawne merytorycznie odpowiedzi (na ogół rozumie pytania), wykorzystując przygotowaną bibliografię i/lub materiały pomocnicze; - wypowiada się w sposób zborny; - posługuje się stylem stosownym do sytuacji; - posługuje się terminologią specjalistyczną w zakresie niezbędnym do realizacji tematu. 	2
Poziom II	<ul style="list-style-type: none"> - zna i rozumie materiał rzeczowy, poprawnie go interpretuje, wykorzystując podstawowe konteksty (o ile temat tego wymaga); - wykorzystuje w funkcji argumentacyjnej trafnie dobrany materiał rzeczowy (selekcjonuje materiał); - prezentuje zagadnienia w ścisłym związku z tematem; - jasno formułuje główną myśl wypowiedzi i trafnie dobiera argumenty; - formułuje wnioski, sądy i opinie; - funkcjonalnie wykorzystuje przygotowany materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga); - wypowiada się w sposób swobodny, konsekwentny w wyborze języka i technik wspomagających komunikację; - posługuje się bogatym słownictwem i stylem stosownym do sytuacji; - posługuje się terminologią specjalistyczną. 	6	<ul style="list-style-type: none"> - buduje wypowiedź zorganizowaną, tzn. z wyraźnym punktem wyjścia, uporządkowaną argumentacją i logicznym wnioskiem (zakończeniem); buduje wypowiedź spójną o właściwych proporcjach; umiejętnie gospodaruje czasem. 		<ul style="list-style-type: none"> - formułuje poprawne merytorycznie odpowiedzi (rozumie pytania), wykorzystując przygotowaną bibliografię i/lub materiały pomocnicze; - broni własnego stanowiska (rozumie stanowisko nadawcy); - dostosowuje do pytania stopień szczegółowości (ogólności) wypowiedzi; - uczestniczy w rozmowie; - wypowiada się w sposób swobodny; - posługuje się bogatym słownictwem i stylem stosownym do sytuacji; - posługuje się terminologią specjalistyczną; - aktywnie rozwiązuje pojawiające się problemy komunikacyjne. 	6
Poziom III	<ul style="list-style-type: none"> - zna i rozumie wybrany materiał, wnikliwie go interpretuje, przywołując różnorodne konteksty; - wykorzystuje w funkcji argumentacyjnej trafnie dobrany materiał (selekcjonuje materiał); - prezentuje zagadnienia w ścisłym związku z tematem (rozumie temat); - formułuje i rozwiązuje problemy badawcze, hierarchizuje argumenty; - formułuje wnioski, sądy i opinie, wartościuje; uogólnia, syntetyzuje; - funkcjonalnie wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga); - wypowiada się w sposób swobodny, potoczny, przekonujący, skuteczny retorycznie, konsekwentny w wyborze języka i technik wspomagających komunikację; - posługuje się bogatym słownictwem i stylem o wyraźnych cechach indywidualnych; - posługuje się terminologią specjalistyczną (dla wypowiedzi w PJM: zaproponował tłumaczenia na PJM odpowiednich specjalistycznych terminów polskich, swoje propozycje uzasadnił). 	10		2	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje poprawne merytorycznie odpowiedzi (rozumie pytania), wykorzystuje celowo przygotowaną bibliografię i/lub materiały pomocnicze; - przekonująco broni własnego stanowiska (rozumie stanowisko nadawcy), swobodnie uczestniczy w rozmowie; - dostosowuje do pytania stopień szczegółowości (ogólności) odpowiedzi; - wypowiada się w sposób swobodny, przekonujący, skuteczny retorycznie; - posługuje się bogatym słownictwem i stylem o wyraźnych cechach indywidualnych; - posługuje się terminologią specjalistyczną (dla wypowiedzi w PJM; zaproponowanymi przez siebie tłumaczeniami na PJM specjalistycznych terminów); - aktywnie rozwiązuje pojawiające się problemy komunikacyjne, stosuje techniki usprawniające wzajemne zrozumienie uczestników komunikacji, dla wypowiedzi w PJM; dostosowuje środki językowe do poziomu znajomości PJM rozmówcy. 	8

Uwaga: punkty przyznaje się za całość opisaną na danym poziomie, nie przyznaje się punktów cząstkowych. Wytłuszczone zostały kryteria, które zdający musi spełnić, aby uzyskać liczbę punktów z danego poziomu. Jeśli wypowiedź zdającego nie spełnia kryteriów opisanych na poziomie I, nie przyznaje się punktów. Wypowiedź zdającego może być oceniona np. tak: za sposób realizacji tematu – 3pkt, za kompozycję wypowiedzi – 2pkt, za rozmowę – 8pkt; razem 13pkt na 20 możliwych do uzyskania.

4. Szczegółowy opis pisemnej części egzaminu

Pisemna część egzaminu sprawdza umiejętność rozumienia czytanego tekstu nieliterackiego i pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim.

Zdający otrzymuje:

- na poziomie podstawowym jeden arkusz egzaminacyjny,
- na poziomie rozszerzonym drugi arkusz egzaminacyjny.

Na rozwiązanie zadań z arkusza I zdający ma 170 minut, a z arkusza II – 130 minut. Czas trwania egzaminu może być wydłużony do 50% czasu wyznaczonego.

Poziom podstawowy

Arkusz I składa się z dwóch części:

- a) części sprawdzającej rozumienie czytanego tekstu,
- b) części sprawdzającej umiejętność pisanie własnego tekstu.

Część sprawdzająca rozumienie czytanego tekstu zawiera:

- a) tekst (około 1200 słów),
- b) test (12-16 zadań otwartych i/lub zamkniętych) z miejscami na wpisanie odpowiedzi.

Tekst służący do sprawdzania umiejętności czytania będzie:

- a) informacyjny (publicystyczny lub popularnonaukowy, reportaż, sprawozdanie...),
- b) napisany staranną, współczesną polszczyzną, która nie będzie zawierać zbyt dużo idiomów i wyrazów występujących w rzadko używanych znaczeniach (niektóre idiomy i niektóre wyrazy występujące w rzadko używanych znaczeniach powinny być objaśnione),
- c) nie obrażający uczuć i światopoglądu zdającego,
- d) współczesny.

Pytania testu sprawdzającego rozumienie czytanego tekstu mogą dotyczyć:

- a) poziomu znaczeń, czyli:
 - rozumienia słów, zdań; odczytywania znaczeń dosłownych, znaczeń słów z kontekstu, odróżniania informacji od opinii, znajdowania słów - kluczy,
 - rozumienia myśli zawartej w akapicie lub części tekstu, wyszukiwania informacji, selekcjonowania informacji, hierarchizowania, porównywania, dostrzegania analogii i przeciwieństw,
 - rozumienia głównej myśli tekstu,
- b) poziomu struktury, czyli:
 - kompozycji tekstu, tj. odróżniania wstępu, rozwinięcia, zakończenia,
 - odkrywania związków logicznych, czyli rozumienia toku przyczynowo-skutkowego, wskazywania np.: tezy, hipotezy, argumentów, kontrargumentów, przykładów, wniosków,
- c) poziomu komunikacji, czyli:
 - rozpoznawania nadawcy,
 - dostrzegania celu tekstu (intencji nadawcy),
 - rozpoznawania adresata.

Część sprawdzająca umiejętność pisanie własnego tekstu zawiera:

- a) 2 tematy pracy do wyboru,
- b) strony przeznaczone na napisanie wypracowania.

Poziom rozszerzony

W arkuszu II, sprawdzającym umiejętność pisanie własnego tekstu o kulturze (literaturze, języku, sztuce, filozofii...) z pozycji twórczego odbiorcy, maturzysta otrzymuje do wyboru 2 tematy pracy oraz strony przeznaczone na napisanie wypracowania.

5. Pisanie na poziomie podstawowym i rozszerzonym

1. Egzamin na poziomie rozszerzonym różni się od egzaminu na poziomie podstawowym zakresem sprawdzanych umiejętności, rodzajem zadań oraz kryteriami oceniania.
2. Na obu poziomach egzaminu sprawdzające umiejętność pisania punktem wyjścia pracy maturzysty jest tekst (około 1000 słów), który zdający otrzymuje. **Na poziomie podstawowym** tematy są redagowane w odniesieniu do jednego lub dwóch utworów literackich, albo fragmentu/fragmentów utworów literackich wymienionych w rozdziale II *Wymagania egzaminacyjne* i zobowiązują do odczytania utworu/utworów głównie na poziomie idei. Tematy powinny zawierać polecenie, np.: zanalizowania, zinterpretowania, skomentowania, napisania opinii o problemie zawartym w tekście, scharakteryzowania bohatera i jego kreacji, prądu, zjawiska typowego dla epoki, przedstawienia własnych refleksji zainspirowanych problemem zawartym w utworze lub fragmencie utworu. Będący podstawą tematu tekst literacki powinien być prozatorski, nawet jeśli jest to fragment dramatu, realistyczny, powinien zawierać przypisy objaśniające wyrazy niezrozumiałe dla uczniów niesłyszących.
Na poziomie rozszerzonym tematy są redagowane na podstawie jednego lub dwóch tekstów, albo fragmentów tekstów i zobowiązują do odczytania utworu/utworów zarówno na poziomie idei, jak i organizacji. Tematy powinny zawierać polecenie, np. zanalizowania i zinterpretowania tekstów, porównania tekstów – także z różnych dziedzin sztuki, wyrażenia własnej opinii na temat tekstów kultury i problemów w nich zawartych oraz uzasadnienia jej, polemizowania z poglądem wyrażonym w tekście.
Uwaga: zadania na poziomie rozszerzonym są wspólne dla wszystkich zdających.
3. W trakcie pisania egzaminu zdający mogą korzystać ze słownika ortograficznego, słownika języka polskiego i poprawnej polszczyzny.
4. **Wypracowanie maturalne zdającego nie powinno być – w zależności od pisma – krótsze niż 2 strony (tj. około 250 słów). W wypracowaniu krótszym niż około 250 słów będzie oceniane tylko rozwinięcie tematu, natomiast styl, kompozycja i język pracy nie będą oceniane.**

6. Zasady oceniania pisemnej części egzaminu

W każdej części egzaminu pisemnego prace są oceniane według modelu odpowiedzi opracowanego dla poszczególnych zadań. Schematy oceniania przygotowuje się według następującej zasady:

- część sprawdzająca rozumienie czytanego tekstu (arkusz I)
 - 20 punktów z 70 możliwych do uzyskania na tym poziomie,
- część sprawdzająca umiejętność pisania na poziomie podstawowym (arkusz I)
 - 50 punktów z 70 możliwych do uzyskania na tym poziomie,
- część sprawdzająca umiejętność pisania na poziomie rozszerzonym (arkusz II)
 - 40 punktów.

W części sprawdzającej umiejętność pisania na poziomie podstawowym za kryteria najważniejsze uznaje się rozwinięcie tematu i poprawność językową, za kryteria wspomagające – kompozycję i styl. Poziom językowy pisemnej pracy ucznia oceniany jest według kryteriów dostosowanych do możliwości uczniów niesłyszących. W punktacji uwzględnia się także ocenę szczególnych walorów pracy.

Waga kryteriów:

w części sprawdzającej umiejętność pisania na poziomie podstawowym za:	
rozwinięcie tematu	– 25 punktów = 50%
kompozycję	– 5 punktów = 10%
styl	– 5 punktów = 10%
język	– 15 punktów = 30%
Razem	– 50 punktów = 100%

Za szczególne walory pracy maturzysta może otrzymać dodatkowe 4 punkty, które przyznaje się za pracę ocenioną poniżej maksymalnej liczby punktów, jednak wyróżniającą się oryginalnością w zakresie rozwinięcia tematu, kompozycji, stylu lub języka. Łączna liczba punktów za wypracowanie nie może jednak przekroczyć 50.

W części sprawdzającej rozumienie czytanego tekstu każda odpowiedź na zawarte w arkuszu pytania otwarte i zamknięte jest punktowana. Liczba punktów podana jest w arkuszu przy każdym zadaniu, a w modelu odpowiedzi uszczegółowione są zasady zaliczenia odpowiedzi.

W drugiej części egzaminu (Arkusz II – pisanie na poziomie rozszerzonym) zdający otrzymuje najwięcej punktów za rozwinięcie tematu.

Waga kryteriów:

w części sprawdzającej umiejętność pisanie na poziomie rozszerzonym za:			
rozwinięcie tematu	-	22 punkty	= 55%
kompozycję	-	3 punkty	= 7,5%
styl	-	3 punkty	= 7,5%
język	-	12 punktów	= 30%
Razem	-	40 punktów	= 100%

Za szczególne walory pracy maturzysta może otrzymać dodatkowe 4 punkty. Łączna liczba punktów za wypracowanie nie może jednak przekroczyć 40.

A. Standardy wymagań egzaminacyjnych

Z przedmiotów humanistycznych opracowane zostały odrębne standardy wymagań egzaminacyjnych, uwzględniające możliwości percepcyjne niesłyszących. Na podstawie tych standardów zostały zredagowane zadania egzaminacyjne na poziomie podstawowym. Na poziomie rozszerzonym zadania egzaminacyjne dla osób niesłyszących są takie same jak dla absolwentów szkół masowych, bo takie są założenia rekrutacyjne wyższych uczelni, ale warunki zdawania egzaminu będą dostosowane do sprawności niesłyszących. Podczas egzaminu będzie obecny surdopedagog lub tłumacz języka migowego, a czas pracy zdających może być wydłużony o 50% czasu egzaminu.

Standardy wymagań, będące podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego z języka polskiego, obejmują trzy obszary:

- I. Wiadomości i rozumienie
- II. Korzystanie z informacji
- III. Tworzenie informacji

W ramach każdego obszaru cyframi arabskimi oznaczono standardy wynikające z *Podstawy programowej* z języka polskiego. Przedstawiają one tylko te wiadomości i umiejętności, które będą sprawdzane na egzaminie maturalnym. Podpunkty oznaczone literami przedstawiają:

- zakres treści nauczania, na podstawie których może być sprawdzany stopień opanowania określonej w standardzie umiejętności,
- rodzaje informacji do wykorzystania podczas egzaminu,
- rodzaje informacji do tworzenia.

Schemat ten dotyczy poziomu podstawowego i rozszerzonego.

Przedstawione poniżej standardy wymagań egzaminacyjnych z języka polskiego dla osób niesłyszących są dosłownym przeniesieniem fragmentu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r., zmieniającego rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów.

Standardy wymagań egzaminacyjnych

I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

Zdający wie, zna i rozumie:*

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
W ZAKRESIE WIEDZY O JĘZYKU	
1) co to jest znak i jakie są rodzaje znaków: <ol style="list-style-type: none"> a) zna typy znaków (np. ikonograficzne, językowe), b) wie, co to znaczy, że określony zbiór znaków jest systemem, c) rozumie istotę języka jako dwuklasowego systemu znaków, 2) jakie są podsystemy języka polskiego: <ol style="list-style-type: none"> a) zna podsystem leksykalny i gramatyczny; wie, co to wyraz, a co forma wyrazowa, b) zna podstawowe pojęcia leksykalne, słowotwórcze, fleksyjne, składniowe, to znaczy zna podstawy gramatyki języka polskiego, 3) na czym polega bogactwo leksykalne i frazeologiczne	Jak na poziomie podstawowym oraz: <ol style="list-style-type: none"> 1) na czym polega funkcja kreatywna i funkcja fatyczna tekstu, 2) na czym polega retoryczna organizacja tekstu, okres retoryczny,

<p>polszczyzny i jak je pomnażać środkami rodzimymi:</p> <p>a) zna pojęcia synonimii, antonimii, polisemii, homonimii leksykalnej,</p> <p>b) zna pojęcie frazeologizmu i rozróżnia typy frazeologizmów,</p> <p>4) co to znaczy mówić i pisać poprawnie:</p> <p>a) zna pojęcie kultury języka, normy językowej i błędu językowego,</p> <p>b) zna podstawowe typy błędów językowych (błędy odmiany, składniowe, leksykalne, znaczeniowe, frazeologiczne, stylistyczne, ortograficzne i interpunkcyjne),</p> <p>5) czym różni się polszczyzna mówiona od pisanej, czyli zna podstawowe cechy obu typów języka, wynikające z różnic sytuacji komunikacyjnej,</p> <p>6) jakie są style współczesnej polszczyzny:</p> <p>a) zna pojęcie stylu językowego, a także stylów artystycznych i użytkowych,</p> <p>b) zna podstawowe cechy stylów pisanych (urzędowego, dziennikarskiego, publicystycznego, naukowego) i mówionych (monologowego, dialogowego),</p> <p>7) co to jest akt mowy i jakie są rodzaje aktów mowy; wie o składnikach aktu mowy, o jego sensie dosłownym i intencjonalnym,</p> <p>8) jakie są podstawowe funkcje tekstów językowych; zna funkcję komunikacyjną, impresywną, ekspresywną i poetycką tekstu,</p> <p>9) na czym polega umiejętność przekonywania; co to są zabiegi perswazyjne i nieuczciwe używanie języka:</p> <p>a) zna pojęcia perswazji językowej i manipulacji oraz etyki językowej,</p> <p>b) zna językowe środki wykorzystywane w tych zabiegach,</p> <p>10) na czym polega umiejętność publicznego wypowiedzania się oraz zna podstawowe pojęcia retoryczne: pytanie retoryczne, elipsę, metaforę,</p> <p>11) jak sprawnie posługiwać się polszczyzną lub polskim językiem migowym w zależności od sytuacji komunikacyjnej:</p> <p>a) zna zasadę stosowności wypowiedzi,</p> <p>b) wie, kiedy posługiwać się językowymi odmianami oficjalnymi, a kiedy nieoficjalnymi,</p> <p>12) na czym polega językowy savoir-vivre, czyli zna sposoby zwracania się do innych, zasady grzeczności, np. w dyskusji, w korespondencji,</p>	
<p>W ZAKRESIE WIEDZY O LITERATURZE I KULTURZE</p>	
<p>13) utwory literackie i inne teksty kultury, wskazane w podstawie programowej dla zakresu podstawowego, ważne dla poczucia tożsamości narodowej i przynależności do wspólnoty europejskiej i światowej,</p> <p>14) podstawowe tematy, motywy i wątki, występujące w utworach literackich i innych tekstach kultury,</p> <p>15) podstawowe wyróżniki utworu literackiego oraz właściwości różnych rodzajów i gatunków literackich, konwencji stylistycznych i tradycji literackich,</p> <p>16) podstawowe pojęcia z zakresu poetyki (wersyfikacja, kompozycja, stylistyka, genologia), teorii literatury</p>	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <p>3) teksty wskazane w podstawie programowej dla zakresu rozszerzonego i poznane w trakcie lektury własnej,</p> <p>4) topoty i motywy ważne dla kultury śródziemnomorskiej,</p> <p>5) przemiany w obrębie</p>

<p>i historii literatury, np. konwencja literacka, prąd artystyczny, rodzaj i gatunek literacki; temat, wątek, motyw, styl,</p> <p>17) podstawowe procedury analizy utworu literackiego, np. odnalezienie dominanty kompozycyjnej; rozpoznanie konwencji rodzaju i gatunku literackiego, określenie nadawcy i odbiorcy, konwencji estetycznej i stylistycznej, rozpoznanie przesłania ideowego utworu,</p> <p>18) podstawowe kategorie estetyczne (komizm, tragizm, patos) oraz ich funkcje – w zakresie niezbędnym do zrozumienia czytanych utworów,</p> <p>19) style w sztuce, ich cechy i związek z kulturą epoki,</p> <p>20) pojęcie tradycji literackiej i podstawowe wyznaczniki różnych tradycji (staropolskiej i oświeceniowej; romantycznej i pozytywistycznej; młodopolskiej i awangardowej),</p> <p>21) cechy kodów komunikacyjnych sztuk innych niż literatura, np. filmu, malarstwa,</p> <p>22) zjawiska kultury dawnej i współczesnej – ważne dla zrozumienia czytanych utworów,</p> <p>23) podstawowe konteksty interpretacyjne poznanych utworów, rozumie rolę kontekstu w odczytywaniu utworu,</p> <p>24) pojęcia: kultura wysoka, masowa, elitarna, kultura pop, arcydzieło, kicz,</p> <p>25) wpływ środków masowego przekazu (prasy, telewizji, Internetu) na przemiany w kulturze współczesnej,</p> <p>26) wartości narodowe i związane z własnym dziedzictwem kulturowym (np. patriotyzm, ojczyzna, mała ojczyzna, naród, społeczeństwo); wartości stanowiące dorobek cywilizacji śródziemnomorskiej,</p>	<p>najważniejszych gatunków literackich (np. dramatu jako gatunku, eposu, powieści, sonetu, pieśni, hymnu, trenu i innych gatunków lirycznych),</p> <p>6) związki rodzajów i gatunków literackich z prądami artystycznymi (np. wiąże satyrę i bajkę z klasycystycznym, a sielankę – z sentymentalnym nurtem oświecenia),</p> <p>7) wykładniki artystyczne komizmu, tragizmu, patosu, ironii oraz groteski - w zakresie niezbędnym do zrozumienia czytanych utworów,</p> <p>8) pojęcie dziedzictwa kulturowego,</p> <p>9) określenie „postmodernizm”,</p> <p>10) wartości niesione przez różne tradycje literackie i kierunki filozoficzne,</p> <p>11) związek między dominującą funkcją językową tekstu i jego formą oraz gatunkiem,</p> <p>12) związki zachodzące między różnymi warstwami utworu literackiego,</p>
<p>W ZAKRESIE REDAGOWANIA TEKSTÓW</p>	
<p>27) jakie są zasady kompozycji dłuższych wypowiedzi pisemnych i ustnych,</p> <p>28) jakie są zasady przekształcania tekstu pisanego, np. zasady streszczania, skracania i rozwijania tekstu oraz zasady cytowania,</p> <p>29) na czym polega praca redakcyjna nad tekstem (kolejność podawania informacji, adiustacja tekstu, tworzenie tytułów, wyróżnienia techniczne),</p> <p>30) jakie są podstawowe cechy tekstu popularnonaukowego.</p>	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <p>13) jakie są podstawowe zasady tworzenia takich tekstów, jak interpretacja utworu literackiego, interpretacja porównawcza, rozprawka, referat, recenzja; cechy językowe i formalne wymienionych gatunków piśmiennictwa.</p>

*Określenie „wie i rozumie” należy odnieść do standardów wymagań z zakresu wiedzy o języku i redagowania tekstów; określenie „zna i rozumie” należy odnieść do standardów wymagań z zakresu wiedzy o literaturze i kulturze.

II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Zdający potrafi:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
W ZAKRESIE ODBIORU TEKSTÓW KULTURY	
1) rozpoznać różne rodzaje znaków w prezentowanych wytworach kultury; rozpoznać, co jest, a co nie jest systemem znaków; wskazać w przedstawionym materiale (na obrazie, rycinie, w tekście, fragmencie filmu) znaki różnego rodzaju, 2) wskazać w tekście określone formy fleksyjne i połączenia wyrazowe: rozpoznać formy fleksyjne wyrazów różnych części mowy, rozpoznać i nazwać podstawowe związki składniowe, 3) rozpoznać wieloznaczność słowa i odróżnić ją od homonimiczności form; pokazać poprawne i manipulacyjne posługiwanie się wyrazami wieloznacznymi, 4) wyróżnić w tekście związki frazeologiczne i odczytać ich znaczenia, 5) odróżnić tekst językowo poprawny od niepoprawnego, 6) wskazać istotne cechy języka mówionego i pisanego oraz rozpoznać (według określonych cech), czy dany tekst jest mówiony, czy pisany, 7) odróżnić intencje aktu mowy, np. rozkaz od prośby, pytanie od stwierdzenia; wydobyć ukryte cechy aktu mowy; dostrzec sarkazm, prowokację w tekście wypowiedzi, 8) rozpoznać funkcje określonych tekstów, 9) odróżnić zdania o faktach od zdań będących interpretacją faktów,	jak na poziomie podstawowym,
W tekstach publicystycznych i popularnonaukowych:	
10) odczytać sens fragmentów (zdań, grupy zdań, akapitu), 11) wyodrębnić tezę (główną myśl) całego tekstu, wykorzystane w nim argumenty i sformułowane wnioski, 12) rozpoznać zasadę kompozycyjną tekstu i jej funkcję, 13) rozpoznać i określić typ nadawcy i typ adresata tekstu, 14) nazwać funkcję tekstu, 15) rozpoznać cechy gatunkowe tekstu, 16) odtworzyć informacje sformułowane wprost, przetworzyć informacje np. porządkować i hierarchizować, stosować do rozwiązania problemu, wskazać przyczyny i skutki, oddzielić informacje od opinii,	jak na poziomie podstawowym oraz w tekstach naukowych (np. filozoficznych, teoretycznoliterackich i językoznawczych),
W tekstach literackich:	
17) rozpoznać tematy, wątki, motywy, 18) rozpoznać nadawcę i odbiorcę oraz bohatera i sposoby jego kreowania w utworze, 19) określić podstawowe wyznaczniki poetyki utworu z zakresu wersyfikacji, kompozycji, genologii, 20) odczytać treści dosłowne utworu, 21) wykorzystać w odczytaniu sensu utworu miejsca znaczące (tytuł, puentę, kompozycję, słowa-klucze), 22) dostrzegać najistotniejsze zagadnienia utworu,	jak na poziomie podstawowym oraz: 1) rozpoznać funkcję występujących w dziele tematów, toposów, motywów, 2) wskazać funkcję (ideową i kompozycyjną) aluzji

<p>stawiać hipotezy, problematyzować odczytanie tekstu,</p> <p>23) wskazać różnice między fikcją literacką i prawdą historyczną,</p> <p>24) rozpoznać aluzje literackie, znaki i symbole kulturowe, np. biblijne, antyczne, romantyczne,</p> <p>25) wskazać podstawowe konteksty utworów i wykorzystać je w interpretacji,</p> <p>26) wskazać przybliżony czas powstania utworu,</p> <p>27) rozpoznać konwencję literacką utworu,</p> <p>28) rozpoznać cechy gatunkowe analizowanego utworu,</p> <p>29) rozpoznać parafrazę, parodię, trawestację,</p> <p>30) dostrzec cechy wspólne i różne wskazanych utworów,</p> <p>31) dostrzec związki między dziełem literackim i innymi dziełami sztuki,</p> <p>32) dostrzec w utworze wartości charakterystyczne dla epoki,</p> <p>33) rozpoznać powiązania utworów z historią Polski i Europy (tradycją narodową, europejską),</p> <p>34) wskazać etyczne wartości utworu literackiego,</p> <p>35) wskazać wartości uniwersalne i narodowe,</p> <p>36) rozpoznać funkcję utworu, np. dydaktyczną, kompensacyjną, formacyjną,</p> <p>37) odróżnić osobiste sądy związane z odbiorem utworu od sądów utrwalonych w tradycji.</p>	<p>literackiej, znaku kulturowego np. biblijnego, antycznego,</p> <p>3) wskazać związki między różnymi warstwami utworu,</p> <p>4) podporządkować odczytanie utworu wybranej metodologii,</p> <p>5) dostrzec związki utworu literackiego z kulturą i filozofią epoki,</p> <p>6) rozpoznać znaki tradycji, np. judaistycznej, antycznej, chrześcijańskiej, staropolskiej,</p> <p>7) wskazać tradycję literacką,</p> <p>8) dostrzec przemianę gatunku literackiego,</p> <p>9) wskazać środki językowe, decydujące o swoistości wypowiedzi indywidualnej,</p> <p>10) rozpoznać charakterystyczne dla danej epoki cechy języka i stylu utworów,</p> <p>11) dostrzec strukturę artystyczną utworu,</p> <p>12) rozpoznać podstawowe wyróżniki kodu innych niż literackie dziedzin sztuki - w zakresie niezbędnym do odbioru dzieł, np. plastycznych, teatralnych, filmowych.</p>
--	--

III. TWORZENIE INFORMACJI

Zdający potrafi:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
W ZAKRESIE TWORZENIA TEKSTU WŁASNEGO	
<ol style="list-style-type: none"> 1) stosować zasady poprawności językowej tworząc teksty własne, 2) wypowiadać się ze świadomością intencji swojej wypowiedzi: dobrać odpowiednie środki leksykalne, np. synonimy, antonimy; poprawnie posługiwać się związkami frazeologicznymi, 3) napisać tekst jednorodny stylistycznie, 4) skonstruować tekst mający przekonać kogoś do czegoś, 5) wypowiadać się publicznie, stosując podstawowe zasady retoryczne, 6) właściwie skonstruować wystąpienie, formułować wypowiedzi pisemne, używać językowych środków grzeczności, unikać agresywności i brutalizacji wypowiedzi. 	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) redagować własną wypowiedź zgodnie z cechami gatunku, 2) integrować wiedzę z zakresu historii literatury, teorii literatury, językoznawstwa i nauki o kulturze, 3) formułować oceny według wskazanych przez siebie kryteriów, 4) świadomie dobierać środki

<p>wypowiedzi,</p> <p>7) zachować się właściwie językowo w różnych sytuacjach, prawdziwych i modelowanych dla celów dydaktycznych;</p> <p>8) zachować się zgodnie z zasadami językowego savoir-vivre'u; różnicować środki językowe ze względu na ich wartość „grzecznościową”,</p> <p>9) napisać spójny tekst na określony temat,</p> <p>10) opracować redakcyjnie tekst,</p> <p>11) gromadzić, selekcjonować materiał, hierarchizować argumenty, formułować hipotezy i wnioski,</p> <p>12) interpretować utwór na podstawie jego analizy, odnosić stwierdzenia do analizowanego tekstu,</p> <p>13) porównywać utwory,</p> <p>14) stosować podstawowe pojęcia z zakresu historii literatury, poetyki, teorii literatury i nauki o języku, a także terminy i pojęcia z zakresu sztuk pięknych,</p> <p>15) przywołać właściwe konteksty, np. odnieść utwór do biografii autora, filozofii, religii, życia, człowieka,</p> <p>16) streszczać, parafrazować, cytować, komentować, wnioskować,</p> <p>17) formułować i uzasadniać opinie,</p> <p>18) prezentować własne przeżycia wynikające z kontaktów ze sztuką,</p> <p>19) uczestniczyć w dialogu, dyskusji, broniąc swojego stanowiska,</p> <p>20) wypowiadać się z dbałością o estetykę wypowiedzi,</p>	<p>językowe, unikając kiczu literackiego (np. stylu afektowanego, kwiecistego),</p>
<p>W ZAKRESIE SAMOKSZTAŁCENIA</p>	
<p>21) korzystać z klasycznych źródeł informacji: słowników (np. ortograficznego, poprawnej polszczyzny, języka polskiego, terminów literackich), encyklopedii,</p> <p>22) korzystać z Internetu i innych elektronicznych źródeł informacji,</p> <p>23) wykonać opis bibliograficzny,</p> <p>24) wyszukać literaturę przedmiotu, dokonać jej selekcji według określonych kryteriów; wykorzystać ją do opracowania tematu,</p> <p>25) scalać zdobyte informacje w różne formy wypowiedzi,</p> <p>26) notować, sporządzić plan, konspekt,</p> <p>27) gromadzić teksty literackie i inne teksty kultury, poznane w toku lektury własnej, stanowiące odniesienie do lektur poznanych w szkole,</p> <p>28) analizować i korygować błędy językowe popełnione przez siebie lub dostrzeżone w czytanych tekstach.</p>	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <p>5) tworzyć zestawy bibliograficzne na określony temat,</p> <p>6) sporządzać przypisy,</p> <p>7) tworzyć bazy danych,</p> <p>8) sporządzać zapis komputerowy.</p>

B. Wymagania egzaminacyjne dla poziomu podstawowego

Z ustawowych zapisów wynika, że informator powinien zawierać także opis zakresu egzaminu. Ponieważ temat maturalny z języka polskiego zredagowany jest na podstawie tekstu literackiego, który zdający otrzymuje, chcemy poinformować, że tematy wypracowań na egzaminie pisemnym będą formułowane w związku z następującymi utworami, z zastrzeżeniem, że tekst będący podstawą zadania maturalnego na poziomie podstawowym będzie pochodził z utworu realistycznego, pisanego prozą:

na poziomie podstawowym

1. literatura polska

- Jan Kochanowski – pieśni i treny (wybór)
- Ignacy Krasicki – satyry (wybór),
- Adam Mickiewicz *Pan Tadeusz*
- Adam Mickiewicz *Dziady* cz. III
- Juliusz Słowacki *Kordian*: akt II, akt III sc. 5 i 6
- Zygmunt Krasiński *Nie-Boska komedia*: część III (scena w obozie rewolucji), część IV (scena w obozie arystokracji i scena finałowa)
- Adam Mickiewicz – wybór wierszy
- Juliusz Słowacki – wybór wierszy
- Cyprian Kamil Norwid – wybór wierszy
- Bolesław Prus *Lalka*
- Eliza Orzeszkowa *Nad Niemnem* – fragmenty: przy mogile Jana i Cecylii, przy mogile powstańców
- Eliza Orzeszkowa *Gloria victis*
- Maria Konopnicka *Mendel Gdański*
- Bolesław Prus *Kamizelka*
- Henryk Sienkiewicz *Potop*
- Kazimierz Przerwa-Tetmajer – wybór wierszy
- Jan Kasłowicz – wybór wierszy
- Leopold Staff – wybór wierszy z różnych epok
- Stanisław Wyspiański *Wesele*
- Władysław Stanisław Reymont *Chłopi* (t. I)
- Stefan Żeromski *Ludzie bezdomni*
- Stefan Żeromski *Przedwiośnie*
- Witold Gombrowicz *Ferdydurke* – rozdz. II, III, VI, VII, VIII, IX, X, XII, XIV
- Zofia Nałkowska *Granica*
- Tadeusz Borowski *Pożegnanie z Marią (Pożegnanie z Marią, U nas, w Auschwitzu ..., Proszę państwa do gazu, Bitwa pod Grunwaldem)*
- Gustaw Herling-Grudziński *Inny świat*
- Bolesław Leśmian – wybór wierszy
- Julian Tuwim – wybór wierszy
- Maria Pawlikowska-Jasnorzewska – wybór wierszy
- Czesław Miłosz – wybór wierszy
- Krzysztof Kamil. Baczyński – wybór wierszy
- Tadeusz Różewicz – wybór wierszy
- Zbigniew Herbert – wybór wierszy
- Miron Białoszewski – wybór wierszy
- Wisława Szymborska – wybór wierszy
- Stanisław Barańczak – wybór wierszy
- Jan Twardowski – wybór wierszy
- Sławomir Mrożek *Tango*

Uwaga: wymagana jest także znajomość podstawowych kontekstów biblijnych, antycznych i innych.

2. literatura powszechna

- Sofokles *Antygona*
- Szekspir *Makbet*
- Moliere *Świętoszek*
- Fiodor Dostojewski *Zbrodnia i kara*
- Joseph Conrad *Lord Jim*
- Albert Camus *Dżuma*

na poziomie rozszerzonym

jak na poziomie podstawowym, a ponadto:

1. literatura polska

- Jan Kochanowski *Treny*
- Witold Gombrowicz *Trans-Atlantyk*
- Maria Kuncewiczowa *Cudzoziemka*

2. literatura powszechna

- Dante *Boska Komedia* – fragmenty *Piekle*
- Franz Kafka *Proces*
- Michaił Bułhakow *Mistrz i Małgorzata*

Uwaga: tematy na poziomie rozszerzonym będą zobowiązywać do analizy utworów spoza wyżej wymienionych, ale utrzymanych w znanej uczniom poetyce lub konwencji.

III. PRZYKŁADOWE TEMATY NA USTNĄ CZĘŚĆ EGZAMINU

Przykłady prezentują koncepcję formułowania tematów na ustną część egzaminu, sprawdzającą umiejętność wypowiedziania się. Zostały one uporządkowane w trzy grupy problemowe i stanowią przykładowy zbiór tematów. Wszystkie mają charakter ogólny i zostawiają maturzyście dużą swobodę wyboru treści. Jednocześnie, pozostawiając mu prawo do własnej interpretacji, nakładają na niego odpowiedzialność za nią.

Abiturient ma obowiązek:

- dokonać wyboru materiału lekturowego, materiałów pomocniczych, formy prezentacji,
- sformułować tezę i argumenty,
- sporządzić bibliografię.

1. LITERATURA

1. Różne sposoby funkcjonowania tradycji homeryckiej w literaturze polskiej. Omów na wybranych przykładach.
2. Historia jako temat i jako pretekst w polskiej epice XIX i XX wieku. Przeanalizuj wybrane utwory.
3. Twórczość Jana Kochanowskiego w tradycji literackiej późniejszych epok. Rozwiń temat na przykładzie wybranych utworów.
4. Dialog twórców literatury z filozofami. Przedstaw problem na wybranych przykładach dzieł literatury dawnej lub/i współczesnej.
5. Polemiki, spory, prowokacje – starcia pokoleń literackich. Omów na przykładach wybranych utworów.
6. Motyw wędrowki w literaturze. Omów różne jego wersje w wybranych przykładach.
7. Różnorodne ujęcia motywu utopii w wybranych utworach literackich.
8. Artysta jako bohater literacki. Omów na wybranych przykładach.
9. Obrzędy i obyczaje ludowe w literaturze. Przedstaw sposoby ich kreowania i funkcje w wybranych utworach.
10. Biografia poety romantycznego jako tworzywo literackie. Omów na wybranych przykładach.
11. Rola lektur w kształtowaniu charakterów postaci literackich. Przedstaw na wybranych przykładach.
12. Etos inteligenta i jego demaskacja. Przedstaw problem na wybranych przykładach.
13. Tradycja literacka kontynuowana i odrzucana w literaturze dwudziestolecia międzywojennego. Omów na wybranych przykładach.
14. Odwzorowywanie świata, prowokacja, eksperyment artystyczny. Refleksja na temat najnowszej literatury polskiej (np. Olga Tokarczuk, Andrzej Stasiuk, Paweł Huelle).
15. Dekalog bohaterów Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. Rozwiń temat na wybranych przykładach.
16. Tytuł, motto, ostatnia scena jako klucze do interpretacji dzieła. Omów na wybranych przykładach.
17. Dawne i współczesne wzorce rodziny. Omów zagadnienie na podstawie literatury i filmu.

18. Bohater tragiczny w literaturze antycznej, romantycznej i współczesnej. Przedstaw i porównaj.
19. Żywotność tradycji romantycznej w literaturze następnych epok. Omów na wybranych przykładach.

2. ZWIĄZKI LITERATURY Z INNYMI DZIEDZINAMI SZTUKI

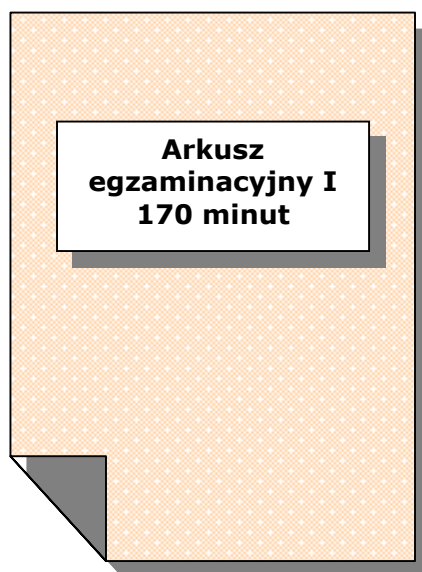
1. Koncepcje piękna w literaturze, malarstwie i architekturze. Analiza wybranych dzieł.
2. Rozważ, jak literatura XX w. komentuje dzieła sztuki (na wybranych przykładach).
3. Współczesne wersje motywu Madonny w literaturze i sztuce współczesnej. Omów na wybranych przykładach.
4. Różne ujęcia motywu Sądu Ostatecznego w literaturze i sztuce. Odwołaj się do wybranych przykładów.
5. Różnorodne ujęcia motywu pożegnania w literaturze i sztuce. Przedstaw na wybranych przykładach.
6. Artystyczne interpretacje historii w literaturze i malarstwie (np. Henryk Sienkiewicz i Jan Matejko). Analiza porównawcza dzieł.
7. Przywołując wybrane przykłady, rozważ rolę inspiracji biblijnych we współczesnej literaturze i w filmie.
8. Dzieło literackie a jego filmowa adaptacja. Przedstaw na wybranych przykładach.
9. Język filmu i język literatury. Porównaj dzieło literackie i jego filmową adaptację.
10. Motyw powstania styczniowego w literaturze i malarstwie. Omów na wybranych przykładach.
11. Impresjonizm w poezji i malarstwie. Omów na wybranych przykładach.
12. Polskie obrzędy ludowe jako inspiracja artystyczna. Omów na wybranych przykładach literatury i sztuki.
13. Literackie i filmowe wizje przyszłości. Omów na wybranych przykładach.
14. Sceny batalistyczne w literaturze, malarstwie i filmie. Przedstaw i porównaj sposób prezentacji.
15. Związki kultury renesansu z kulturą antyczną. Omów i porównaj.

3. JĘZYK

1. Analiza językowa i kulturowa przysłów polskich (na przykładzie przysłów o określonej tematyce).
2. Omów pochodzenie nazw miejscowych Twojego regionu.
3. Zanalizuj i oceń najciekawsze nazwy sklepów, kawiarni i restauracji w Twojej miejscowości. Wyjaśnij, jakie tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny znalazły w nich odzwierciedlenie.
4. Wyrażenia idiomatyczne w języku polskim. Omów zjawisko na podstawie przykładów z wybranego tekstu (lub tekstów). (Możesz uwzględnić także idiomy w polskim języku migowym.)
5. Dwujęzyczność kultury staropolskiej: z dziejów współistnienia polszczyzny i łaciny. (Możesz nawiązać do dwujęzyczności osób niesłyszących.)
6. Terytorialne zróżnicowanie języka: dialekty i gwary ludowe. (Możesz uwzględnić także terytorialne zróżnicowanie polskiego języka migowego.)
7. Społeczne zróżnicowanie języka: różnice pokoleniowe, gwary i żargony grup społecznych. (Możesz uwzględnić także społeczne zróżnicowanie polskiego języka migowego.)

8. Jak w języku polskim tworzy się nowe słowa? Omów różne sposoby wzbogacania zasobu leksykalnego polszczyzny. (Możesz także uwzględnić sposoby tworzenia nowych znaków w polskim języku migowym.)
9. Dlaczego czytanie z ust jest możliwe? Omów problem od strony teoretycznej i praktycznej. Możesz odwołać się do własnych doświadczeń.

IV. PRZYKŁADOWY ARKUSZ I I SCHEMAT OCENIANIA

Miejsce na naklejkę
z kodem

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

MPO-P1D1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

Arkusz I

dla osób niesłyszących

Czas pracy 170 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 10 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Część II arkusza zawiera dwa tematy wypracowania. Do opracowania trzeba wybrać jeden z nich i podkreślić.
3. Proszę zaplanować czynności tak, by było możliwe rozwiązanie zadań z obu części arkusza w ciągu 170 minut.
4. Pracę proszę napisać czytelnie.
5. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem.
6. Nie wolno używać korektora.
7. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
8. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
9. Podczas egzaminu można korzystać ze słownika języka polskiego, poprawnej polszczyzny i ortograficznego.
10. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą wypełnia egzaminator.

Życzymy powodzenia!

ARKUSZ I

MAJ
ROK 2005

Za rozwiązanie zadań
można otrzymać
70 punktów

20 za część 1
50 za część 2

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

Część I – rozumienie czytanego tekstu

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie odpowiedz na pytania. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstu i tylko własnymi słowami. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile jesteście proszony.

Leszek Kołakowski *O tolerancji*

1. Słowo „tolerancja” i zalecanie tolerancji są, jak wiemy, nadzwyczaj popularne; ale tak się dzieje przeważnie ze słowami często używanymi, że używane są zazwyczaj niedbale, i dla celów najrozmaitszych, tak że czasem nie wiadomo w końcu, o co w nich chodzi. Chociaż samo słowo było obecne w starożytnej łacinie, tolerancja stała się społecznym *p r o b l e m e m* w Europie w XVI wieku w wyniku podziałów i walk religijnych. Tolerancja to było po prostu nie-prześladowanie innych za religijne przekonania i praktyki. Szermierzom tolerancji chodziło więc o reformę prawa, o to, by państwo nie chroniło mieczem panującej religii. Wezwania do tolerancji w tym sensie były liczne, ale obok różnych edyktów zapewniających tolerancję w różnych krajach, znamy także odwoływania tychże edyktów, nawroty prześladowań, żądania kar dla heretyków i innowierców; mimo niezliczonych okropności, jakie znamy z dziejów walk religijnych, wolno powiedzieć, że w krajach nominalnie chrześcijańskich¹ walka o tolerancję w tym prawnym znaczeniu została wygrana. Ustrój tolerancyjny to po prostu ustrój, który obywatelom państwa nie narzuca niczego w sprawach religijnych

2. Wszystko to wydaje się proste i nawet mało sporne dzisiaj, ale komplikacje nasuwają się przy bliższym wejrzeniu. Żeby zasada tolerancji w tym sensie była przyjęta i funkcjonowała, potrzebne były nie tylko akty prawne, ale również warunki kulturalne, których nie produkuje się na zamówienie. Chrześcijańscy orędownicy tolerancji w XVI i XVII wieku tłumaczyli, że nie powinniśmy się wyrzynać wzajemnie z powodu różnic w naszych opiniach na temat Trójcy Świętej, sakramentu Eucharystii, lub predestynacji, albowiem, mówili, Pan Bóg nie będzie nas pytał na Sądzie Ostatecznym o nasze poglądy teologiczne, ale o to, czyśmy starali się przestrzegać przykazań Ewangelii. Zakładało się więc, a nieraz i wprost mówiło, że wszystkie różnice dogmatyczne między Kościołami, wyznaniem są *n i e w a ż n e*, bez znaczenia. Stąd jednak łatwo było dojść do wniosku, że żaden z tych Kościołów czy wyznań nie ma właściwie racji bytu jako osobne ciało², bo różnice między nimi są rzeczą obojętną; trudno jednak było przekonać do tego Kościoły. Tym samym w ideę tolerancji wkradł się nowy sens, mianowicie *o b o j ę t n o ś c i*. Co innego jednak - kulturalnie i psychologicznie - powiedzieć: „lepiej znosić nawet wielkie błędy, niż prowokować wojny religijne”, a co innego: „trzeba tolerować najróżniejsze opinie teologiczne, bo wszystko to są sprawy obojętne”.

3. Co innego, gdy mówię komuś: głośisz poglądy okropne, błędne i szkodliwe, ale nie będę ci uciął głowy i zostawię sprawę Panu Bogu”, a co innego, gdy mówię: ”gadaj sobie co chcesz o religii, to nie ma żadnego znaczenia”.

4. Mówimy jednak o tolerancji, odnosząc to słowo nie tylko do ustanowień prawnych w sprawach religijnych, ale do postaw ludzkich, do naszego własnego zachowania, do obyczajowości. W pierwotnym sensie jestem tolerancyjny, jeśli nie prześladowuję, nie żądam prześladowań i nie zachowuję się agresywnie w stosunku do czegoś, czego wyraźnie nie lubię, nie aprobuję, co mnie razi, albo budzi niechęć czy odrazę. W nieco podobnym sensie używamy tego słowa w medycynie i technice: lekarstwa szkodzą, ale mówimy

¹ krajach, które nazywały się chrześcijańskimi, krajach z nazwy chrześcijańskich

² żaden z tych Kościołów nie powinien istnieć osobno, jako osobne wyznanie

o tolerancji na lek, jeśli organizm go w pewnych granicach toleruje, tj. znosi bez szkód poważniejszych.

5. Zauważamy jednakowoż, że często żąda się tolerancji w sensie obojętności, braku jakiegokolwiek stanowiska czy opinii, a nieraz nawet aprobaty dla wszystkiego, co zdarza się nam w ludziach i poglądach widzieć. To zaś całkiem co innego znaczy. Żądanie tolerancji w tym znaczeniu jest częścią naszej kultury hedonistycznej, w której nic naprawdę nie ma dla nas znaczenia; jest to filozofia życia bez żadnej odpowiedzialności i żadnych przekonań. Wzmacniają te tendencje różne mody filozoficzne, które uczą nas, że prawdy w sensie właściwym nie ma; gdy więc się upieram przy swoich przekonaniach, choćby bez żadnej agresywności, to już tym samym przeciwko tolerancji grzeszę.

6. Jest to jednak szkodliwy nonsens; pogarda dla prawdy niszczy naszą cywilizację nie mniej aniżeli fanatyzm prawdy. Zubożeniła większość oczyszcza pole dla fanatyków, których zawsze dość się znajdzie.

7. Ale mam prawo upierać się stanowczo przy swoich przekonaniach. Oto przykład: w cywilizowanych krajach uprawianie homoseksualizmu nie jest karalne (jeśli, oczywiście, chodzi o ludzi dorosłych i jeśli nie ma gwałtu). Kościół uważa praktyki homoseksualne za moralnie niedozwolone, odwołując się do Starego i Nowego Testamentu, własnej tradycji i własnej teologicznej interpretacji seksualności. Otóż, gdyby Kościół chciał powrócić do prawnego zakazu homoseksualizmu, mógłby być oskarżony o karygodną nietolerancję. Ale organizacje homoseksualistów żądają, żeby Kościół swoje nauczanie odwołał, a to jest przejaw karygodnej nietolerancji w drugą stronę. W Anglii były przypadki demonstracji i ataków na kościoły w tej sprawie. Któż jest więc nietolerancyjny? Jeśli niektórzy homoseksualiści twierdzą, że Kościół błędzi, mogą z niego wystąpić, nic im nie grozi; ale gdy chcą własne opinie hałaśliwie i agresywnie Kościołowi narzucać, nie bronią tolerancji, lecz nietolerancję propagują. Tolerancja jest skuteczna, gdy jest obustronna.

8. Powiadamy nieraz, że wolno karać za czyny, nie za opinie. Kłopot w tym, że granica między nimi nie jest wyraźna. W różnych krajach karalne jest, na przykład, podżeganie do nienawiści rasowej. Podżegać można w różny sposób i rasiści nieraz się bronią tak właśnie: są to opinie, więc nie mogą być karane. Ale słowo też jest szczególnym przypadkiem działania i może mieć skutki najgorsze i najlepsze. Jeśli tylko tyle powiemy, łatwo podpowiadamy, że należy wszystkie opinie kontrolować z punktu widzenia ich możliwych skutków. Ale jeśli tego nie powiemy, podpowiadamy z kolei, że niczego nie wolno zabraniać, dopóki nie ma użycia przemocy. Jak zawsze w życiu, trzeba więc szukać rozwiązań kompromisowych, które są zawsze niewygodne, ale nieuchronne. Jest to też wieczny dylemat tolerancji: czy wolno i należy tolerować ruchy polityczne lub religijne, które są wrogami tolerancji i chcą zniszczyć wszystkie urządzenia, co tolerancję chronią, ruchy totalitarne lub dążące do narzucenia własnej despotycznej władzy? Takie ruchy mogą nie być niebezpieczne, póki są niewielkie, można je więc tolerować, ale z drugiej strony, gdy stają się silne, trzeba je tolerować, bo nie ma siły, by je zniszczyć, a w końcu całe społeczeństwo może paść łupem najgorszej tyranii. Tak to tolerancja nieograniczona zwraca się przeciw sobie i niszczy warunki, które ją czynią możliwą.

9. Nie ma jednak dobrej zasady, której nie można by na złe użyć. Wolno zakazywać głoszenia ideologii rasistowskich, ale w Ameryce rasistami się nazywa i atakuje tych, którzy prowadzą badania nad statystycznym rozkładem różnych uzdolnień w populacjach rasowo określonych³. Jest to badanie wymagające szczególnej ostrożności i na pewno może być wyzyskiwane⁴ dla rasistowskiej propagandy, ale zakazywanie go pod tym pretekstem jest znacznie gorsze, wtedy bowiem przyjmuje się zasadę, że trzeba zakazywać wszystkich badań

³ różnicami uzdolnień między ludźmi odmiennych ras

⁴ wykorzystane

naukowych, jeśli ich wyniki mogą być niepożądane dla idei uznanych w danym czasie za właściwe, a to jest zasada totalitarna. Krytykować te wyniki należy, jeśli są dobre kontrargumenty, lecz zakazywać badań to ustanawiać ideologiczną dyktaturę w dociekaniach naukowych.

10. Powtarzam: tolerancja jest chroniona mniej przez prawo, a więcej przez utrwalanie się obyczajowości tolerancyjnej. Potencjał nietolerancji jest w każdym z nas, bo potrzeba narzucania innym własnego obrazu świata jest na ogół silna; chcemy, by wszyscy wierzyli w to samo, co my, bo wtedy czujemy się duchowo bezpieczni i nie musimy rozważać własnych wiar albo ich konfrontować z innymi. Toteż agresji w konfrontacji wiar - religijnych, filozoficznych czy politycznych - jest bardzo dużo. Gdyby jednak nietolerancja, ochota do nawracania innych przez agresję i przemoc, miała być usuwana przez taką obyczajowość, w której nikt w nic nie wierzy, nikomu o nic nie chodzi, byleby życie było zabawne - biada nam, staniemy się ofiarami takiej czy innej ideokracji⁵. Nie zwalczymy pochwały gwałtu przez pochwałę powszechnego zobojętnienia.

⁵ wyraz utworzony na takiej samej zasadzie jak wyraz *demokracja* – czyli *rządy ludu*; *ideokracja* – czyli *rządy idei*

Zadanie 1. (2 pkt)

Dlaczego tolerancja stała się problemem w szesnastowiecznej Europie? Odpowiedz tylko na podstawie akapitu 1.

Zadanie 2. (2 pkt)

W akapicie 1. występuje sformułowanie: „wezwanie do tolerancji w tym sensie”. Wyjaśnij, o jaki sens słowa „tolerancja” chodzi.

Zadanie 3. (1 pkt)

Z akapitu 1. wypisz zdanie, w którym autor definiuje „ustrój tolerancyjny”.

Zadanie 4. (1 pkt)

W akapicie 2. autor pisze: *Żeby zasada tolerancji w tym sensie była przyjęta i funkcjonowała, potrzebne były nie tylko akty prawne, ale również warunki kulturalne, których nie produkuje się na zamówienie.*

Który z wymienionych warunków Leszek Kołakowski uważa za ważniejszy?

Zadanie 5. (1 pkt)

W jakiej relacji pozostaje treść ostatniego zdania akapitu 2. i treść akapitu 3. Wybierz właściwą odpowiedź.

- a) Akapit 3. parafrazuje i objaśnia treść poprzedniego zdania.
- b) Treść akapitu 3 jest sprzeczna wobec treści poprzedniego zdania.
- c) Treść akapitu 3 nie ma związku z poprzednim zdaniem.

Zadanie 6. (2 pkt)

Na podstawie akapitów 5. i 6. napisz, jakie rozumienie tolerancji autor nazywa „szkodliwym nonsensem”.

Zadanie 7. (2 pkt)

Na czym polega „wieczny dylemat tolerancji”, o którym autor pisze w akapicie 8. Odpowiedz w jednym zdaniu na podstawie całego akapitu.

Zadanie 8. (2 pkt)

W akapicie 9. autor zamieszcza informację o tym, że w USA prowadzone są badania nad statystycznym rozkładem różnych uzdolnień w populacjach rasowo określonych. Jaką funkcję spełnia ta informacja w całym akapicie? Odpowiedz w jednym zdaniu.

Zadanie 9. (2 pkt)

Co, według autora, odróżnia tolerancję od obojętności? Odpowiedz w dwóch zdaniach na podstawie akapitów 2-5

Zadanie 10. (2 pkt)

W akapicie 2. autor posłużył się słowem „predestynacja”. Korzystając ze słownika, wyjaśnij je, podając jego:

a) synonim

b) antonim

Zadanie 11. (1 pkt)

Przeczytaj jeszcze raz ostatni akapit, a następnie uzupełnij zdanie, wybierając dalszą jego część spośród niżej podanych propozycji:

Głównym celem wykładu Leszka Kołakowskiego jest

-
- „wyjaśnienie czytelnikom pojęcia - „tolerancja”
 - „sprowokowanie do dyskusji o tolerancji”
 - „ostrzeżenie przed skutkami nieograniczonej tolerancji”
 - „przekonanie do tolerancyjnych zachowań wobec wszystkiego”

Zadanie 12. (2 pkt)

Kołakowski w swoim tekście wiele razy użył spójników „ale” i „lecz”. Jaki związek ma to ze sposobem rozumowania autora? Odpowiedz jednym zdaniem.

Część II – pisanie własnego tekstu

Temat 1. **Zanalizuj przedstawioną poniżej scenę i wyjaśnij, jakie ona ma znaczenie dla zrozumienia wymowy całej powieści *Granica* Zofii Nalkowskiej.** Zwróć uwagę na nastrój fragmentu i postawę bohaterów.

Kiedy wrócił do domu, był już zmierzch. Tego dnia Elżbieta znowu znalazła w swej poczcie kopertę adresowaną pismem maszynowym, a w niej cieniutkie, przezroczyste płatki bibuły, szczipione drucianą sprzączką. Odbitka była zamazana i w wielu miejscach nieczytelna.

Była sama w domu. Zatrzymała się w miejscu, gdzie rozdarła kopertę, w jadalni pod oknem, i czytała stojąc. To, co czytała, wydawało jej się jakby wymyślone, zbyt dziwne. [...] Gdy jeszcze stała na tym miejscu, przyszedł Zenon. Był blady, przez ostatnie dni zaostrzył mu się nos i koło ust zrobiły dwie fałdy.

– Co robisz? – spytał.

– Znów są te kartki – powiedziała nie pokazując mu ich zresztą. Ale wziął je ze stołu sam. Przeglądając niewyraźny druk, krzywił się, wzruszał ramionami, wreszcie cienkie papierki odrzucił na bok. Gniewało go, że ona bierze to na serio.

– Ty się tym przejmujesz, naturalnie...

Chodził po pokoju i mówił rzeczy odpowiadające tej sytuacji. Jego świadomość organizowała się błyskawicznie do obrony. Rzecz była w tym, że to nie mogło być prawdą. Rzecz była w tym, żeby w to nie wierzyć, żeby na to nie przystać. Byle jakie słowa wystarczyły. Nie przerywała, pozwoliła mu mówić, do końca to ze sobą załatwić. Widziała, jak przekonywał sam siebie, widziała, że szło mu to jak z płatka. Nie czytał zresztą tego, z góry wiedział, co tam może być. Niechętnie patrzył, jak pomięte kartki wygładziła i ułożyła znów na stole. Twarz miała poważną i upartą. Myślała zapewne, że ktoś to pisał w ukryciu, odbijał w pośpiechu, że się ktoś, robiąc to, narażał.

– Jesteś jeszcze wciąż tą samą sentymentalną panienką z ulicy Staszica – mówił. – Cóż ty sobie wyobrażasz, w czym ty żyjesz? Posłuchaj, co ci powiem. Właśnie teraz wyszło na jaw. Wiesz, co się stało z tym Gołąbskim, który w swoim czasie dość tajemniczo zniknął z waszej sutereny? Przypominasz sobie może, było takie zabójstwo na Chąrzebiańskim Przedmieściu, na tym pustym placu za hutą, jeszcze przed moim przyjazdem. Trupa nie rozpoznali wtedy, był zupełnie zmasakrowany. Dopiero ostatnio wynikło z zeznań, że to oni tam się z nim załatwili po cichu. To był jakiś łajdaczyna zresztą. Ale może i on też miał idee, zwłaszcza z początku...

– To już ostatni – powiedziała.

– Jaki ostatni? – spytał.

– Ostatni z tych ludzi spod podłogi. Bo pewno wiesz, że ten nieprzytomny, co wczoraj umarł w szpitalu, to Borbocki.

Uniósł się, mówił gwałtownie, zmienionym głosem:

– Czytam, naturalnie, że czytam wszystko! Inni też czytają. A teraz każdy zrzuca z siebie odpowiedzialność. Albo ja wiem, kto pierwszy strzelał? Tego się nigdy nie wie. Rzecz zawsze tak samo wygląda: tłum jest niewinny, bo chce pracy, my jesteśmy niewinni, bo nie mamy dla nich tej pracy. A kto jest winny, nie wiem i nie czuję się w tej chwili dość dobrze usposobiony, by to z tobą rozważać.

– Zenonie – powiedziała – ja wiem, że się męczysz. Ale tak nie powinieneś mówić...

– Więc co? – przerwał. – Więc miałem się tu dać zatłuc, dlatego że oni mają idee? Państwo jest także ideą. Jest to ostatecznie sposób, w jaki chcą być ze sobą ludzie. To jest zrobione przez ludzi dla ludzi. Krzyczą tu o przemocy, o dyktaturze i więzieniach. Czy nie jest śmieszne, że mówią to właśnie oni? A co czynią sami z chwilą, gdy dorwą się do władzy?

Robią sobie i wojsko, i policję, i więzienie, robią te same rzeczy z innymi nazwami. I przede wszystkim robią państwo.

– Zenonie, Zenonie – przerwała z lękiem – ty nie widzisz tego, ty zapomniałeś. Ale wszystko, czego nie chciałeś, jest teraz po tej samej stronie co ty.

Zupełnie już spokojnie wyjaśnił: – Jeżeli chcesz, świat jest rzeczą okropną. Dobrze. Świat jest miejscem zbrodni. Tak. To masz wszędzie, i tu, i tam, wszędzie na ziemi. Cóż z tego? Po obu stronach, po tej i po tamtej, są znowu ludzie, zwyczajni ludzie, chcący tego samego, władzy i krwi.

– Ach, nie o to chodzi.

– Może mi chcesz znowu coś powiedzieć o miłości, którą należy się rządzić, o „drugim człowieku” – tak?

Był teraz znudzony i wyniosły, był sztuczny. Stojąc przerzucał numery gazet, zaglądał tu i ówdzie z ironicznym skrzywieniem.

– Nie, chodzi o to, że musi coś przecież istnieć. Jakaś granica, za którą nie wolno przejść, za którą przestaje się być sobą.

– Granica – mruknął i wzruszył ramionami. – Granica. – Roześmiał się. – Tobie też nieświeżnie się udało, gdy raz próbowałaś kierować się względami na dobro „drugiego człowieka”.

– O czym chcesz mi powiedzieć? – spytała.

Popatrzył na zegarek, spieszył się. – Można być tylko tym, czym się jest, moja droga – nic więcej nie można.

Przed odejściem powiedział: – Spał to przecież, niech się to nie płacze po mieszkaniu. I ruchem palców popchnął po stole pomięte kartki maszynopisu.

Temat 2. Kim jest ten człowiek?

Scharakteryzuj postać Stanisława Wokulskiego na podstawie poniższych fragmentów *Lalki* Bolesława Prusa. Zwróć uwagę na to, jak na portret bohatera wpływa sposób jego przedstawiania przez pisarza.

FRAGMENT I

– Któż to jest? – spytała panna Izabela, ze zdumieniem patrząc na ojca.

– Niejaki Wokulski, kupiec, żelazny człowiek. Przy jego pomocy zorganizuję nasze mieszczaństwo, stworzę towarzystwo do handlu ze Wschodem, tym sposobem dźwignę przemysł... (...) Panna Izabela słuchała z szeroko otwartymi oczyma.

– Czy ten człowiek – szepnęła – o którym mówisz, papo, nie jest jakim aferzystą, awanturnikiem?...

– Nie znasz go więc? – spytał pan Tomasz. – On jednak jest jednym z naszych dostawców.

– Sklep znam, bardzo ładny – mówiła panna Izabela, zamyślając się. – Jest tam stary subiekt, który wygląda trochę na dziwaka, ale nadzwyczajnie uprzejmy... Ach, zdaje mi się, że kilka dni temu poznałam i właściciela... Wygląda na gburą...

– Wokulski gbur?... – zdziwił się pan Tomasz. – Jest on wprawdzie trochę sztywny, ale bardzo grzeczny. (...) Wyobraź sobie Floro – rzekł do wchodzącej kuzynki – że Wokulski zrobił na niej wrażenie gburą. Czy ty go znasz?

– Któż by dziś nie znał Wokulskiego – odpowiedziała panna Florentyna. (...) – No, elegancki on nie jest, ale – robi wrażenie...

– Pnia z czerwonymi rękoma – wtrąciła ze śmiechem panna Izabela. (...)

– Odmroził je sobie na Syberii – wtrąciła panna Florentyna z akcentem.

– Cóż on tam robił?

- Pokutował za uniesienia młodości – rzekł pan Tomasz. – Można mu to przebaczyć.
- Ach, więc jest i bohaterem!...
- I milionerem – dodała panna Florentyna.

FRAGMENT II

Znalazłszy się na ulicy Wokulski stanął na chodniku, jakby namyślając się dokąd iść. Nie ciągnęło go nic w żadną stronę. Dopiero gdy przypadkiem spojrzął w prawo, na swój nowo wykończony sklep, przed którym zatrzymywali się ludzie, odwrócił się ze wstrętem i poszedł w lewo.

„Dziwna rzecz, jak mnie to wszystko mało obchodzi” – rzekł do siebie. Potem myślał o tych kilkunastu ludziach, którym już daje zajęcie, i o tych setkach, dla których w ciągu roku miał stworzyć nowe źródła pracy, i o tych tysiącach, którzy dzięki jego tanim towarom mogliby sobie poprawić nędzny byt – i – czuł, że ci wszyscy ludzie i ich rodziny nic go w tej chwili nie interesują.

„Sklep odstąpię, nie zawiążę spółki i wyjadę za granicę” – myślał.

„A zawód, jaki zrobisz ludziom, którzy w tobie położyli nadzieję?....”

„Zawód?... Alboż mnie samego nie spotkał zawód?..”

FRAGMENT III

Otóż książę, pomimo rozmaitych słabości, był z gruntu uczciwym człowiekiem. W sądzie o ludziach nie polegał na własnym upodobaniu, ale zasięgał opinii. (...)A ponieważ miał rozmaite stosunki i jakby własną policję, podowiadywał się więc różnych rzeczy.

Naprzód tedy zauważył, że szlachta lubo o Wokulskim odzywa się z przekąsem jako o dorobkiewiczu i demokracie, w cichości jednak chełpi się nim: - Znać, że nasza krew, choć przysłał do kupców!

Ile razy zaś chodziło o przeciwstawienie kogoś żydowskim bankierom, najzakamieniali szlachcice wysuwali naprzód Wokulskiego.

Kupcy, a nade wszystko fabrykanci, nienawidzili Wokulskiego, najcięższe jednak zarzuty, jakie mu stawiali, były te: „To szlachcic... wielki pan... polityk!..”, czego znowu książę w żaden sposób nie mógł mu brać za złe..

Najciekawszych jednak wiadomości dostarczyły księciu zakonnice. Był jakiś furman w Warszawie i jego brat dróżnik na Kolei Warszawsko - Wiedeńskiej, którzy błogosławili Wokulskiego. Byli jacyś studenci, którzy głośno opowiadali, że Wokulski daje im stypendia; byli rzemieślnicy, którzy zawdzięczali mu warsztaty; byli kramarze, którym Wokulski pomógł do założenia sklepów. (...)

Relacje te nie tylko zdziwiły, ale wprost przestraszyły księcia. I naraz Wokulski spotęźniał w jego opinii. Był przecie człowiekiem, który ma swój własny program, ba! Nawet prowadzi politykę na własną rękę i który ma wielkie znaczenie wśród pospólstwa...

FRAGMENT IV

W całym mieście rozlega się tylko jeden głos oburzenia przeciw temu... temu... że go nie nazwę właściwym imieniem...

– Radco, zapominasz się!... – zawołał Rzecki.

– Rozum tracisz, panie Ignacy, ujmując się za takim człowiekiem – odparł gwałtownie radca.

– Bo tylko pomyśl. Pojechał po majątek, gdzie?... na wojnę turecką... Na wojnę turecką!... czy rozumiesz doniosłość tych słów?... Tam zrobił majątek, ale w jaki sposób?... Jakim sposobem można w pół roku zrobić pół miliona rubli?..

– Bo obracał dziesięcioma milionami rubli – odparł Rzecki – więc nawet zrobił mniej, niżby mógł...

– Ale czyje to były miliony?

– Suzina... kupca... jego przyjaciela...

– Otóż to!... Ale mniejsza; przypuśćmy, że w tym razie nie zrobił żadnego świństwa... Co to jednakże za interesa prowadził on w Paryżu, a później w Moskwie, na czym również grubo zarobił?... A godziło się to zabijać krajowy przemysł, ażeby dać osiemnaście procent dywidendy kilku arystokratom dla wkręcenia się pomiędzy nich?... A pięknie to sprzedawać całą spółkę Żydom i nareszcie uciekać zostawiając setki ludzi w nędzy lub w niepewności?... To tak robi dobry obywatel i człowiek uczciwy (....)

– Słyszałeś pan, co on mówił o Stachu?.. - spytał Rzecki.

– Ma rację – odparł Szuman. – Całe miasto mówi to samo, chociaż myli się tytułując Wokulskiego bankrutem, bo on jest tylko półgłówkiem z tego typu, który ja nazywam polskimi romantykami.

Rzecki patrzył na niego prawie wylękniony.

– Nie patrz pan tak na mnie – ciągnął spokojnym głosem Szuman – raczej zastanów się, czy nie mam racji? Wszakże ten człowiek ani razu w życiu nie działał przytomnie... Kiedy był subiektem, myślał o wynalazkach i o uniwersytecie; kiedy wszedł do uniwersytetu, zaczął bawić się polityką. Później zamiast robić pieniądze, został uczonym i wrócił tu tak goły, że gdyby nie Minclowa, umarłby z głodu... Nareszcie zaczął robić majątek, ale nie jako kupiec, tylko jako wielbiciel panny, która od wielu lat ma ustaloną reputację kokietki. Nie koniec na tym: już bowiem mając w ręku i pannę, i majątek, rzucił oboje, a dzisiaj .-co on robi i gdzie jest?... Powiedz pan, jeżeliś mądry?... Półgłówek, skończony półgłówek! – mówił Szuman, machając ręką. – Czystej krwi polski romantyk, co to wiecznie szuka czegoś poza rzeczywistością...

FRAGMENT V

– Poznałeś pan bliżej tego człowieka?... – pytał natarczywie, a oczy mu błyszczały.

– Poznać go łatwo. Był to jednym słowem człowiek szerokiej duszy.

– Oto właśnie!... – odezwał się Rzecki wybijając takt palcem i wpatrując się w Ochockiego jak w obraz. – Co pan jednak rozumiesz przez tę szerokość?... Pięknie powiedziane!... Wytłomacz to pan, a jasno!...

– Ochocki uśmiechnął się.

– Widzi pan – rzekł – ludzie małej duszy dbają tylko o swoje interesa, nie sięgają myślą poza dzień dzisiejszy i mają wstręt do rzeczy nieznanych. Byle im było spokojnie i suto... Taki zaś facet jak on troszczy się interesami tysięcy, patrzy nieraz o kilkadziesiąt lat naprzód, a każda rzecz nieznaną i nierozstrzygniętą pociąga go w sposób nieprzeparty. To nawet nie jest żadna zasługa, tylko mus. Jak żelazo bez namysłu rusza się za magnesem albo pszczoła lepi swoje komórki, tak ten gatunek ludzi rzuca się do wielkich idei i prac niezwykłych...

Rzecki ścisnął go za obie ręce i drżał ze wzruszenia.

– Szuman - rzekł - mądry doktor Szuman mówi, że Stach jest wariat, polski romantyk...

– Głupi Szuman ze swoim (...) klasycyzmem!... – odparł Ochocki. – On nawet nie domyśla się, że cywilizacji nie stworzyli ani filistrowie, ani geszefciarze, lecz właśnie tacy wariaci... Gdyby rozum polegał na myśleniu o dochodach, ludzie do dzisiejszego dnia byłiby małpami...

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT PUNKTOWANIA ARKUSZA I

Część I – rozumienie czytanego tekstu (Leszek Kołakowski – *O tolerancji*)

Nr zada nia	Propozycja odpowiedzi	punktacja	
		maksymalna	cząstkowa
1.	– była skutkiem rozpadu jedności religijnej w Europie i walk między wyznawcami różnych religii	2	1
2.	– nieprześladowanie za wyznania religijne; reformę prawa w takim kierunku, aby państwo nie karało za wyznanie (nie zmuszało do wyznawania państwowej religii)	2	1
3.	– ustrój, który obywatelom państwa nie narzuca niczego w sprawach religijnych	1	0
4.	– istotą odpowiedzi winno być wskazanie na kulturę	1	0
5.	– odpowiedź a - akapit 3 parafrazuje i objaśnia treść poprzedniego zdania	1	0
6.	– opinię, że jeśli ktoś jest konsekwentny w swoich przekonaniach i zarazem nieobojętny na inne przekonania, to jest nietolerancyjny	2	0
7.	– na szukaniu granicy tolerancji	2	0
8.	– jest tylko przykładem, który posłużył Kołakowskiemu do wyjaśnienia tego, jak pod pretekstem obawy przed nietolerancją i obrony praw można manipulować ludźmi i budować system totalitarny	2	0
9.	– obojętność to bierność i brak jakiegokolwiek stanowiska, czyli aprobata wszystkiego; tolerancja to znoszenie tego, co się nam nie podoba u innych, ale nie jest dla nikogo groźne	2	0
10.	a) przeznaczenie, fatum, los wyznaczony z góry b) przypadkowość, przygodność, incydentalność	2	1
11.	– „ostrzeżenie przed skutkami tolerancji nieograniczonej”	1	0
12.	– autor rozpatruje zagadnienie z różnych stron; sugeruje, że trudno jest jednoznacznie określić granice tolerancji.	2	0
razem		20	

Część II – tworzenie tekstu własnego

Temat 1. **Zanalizuj przedstawioną poniżej scenę i objaśnij, jakie ona ma znaczenie dla zrozumienia całej powieści *Granica* Zofii Nałkowskiej.** Zwróć uwagę na nastrój fragmentu i postawę bohaterów.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można przyznać maksymalnie 25 punktów)

Umiejscowienie sceny w całości powieści. punktacja

1. jedna z końcowych scen powieści, 1
2. rozmowa o czytanych przez Elżbietę relacjach z procesów organizatorów strajku robotników (anonimowo przesyłana „bibuła”), 1
3. Zenon jako prezydent miasta jest odpowiedzialny za strzały do manifestujących bezrobotnych i ofiary w ludziach, 1
4. rozmowa o wypadkach bieżących zamienia się w zasadniczą rozmowę o życiu i postawie głównego bohatera (tu dokonuje się ocena moralna bohatera), 1
5. kariera (konformizm) 1
6. życie prywatne (wzory wyniesione z rodzinnego domu) 1
6. skłonność do zrzucania z siebie odpowiedzialności za swoje decyzje i czyny 1
7. moment przed ostateczną życiową katastrofą bohatera. 1

Analiza postawy Zenona

8. bohater godzi się ze złem tego świata, 1
9. podejmuje próbę samoobrony, 1
10. bohater jest w potrzasku, sam się okłamuje, 1
11. drwi z żony i jej wrażliwości, kpi z jej „miłości bliźniego”, 1
12. jest napastliwy wobec niej – ukrywa w ten sposób wyrzuty sumienia 1
13. jest cyniczny. 1

Analiza postawy Elżbiety

14. cierpi wewnętrznie, dramat męża jest jej dramatem, 1
15. ma poczucie winy wobec ludzi prostych, 1
16. oskarża męża o utratę ideałów i odejście od swoich dawnych poglądów i wartości etycznych, 1
17. uświadamia mu ważność zasad etycznych („musi coś przecież istnieć...”). 1

Objaśnienie dramatyzmu sceny

18. nastrój fragmentu otwierającego scenę (np. zmierzch, samotność Elżbiety, dziwny listopad, wygląd Zenona), 1
19. niepokój obojga bohaterów 1
20. bohater uświadamia sobie swoją klęskę, 1
21. bohater jest ofiarą własnego konformizmu; pozwolił sobą manipulować, 1
22. w chwili klęski jest samotny (opuścili go ci wszyscy, którzy kreowali jego karierę), 1
23. konfrontacja tego, co bohater myślał o sobie, z tym, co myślą o nim inni, okazała się kompromitująca dla niego, 1
24. scena ukazuje konflikt postaw. 1

Uzasadnienie kluczowego charakteru sceny

25. w scenie znajduje się jedna z możliwych interpretacji tytułu *Granica*. 1
- 25.1. autorka formułuje przestrożę o charakterze moralnym, 1
26. jest to fragment, w którym następuje ocena postawy głównego bohatera, 1
27. scena prowadzi do ostatecznego zamknięcia losów bohatera, 1
28. fragment wskazuje podstawowe problemy powieści (wierność zasadom moralnym, jednostka a społeczeństwo, oskarżenie rzeczywistości społecznej itd.). 0-2-4

II. KOMPOZYCJA (0-5 punktów)

- Praca uporządkowana wewnętrznie według przyjętego kryterium funkcjonalnego wobec tematu, pełna konsekwencja w układzie graficznym; jeżeli uczeń cytuje, to w sposób właściwy i funkcjonalny 5
- Praca zawierająca logicznie, w sposób dostosowany do tematu, a także graficznie wyodrębnione: wstęp, rozwinięcie i zakończenie 3
- Praca zawierająca graficznie lub logicznie wyodrębnione: wstęp, rozwinięcie i zakończenie 1

III. Styl (0-5 pkt: za każdą cechę – 1 punkt)

- Sprawne operowanie synonimią leksykalną (bogata leksyka) 0-2
- Jednorodność stylu 1
- Stosowność stylu 1
- Jasność stylu 1

IV. Język (0-15 pkt)

Poprawność gramatyczna (0-7 pkt)

- Tekst poprawny gramatycznie (dopuszczalne sporadyczne błędy) 7
- Tekst w zasadzie poprawny gramatycznie (dopuszczalne błędy nie zakłócające komunikacji) 5
- Podstawy zdania prostego i złożonego (dopuszczalne liczne błędy, ale tekst komunikatywny) 3

Poprawność leksykalna (0-4 pkt)

- Posługiwanie się wyrazami w ich właściwym znaczeniu i poprawnej formie (dopuszczalne sporadyczne błędy) 4
- Posługiwanie się wyrazami przeważnie w ich właściwym znaczeniu, rzadko je zniekształca 3
- Praca komunikatywna, pomimo błędów leksykalnych 2

Ortografia (0-2 pkt)

- Tekst poprawny ortograficznie (dopuszczalne sporadyczne błędy) 2
- Tekst w większości poprawny ortograficznie 1

Interpunkcja (0-2 pkt)

- Tekst poprawny interpunkcyjnie (dopuszczalne niewielkie usterki interpunkcyjne) 2
- Tekst na ogół poprawny interpunkcyjnie (błędy interpunkcyjne niezakłócające komunikacji). 1

V. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY 0-4

Temat 2. Kim jest ten człowiek?

Scharakteryzuj postać Stanisława Wokulskiego na podstawie poniższych fragmentów *Lalki* Bolesława Prusa. Zwróć uwagę na to, jak na portret bohatera wpływa sposób jego przedstawiania przez pisarza.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można przyznać 25 punktów)

Prezentacja bohatera – punktacja

1. kupiec (właściciel sklepu, milioner), powstaniec styczniowy, zesłaniec syberyjski 1

Wokulski w ocenie arystokratycznej rodziny Łęckich

2. Tomasz Łęcki docenia zdolności organizatorskie Wokulskiego, jego operatywność, zaufanie, jakim cieszy się w środowisku mieszczańskim; 1

3. niemniej zauważa, że jest dostawcą towarów do jego domu; 1

4. Izabela Łęcka nie ufa Wokulskiemu, podejrzewa, że jest on być może aferzystą; 1

5. dostrzega jego nieeleganckie, czerwone dłonie; podkreśla brak manier; 1

6. na pannie Florentynie Wokulski robi wrażenie, szczególnie ze względu na swą powstańczą i syberyjską przeszłość oraz na odniesione sukcesy. 1

Wokulski w autorefleksji

7. Ma świadomość użyteczności swojej pracy (wie, że jego działalność daje ludziom pracę i utrzymanie), umie zdystansować się do swojej działalności społecznej; 1

8. jest rozdarty wewnętrznie (myśli o innych, ale wie także, co na pewno by go uszczęśliwiło; zdaje sobie sprawę z tego, że sklep nie jest jego celem, ale środkiem do celu); 1

9. potrafi poddać refleksji i ocenie swoje postępowanie. 1

Wokulski w opinii księcia

10. Książę zauważa jak nieuczciwi są ludzie oceniający Wokulskiego (w przypadku szlachty i mieszczaństwa zawiść walczy z dumą); 1

11. podkreśla to, że Wokulski jest wyalienowany, nie przynależy do żadnego środowiska; 1

12. docenia działalność filantropijną Wokulskiego; 1

13. jest pozytywnie zaskoczony (zdumiony), że Wokulski ma swój program działania i prowadzi niezależną politykę społeczną; podziwia go i akceptuje jego działalność. 1

Według Radcy Węgrowicza

14. jest nieuczciwy (dorobił się majątku na wojnie, obracał cudzymi pieniędzmi, jego interesy są podejrzanym); dla osobistych korzyści (zdobycie salonów arystokracji) podejmował decyzje niekorzystne dla krajowego przemysłu; 1

15. powtarza on opinię ulicy (jest złym obywatelem, skoro sprzedał spółkę dającą Polakom utrzymanie); 1

W opinii Szumana

16. jest człowiekiem wiecznie poszukującym, zwykle nieusatysfakcjonowanym tym, co już zna i posiada (bezprogramowość to pozór); 1

17. pozorem jest również szybkie zniechęcanie się do podjętej działalności – genialne plany wykonuje w zarysach, nie dba o szczegóły, to sprawa rzemieślników; 1

18. Wokulski jest obciążony tradycjami romantycznymi, zupełnie nieadekwatnymi do obecnych czasów; 1

19. Wokulski zbyt łatwo poddaje się emocjom; 1

Julian Ochocki

20. zauważa w Wokulskim jego naturę odkrywcy; 1

21. szanuje w jego życiu umiejętność stawiania przed sobą wielkich zadań i pasję realizowania ich; 1
22. docenia w Wokulskim zainteresowanie tym, co nieznanne, (tacy jak Wokulski mają zasługi dla rozwoju cywilizacji). 1
- Przyczyny tak różnych opinii**
23. Łęccy niearystokratów traktują z poczuciem wyższości, Wokulski jest dla nich tylko kupcem; 1
24. książkę chce być obiektywny, stąd zbieranie opinii w różnych środowiskach; 1
25. radca Węgrowicz kieruje się zawiścią; 1
26. Szuman jest życzliwy Wokulskiemu i cierpi z powodu jego niepowodzeń, stąd ironia i oskarżycielski ton w ocenie polskiego romantyzmu; wie, że Wokulski mógłby zrobić karierę i żal mu go; 1
27. Ochocki ma naturę odkrywcy i naukowca, więc docenia Wokulskiego; 1
28. Rzecki jest bezkrytycznym przyjacielem Wokulskiego, bezgranicznie mu ufa, zna Wokulskiego od czasów jego młodości, szanuje i kocha go. 1
29. Wnioski: np. kreowanie bohatera poprzez wypowiedzi różnych bohaterów o nim oraz poprzez autorefleksję bohatera powoduje, że wykreowana postać jest barwna i niejednoznaczna, szczególnie ciekawa, prawdopodobna psychologicznie. Czytelnik musi sam zdecydować, jaki jest bohater – narrator mu w tym nie pomoże.
- 29.1 pełny wniosek 4
- 29.2. niepełny wniosek (2)
- 29.3. próba podsumowania (1)

II. KOMPOZYCJA, STYL, JĘZYK, SZCZEGÓLNE WALORY PRACY oceniane są jak w poprzednim zadaniu

V. WYMAGANIA EGZAMINACYJNE DLA POZIOMU ROZSZERZONEGO

Rekrutacja na wyższe uczelnie zakłada, że wszystkim kandydatom na studentów stawia się takie same wymagania egzaminacyjne. Z tego powodu osoby niesłyszące zdające egzamin na poziomie rozszerzonym obowiązują takie same wymagania co absolwentów szkół masowych. Prosimy zapoznać się z tymi wymaganiami na obu poziomach, gdyż poziom rozszerzony zawiera w sobie wymagania stawiane kandydatom na poziomie podstawowym.

Tematy wypracowań na egzaminie pisemnym będą formułowane na podstawie *Standardów wymagań egzaminacyjnych*, w związku z następującymi utworami:

na poziomie podstawowym

1. literatura polska

- *Bogurodzica* w kontekście poezji średniowiecznej
- Jan Kochanowski – pieśni i treny (wybór)
- Jan Andrzej Morsztyn – wybór wierszy
- Daniel Naborowski – wybór wierszy
- Wacław Potocki – wybór wierszy
- Ignacy Krasicki – satyry (wybór), *Hymn do miłości ojczyzny*
- Adam Mickiewicz *Pan Tadeusz*
- Adam Mickiewicz *Dziady* cz. III
- Juliusz Słowacki *Kordian*: akt I, akt II, akt III sc. 5 i 6
- Zygmunt Krasiński *Nie-Boska komedia*: część I, część III (scena w obozie rewolucji), część IV (scena w obozie arystokracji i scena finałowa)
- Adam Mickiewicz – wybór wierszy
- Juliusz Słowacki – wybór wierszy
- Cyprian Kamil Norwid – wybór wierszy
- Bolesław Prus *Lalka*
- Eliza Orzeszkowa *Nad Niemnem* – fragmenty: przy mogile Jana i Cecylii, przy mogile powstańców
- Eliza Orzeszkowa *Gloria victis*
- Maria Konopnicka *Mendel Gdański*
- Bolesław Prus *Kamizelka*
- Henryk Sienkiewicz *Potop*
- Kazimierz Przerwa-Tetmajer – wybór wierszy
- Jan Kasprówicz – wybór wierszy
- Leopold Staff – wybór wierszy z różnych epok
- Stanisław Wyspiański *Wesele*
- Władysław Stanisław Reymont *Chłopi* (t. I)
- Stefan Żeromski *Ludzie bezdomni*
- Stefan Żeromski *Przedwiośnie*
- Witold Gombrowicz *Ferdydurke* – rozdz. II, III, VI, VII, VIII, IX, X, XII, XIV
- Zofia Nałkowska *Granica*
- Tadeusz Borowski *Pożegnanie z Marią* (*Pożegnanie z Marią, U nas, w Auschwitzu ...*, *Proszę państwa do gazu, Bitwa pod Grunwaldem*)
- Gustaw Herling-Grudziński *Inny świat*
- Bolesław Leśmian – wybór wierszy
- Julian Tuwim – wybór wierszy
- Maria Pawlikowska-Jasnorzewska – wybór wierszy
- Czesław Miłosz – wybór wierszy

- Krzysztof Kamil Baczyński – wybór wierszy
- Tadeusz Różewicz – wybór wierszy
- Zbigniew Herbert – wybór wierszy
- Miron Białoszewski – wybór wierszy
- Wisława Szymborska – wybór wierszy
- Stanisław Barańczak – wybór wierszy
- Jan Twardowski – wybór wierszy
- Sławomir Mrożek *Tango*
- Hanna Krall *Zdażyć przed Panem Bogiem*

Uwaga: wymagana jest także znajomość kontekstów biblijnych, antycznych i innych.

2. literatura powszechna

- Sofokles *Król Edyp*
- Horacy – wybór pieśni
- William Szekspir *Makbet*
- Moliere *Świętoszek*
- Jan Wolfgang Goethe *Cierpienia młodego Wertera*
- Fiodor Dostojewski *Zbrodnia i kara*
- Joseph Conrad *Jądro ciemności*
- Albert Camus *Dżuma*

na poziomie rozszerzonym

jak na poziomie podstawowym, a ponadto:

1. literatura polska

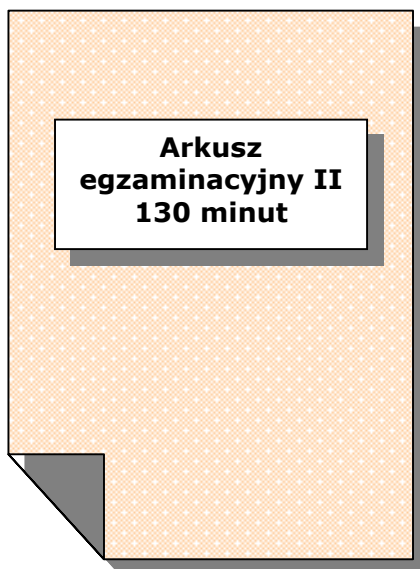
- Jan Kochanowski *Treny*
- Juliusz Słowacki *Kordian*
- Witold Gombrowicz *Trans-Atlantyk*
- Maria Kuncewiczowa *Cudzoziemka*
- Stanisław Ignacy Witkiewicz *Szewcy*

2. literatura powszechna

- Dante *Boska Komedia* – fragmenty *Piekle*
- Jan Wolfgang Goethe *Faust* – część I: fragmenty sceny w pracowni (rozmyślania Fausta o sobie i swoim życiu, rozmowa z Mefistofeilesem)
- Franz Kafka *Proces*
- Michaił Bułhakow *Mistrz i Małgorzata*

Uwaga: tematy na poziomie rozszerzonym będą zobowiązywać do analizy i interpretacji utworów spoza wyżej wymienionych, ale utrzymanych w znanej uczniom poetyce lub konwencji.

VI. PRZYKŁADOWY ARKUSZ II I SCHEMAT OCENIANIA

Miejsce
na naklejkę
z kodem

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

MPO-P1D1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

(dla poziomu rozszerzonego)

Arkusz II

Czas pracy 130 minut

ARKUSZ II

MAJ
ROK 2005

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 5 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera dwa tematy. Do opracowania trzeba wybrać jeden z nich i podkreślić.
3. Pracę proszę napisać czytelnie.
4. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem.
5. Nie wolno używać korektora.
6. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
7. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
8. Podczas egzaminu można korzystać ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika ortograficznego.
9. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą **wypełnia egzaminator**.

Za opracowanie tematu
można otrzymać
40 punktów

Życzymy powodzenia!

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

Temat 1. Analiza i interpretacja wiersza Czesława Miłosza *Ogrodnik*.

Czesław Miłosz *Ogrodnik*

„Wszyscy więc ciałem i w sprawach naszych podlegamy diabłu i gościmy na świecie, którego on jest panem i bogiem. Dlatego pod jego władzą jest chleb, który jemy, napój, który pijemy, ubranie, które nosimy, nawet powietrze, i wszystko, czym żyjemy.

Martin Luther, Komentarz do Galatów, rozdział 3

Adam i Ewa nie na to zostali stworzeni,
Żeby kłaniać się księciu i władcy tej ziemi.

Inna, słoneczna, ziemia poza czasem trwała.
Im obojgu na wieczną szczęśliwość oddana.

Siwobrody ogrodnik drzew na niej doglądał,
Chociaż świat nie stał w blasku, tak jak tego żądał.

Na dni i wieki patrzył niby przez lunetę
Na całe swoje dzieło, tak dobrze zaczęte,

Które z winy poznania obrócić się miało
W nienasycenie duszy i ranliwe ciało.

Ostrzegł ich, ale wiedział, że to nie pomoże,
Bo już byli gotowi i tak jakby w drodze.

Niewidoczny w listowiu, dumał, zasmucony,
Widział ognie i mosty, okręty i domy,

Samolot w nocnym niebie migający iskrą.
Łoża z baldachimami i pobjowisko.

O biedne moje dzieci, więc tak się wam spieszy
Do piachu, w którym czaszka żółte zęby szczerzy?

Do zamykania bioder w majtki, krynoliny,
Do odkrywania ciągów skutku i przyczyny?

Oto zbliża się wróg mój i zaraz wam powie:
Spróbujcie, a staniecie się jako bogowie.

Lokaje samolubnej miłości i zbrodni,
I zaiste bogowie, tylko że ułomni.

Nieszczęsne moje dzieci, jaka długa droga,
Nim zrujnowany ogród zakwitnie od nowa,

I lipową aleją wróćcie przed ganek,
Gdzie na rabatkach pachną szalwia i tymianek.

I czy było konieczne nurzać się w otchłani,
Systemata układać, zamiast mieszkać w baśni,

Nad którą nieustanna jest moja opieka?

Bo prawdę mówi Pismo, że mam twarz człowieka.

(Czesław Miłosz, „*To*”, Kraków 2000)

Temat 2. Dwie lekcje łaciny. Porównaj sposoby ich przedstawienia we fragmentach *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza i *Lekcji łaciny* Zbigniewa Herberta.

Witold Gombrowicz *Ferdydurke*

[...] do klasy wkroczył człowieczek z bródką i siadł na katedrze.[...] staruszek nadzwyczaj przyjazny, siwy gołąbek z małą purchawką na nosie. Śmiertelna cisza zległa, gdy otworzył dziennik – rzucił rozjaśnionym okiem ku górze listy i wszyscy, co na A, zadrżeli – rzucił okiem na dół i wszyscy na Z zamarli ze strachu. Gdyż nikt nic nie umiał [...]. Atoli staruszek, nie domyślając się strachu, jaki wzbudzał, pogodnie błędził spojrzeniem po paciorku nazwisk, wahał się, zastanawiał i droczył się z sobą, aż w końcu wyrzekł ufnie:

- Mydlakowski.

Lecz wprędce okazało się, że Mydlakowski nie zdolen jest przetłumaczyć zadanego na dzisiaj Cezara, a co gorzej, nie wie, iż *animis oblatitis* to *ablativus absolutus*.¹

- O, panie Mydlakowski, pan nie wie, co znaczy *animis oblatitis* i jaka to forma?

I postawił mu kica, okropnie zmartwiony, następnie zaś rozpromienił się [...] i znowu w przypływie wzmożonej ufności wyzywał, oczekując za każdym razem, że wyróżniony godnie odpowie na wyzwanie. Nikt nie odpowiadał. [...]

- Co, panie Bobkowski! Pan z powodów od siebie niezależnych nie mógł przygotować lekcji?

Co – i odczuwa pan konieczność natychmiastowego udania się do ubikacji? I po cóż to? Zaraz przedstawię panu słynny *passus* z księgi piątej, gdzie wojsko Cezara, zjadłszy nieświeżą marchew, uległo temuż przeznaczeniu. Całe wojsko, Bobkowski! Te księgi są życiem, panowie, są życiem! [...]

Nauczyciel uroił sobie nowy problem – jak będzie *passivum futurum conditionalis*² od czasownika zwrotnego *colleo*.

- Niesłuchanie ciekawa rzecz! – zawołał. – No, panowie! Problemat pełen finezji! No, no, no... panowie – panowie znikali w przestrachu – No, no? *Collan ... collan...*

Nikt się nie odezwał. Staruszek, jeszcze nie tracąc nadziei, powtarzał swoje: „no, no”, zachęcał do odpowiedzi... [...] Przygasł i rzekł głucho:

- *Collandus sim! Collandus sim!* – powtórzył zgnębiony i upokorzony powszechnym milczeniem i dodał: - Jakże to, panowie? Czyżbyście naprawdę nie doceniali! Czyż nie widzicie, że *collandus sim* kształci inteligencję, rozwija intelekt, wyrabia charakter, doskonalili wszechstronnie i brata z myślą starożytną? [...] *Us, us, us*, panowie, cóż to za czynnik rozwoju!

Wówczas zerwał się Gałkiewicz i zajączał.

- Tra, la, la, mama, ciocia! Jak to rozwija, kiedy nie rozwija? Jak to doskonalili, gdy nie doskonalili? Jak to wyrabia, kiedy nie wyrabia? O Boże, Boże – Boże!

NAUCZYCIEL

Co, panie Gałkiewicz? *Us* nie doskonalili? Powiada pan, że ta końcówka nie wzbogaca?

GAŁKIEWICZ

¹ *ablativus absolutus* – forma gramatyczna w języku łacińskim

² *passivum futurum* ... – j. w.

Ten ogonek nie wzbogaca mnie! Ten ogonek mnie nie doskonali! Tra, la, la. O Boże! Mama!
NAUCZYCIEL

Jak to nie wzbogaca? Jeżeli ja mówię, że wzbogaca, to wzbogaca! Niech Gałkiewicz zaufa mi. Chryste Panie, wszak przerobiliśmy siedemdziesiąt trzy wiersze z Cezara. Czyż te siedemdziesiąt trzy wiersze nie objawiły Gałkiewiczowi mistycznie wszystkich bogactw antycznego świata? Czyż nie nauczyły stylu, jasności myślenia, precyzji wysłowienia?

GAŁKIEWICZ

Niczego! Niczego! Ja tylko sztyka się boję. Ja tylko sztyka się boję! O, nie mogę, nie mogę!
Zagrażać jęła powszechna niemożność.

[1937]

(Witold Gombrowicz, *Ferdydurke*, Warszawa 1988)

Zbigniew Herbert *Lekcja łaciny*

[...] Pamiętam dobrze ten dzień, kiedy po raz pierwszy wszedł, a właściwie wkroczył do naszej klasy. Staliśmy przed ławkami, a on przechadzał się między rzędami, patrzył na nas badawczo, lustrował nas jak dowódca swój oddział. Kazał siadać. Powiedział, że nie będzie zachęcał do nauki, liczy na nasz rozsądek i poczucie odpowiedzialności, bo w końcu młodzieńcy rzymscy w naszym wieku przywdziewali togę męską i gotowali się do rządzenia największym imperium świata. [...]

Był dla nas uosobieniem męskości, a także tego, co rzymskie, i łatwo wyobrażaliśmy go sobie w todze obramowanej purpurą lub na czele legionów. Uśmiechał się rzadko, a jeśli już, to sardonicznie, natomiast skala jego gniewu była nieporównana w swoim bogactwie i odcieniach – od ironicznego syku, przez retoryczną tyradę o powinnościach młodzieńców, aż do padającego jak jowiszowy grom: siadaj, durniu! Znosiliśmy te ciosy z pokorą, wiedząc dobrze, że *qui bene amat, bene castigat*.³ [...]

Pierwsze lekcje były dziecięco łatwe. Bez większego trudu przebrnęliśmy przez pięć deklinacji.[...] Koniugacje stanowiły już problem daleko trudniejszy, więc wieszaliśmy nad naszymi łózkami arkusze papieru, na nich czerwonym ołówkiem wypisane były jak magiczne zaklęcia końcówki: -o, -as, -at, -amus, -atis, -ant... i ukołysani tym jak dzwonekami płynęliśmy w nasze niespokojne sny szkolne. [...]

Aż wreszcie doszliśmy do najwyższego stopnia wtajemniczenia – do składni – i tu zaczął się las, matecznik i zgrzytanie zębów. To już nie były banalne zdanka, wymyślone przez poczciwych pedagogów, aby oswoić nas z mową naszych kulturalnych praojców, lecz wspaniałe jak portyki, długie jak bezsenne noce okresy klasycznych mówców i filozofów.[...]

Kto tłumaczył zbyt potocznie, ale nie umiał objaśnić konstrukcji gramatycznej, demaskował się, że korzysta z pracy cudzej i z kandydata na obywatela Rzymu spadał nieuchronnie w szeregi niewolników.[...]

Było to ćwiczenie umysłu, a także zaprawa charakteru, gdyż zmagaliśmy się z rzeczami trudnymi.[...]

Więc uczyliśmy się łaciny. Jak? W męce. Panował w klasie dryl niemal wojskowy, a dwóje sypały się gęsto. Kiedy atmosfera stawała się nie do zniesienia, nasz profesor podrywał nas z ławek i pozwalał na całe gardło ryczeć (byle po łacinie) „*Ave, Caesar, morituri te salutant*”,⁴ więc krzyczeliśmy i jednocząc się w tym krzyku, pokonywaliśmy strach i słabość ducha.[...]

Z czasem lekcje składały się nie tylko ze żmudnych tłumaczeń, szlifowania gramatyki, ale część ich była poświęcona kulturze i cywilizacji antycznej. [...] poznawaliśmy życie codzienne w stolicy imperium, uzbrojenie legionisty, rytuał Saturnaliów.

³ *qui bene amat, bene castigat* (łac.) – kto (dobrze) bardzo kocha, ten karci życzliwie.

⁴ *Ave, Caesar, morituri te salutant* (łac.) – Witaj, Cezarze, mający umrzeć pozdrawiają cię. – słowa, którymi gladiatorzy rzymscy pozdrawiali Cezara, wkraczając na arenę.

Oczywiście, był to Rzym wyidealizowany, Rzym cnót obywatelskich, surowego męstwa. [...] Wiedzieliśmy o doli niewolników, okrutnych prześladowaniach chrześcijan, szaleństwach Kaliguli, ale nad tymi mrokami świeciła mocno gwiazda rozumu.

Nie wiem, kiedy to się stało (a chyba na pewno nie wydarzyło się nagle), że łacina zaczęła nas wciągać i fascynować. Naprzód, jeśli dobrze pamiętam, sam jej dźwięk poważny, spiżowy, a jednocześnie jasny. Najprostsze zdania miały linię, mocno zarysowany kontur, jakby wykute były w kamieniu.[...]

Pracowaliśmy w pocie czoła. Zbliżała się pora owocobrania: w następnym roku mieliśmy przejść do poezji Katullusa i Horacego. Ale wtedy wkroczyli barbarzyńcy.

[1973]

(Zbigniew Herbert *Labirynt nad morzem*, Warszawa 2000)

MODELE ODPOWIEDZI I SCHEMATY OCENIANIA ARKUSZA II

Temat 1. **Analiza i interpretacja wiersza Czesława Miłosza *Ogrodnik*.**

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 22 punkty)

Wstępne rozpoznanie całości	punktacja
1. wiersz o przeznaczeniu człowieka (po co został stworzony),	1
2. dyskusja z mottem (dyskursywność wiersza),	1
Adresat	
3. ludzie (apostrofa wskazująca adresata).	1
Nadawcy	
4. bezimienny, wszechwiedzący narrator 3 – osobowy (liryka pośrednia),	1
5. „ja” liryczne, Bóg stojący ponad wszystkim, np.: czasem, miejscem, zdarzeniami (liryka bezpośrednia).	1
Ukształtowanie wypowiedzi	
6. kompozycja dwudzielna (zmiana podmiotu mówiącego),	1
7. typ liryki: liryka dyskursu filozoficznego (refleksyjna),	1
8. dystych zapewniający spokojny ton wypowiedzi,	1
9. elementy stylizacji biblijnej w drugiej części wiersza (np.: słownictwo, powtarzanie spójnika),	1
10. kontrasty w ukształtowaniu przestrzeni i czasu:	1
10.1. świat Boży (szczęśliwy, otoczony opieką Boga; dobry początek dziejów ludzkości) i świat Szatana (nie dający spełnienia, pełen cierpienia, pędu cywilizacyjnego, poszukiwań bez końca, wędrówek, pożądań, fałszywej wiedzy, zniewolony konwenansem, zmierzający ku zagładzie),	1
10.2. czas Boży (wieczność, trwanie) i czas ziemski (wyznaczony przez ludzką wędrówkę),	1
10.3. symbole tych rzeczywistości: „baśń” i „otchłań”, „kwitnący ogród” i „zrujnowany ogród” (<i>wystarczy wskazanie 1 pary</i>),	1
11. obraz Boga:	
11.1. opiekun ogrodu,	1
11.2. Bóg – Stwórca,	1
11.3. Ojciec czuwający nad ludźmi,	1
11.4. Bóg „z twarzą człowieka” (np.: tworzący „na obraz i podobieństwo własne”, odkupujący winy człowieka),	1
11.5. współodczuwający z człowiekiem (czułe zwroty, pytania retoryczne),	1
12. obraz człowieka:	
12.1. „nieszczęsne” dzieci Boga, zwiedzione fałszywym poznaniem (obietnicą Szatana),	1
12.2. twórcy logicznych formuł i ziemskiej cywilizacji,	1
12.3. ciągle w drodze, nienasyчени w poznaniu,	1
12.4. podlegli śmierci, cierpiący,	1
12.5. w służbie egoizmu i zbrodni,	1
12.6. zanurzeni w otchłani (chaosie, absurdzie...),	1
12.7. mający szansę powrotu do „ogrodu”,	1
13. znaczenie tytułu dla odczytania wiersza (opiekuńczość Boga, Jego stała troska o świat i ludzi – mimo ich odejścia),	1

Wykorzystanie kontekstów

np.:

- 14. biblijnego (*Księga Genesis, List św. Pawła do Galatów*), 1
- 15. filozoficznego (dualizm myśli średniowiecznej filozofii, koncepcja *homo viator*), 1
- 16. historycznego (reformacja), 1
- 17. znajomość i umiejętne stosowanie terminologii teoretycznoliterackiej. 1

Podsumowanie

- 18. pełne podsumowanie (dostrzeżenie, że podjęta w wierszu dyskusja prowadzi do twierdzenia, iż człowiek nie został stworzony do życia w złu – zło nie jest istotą człowieka, jest nabyte; dostrzeżenie związku ukształtowania tekstu z jego dyskursywnym charakterem), 4
- 19. częściowe podsumowanie (dostrzeżenie, że podjęta w wierszu dyskusja prowadzi do twierdzenia, iż człowiek nie został stworzony do życia w złu – zło nie jest istotą człowieka), (2)
- 20. próba odczytania przesłania wiersza, (1)

II. KOMPOZYCJA (3 punkty)

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym, 3
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części, 1

III. STYL (3 punkty)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka, 3
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka, 1

IV. JĘZYK (12 punktów)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia, fleksja, interpunkcja i ortografia, 12
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja, w większości poprawne ortografia (naruszenie normy w zakresie błędów drugorzędnych) i interpunkcja, 9
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo, frazeologia, ortografia (sporadyczne błędy różnego stopnia) i interpunkcja, 5

V. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY 0–4

Temat 2. **Dwie lekcje łaciny. Porównaj sposoby ich przedstawienia we fragmentach *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza i *Lekcji łaciny* Zbigniewa Herberta.**

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 22 punkty)

<i>Ferdydurke</i>	punktacja
1. Karykaturalna (groteskowa) sylwetka nauczyciela:	1
1.1. <i>za wskazanie co najmniej dwóch argumentów – maksymalnie</i>	1
– przesadnie uwydatniające się charakterystyczne cechy wyglądu i usposobienia (siwy staruszek z purchawką na nosie, przyjazny, ufny, pogodny, szczerze zmartwiony niewiedzą uczniów),	
– niemal równoczesne martwienie się i rozpromienianie (naiwny, coraz bardziej ufny),	
– przekonanie (manifestujące się entuzjazmem), że teoretyczny problem gramatyczny jest ważny dla wszechstronnego rozwoju uczniów,	
– pewność, że z racji wykonywanego zawodu należy mu się posłuszeństwo („jeśli ja mówię, że wzbogaca, to wzbogaca”),	
2. kontrast między wyglądem i zachowaniem nauczyciela (pocziwość) a reakcją uczniów (milczenie, paniczny strach),	1
3. kontrast między rangą przywołanego dzieła (Cezara) a sprawą, w której miało być argumentem,	1
4. kontrast między wiarą nauczyciela w sens własnych działań a buntem zrozpaczonego Gałkiewicza,	1
5. całkowita niewiedza uczniów;	1
6. groteska realizująca się w języku – <i>za wskazanie dwóch środków po 1 punkcie – maksymalnie</i>	5
– nagromadzenie zdrobnień (np. <i>człowieczek, gołąbek, paciorek</i>),	
– nagromadzenie wyrazów łacińskich,	
– nagromadzenie powtórzeń w języku nauczyciela (ośmieszenie typowego nauczycielskiego nawyku),	
– słownictwo środowiskowe (np. <i>postawił mu kica, sztyk</i>),	
– hiperboliczne epitety (np. <i>nadzwyczaj przyjazny</i>),	
– słownictwo w narracji dyskredytujące bohatera (np. <i>uroił sobie</i>),	
– znaczące, żartobliwe nazwiska uczniów,	
– ekspresyjna składnia (pytania i wykrzyknienia),	
– kontrast między uroczystym stylem nauczyciela (np. <i>brata z myślą starożytną, objawiły mistycznie wszystkie bogactwa antycznego świata</i>) a językiem Gałkiewicza (np. „ <i>Tra, la, la, mama, ciocia</i>),	
– kontrast między wysokim stylem narracji (szyk przestawny, archaizowane słownictwo) a codzienną (potoczną) sytuacją,	
– narracja 3-osobowa w dystansie wobec świata przedstawionego;	
<i>Lekcja łaciny</i>	
7. dostojna, pełna powagi sylwetka nauczyciela:	1
7.1. <i>za wskazanie co najmniej jednego argumentu – maksymalnie</i>	1
– postępowanie wobec uczniów (pierwsza lekcja, różne odcienie gniewu, „tyrada”, dyscyplina na lekcji, dwóje),	
– zrozumienie dla ich lęków (rozładowuje napięcie, pozwalając <i>ryczeć</i>),	
– widzenie go przez uczniów (uosobienie męskości, Rzymianin w todze, wódz – poczucie respektu);	

8. stopniowanie trudności i ważności problemów jako zasada pedagogiczna, 1
9. wymaganie uczciwości (oszustwo hańbi), 1
10. wskazywanie w starożytności wzorów postaw i zachowań kształtujących charaktery uczniów, 1
11. fascynacja uczniów językiem i kulturą starożytnego Rzymu (nagroda: poznanie poezji Katullusa i Horacego), 1
12. sposób mówienia o nauczycielu:
za wskazanie co najmniej jednego środka językowego maksymalnie 1
- uroczyste słownictwo (np. *wkroczył, lustrował, młodzieńcy*),
 - porównanie do dowódcy,
13. refleksja ucznia po latach (uczenie się łaciny – trudna, systematyczna praca, ćwicząca umysł, kształtująca charakter), 1
14. rozpoznanie konwencji wspomnienia: 1
- 14.1. za wskazanie co najmniej jednego argumentu – maksymalnie 1
- „pamiętam dobrze”,
 - narracja personalna (1 os. l. p.),
 - narracja w imieniu zbiorowości (1 os. l. mn.),
 - czasowniki w czasie przeszłym,
 - styl, łączący sformułowania poetyckie (np. *plynęliśmy w niespokojne sny szkolne, wspaniałe jak portyki, długie jak bezsenne noce*) z potocznymi (np. *ryczeć na całe gardło, dwóje sypały się gęsto*),
 - elementy humoru;
15. znajomość i umiejętne stosowanie terminologii teoretycznoliterackiej,

Podsumowanie

16. pełne podsumowanie (powinno dotyczyć różnic w przedstawieniu lekcji łaciny i wyjaśniać powody zróżnicowania), 4
17. niepełne podsumowanie (powinno dotyczyć różnic w przedstawieniu lekcji łaciny), (2)
18. próba podsumowania (powinna uwzględniać jedną, ale istotną różnicę w przedstawieniu lekcji łaciny), (1)
19. dostrzeżenie roli obu puent:
- 19.1. zagrażająca powszechna niemożność (Ferdydurke), 1
- 19.2. przeciwstawienie poezji łacińskiej i wkroczenia barbarzyńców (*Lekcja łaciny*), 1

II. KOMPOZYCJA (3 punkty)

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym, 3
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części, 1

III. STYL (3 punkty)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka, 3
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka, 1

IV. JĘZYK (12 punktów)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia, fleksja, interpunkcja i ortografia, 12

- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja, w większości poprawne ortografia (naruszenie normy w zakresie błędów drugorzędnych) i interpunkcja, 9
 - język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo, frazeologia, ortografia (sporadyczne błędy różnego stopnia) i interpunkcja, 5
- V. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY** 0 – 4

HISTORIA

I. STRUKTURA I FORMA EGZAMINU

Egzamin maturalny z historii jest egzaminem pisemnym, sprawdzającym wiadomości, umiejętności określone w *Standardach wymagań egzaminacyjnych* i polega na rozwiązaniu zadań egzaminacyjnych zawartych w arkuszach egzaminacyjnych.

Podczas egzaminu obecny jest tłumacz języka migowego.

Opis egzaminu z historii wybranej jako przedmiot obowiązkowy

Historia jako przedmiot obowiązkowy może być zdawana na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. Wyboru poziomu zdający dokonuje w czasie egzaminu.

1. Egzamin **na poziomie podstawowym** trwa 120 minut i polega na rozwiązaniu testu, obejmującego cały zakres wymagań egzaminacyjnych, które są dostosowane do możliwości percepcyjnych zdających niesłyszących z uwzględnieniem problemów językowych. Istnieje możliwość wydłużenia czasu trwania egzaminu do 50%. Zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny (Arkusz I) zawierający różnego rodzaju zadania: zadania zamknięte (wielokrotnego wyboru, na dobieranie, typu „prawda – fałsz”) i zadania otwarte, które wymagają samodzielnego formułowania krótkich odpowiedzi. Część zadań jest z tzw. wyposażeniem, a więc z wykorzystaniem krótkiego tekstu źródłowego, ilustracji (ikonografii), mapy, danych statystycznych i innych źródeł wiedzy historycznej. Źródła pisane uwzględniają specyfikę niesłyszących; są adaptowane do potrzeb zdających niesłyszących, tzn. pisane współczesną polszczyzną, niektóre pojęcia są wyjaśnione w formie słownika umieszczonego pod tekstem źródłowym. W arkuszu są zadania na temat historii politycznej, społeczno-gospodarczej oraz historii kultury ze wszystkich epok historycznych (starożytność, średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX, wiek XX). Zadania sprawdzają umiejętności opisane w standardach z historii dla osób niesłyszących dla poziomu podstawowego.
2. Egzamin **na poziomie rozszerzonym** trwa 270 minut i składa się z dwóch części. Istnieje możliwość wydłużenia czasu trwania zarówno pierwszej, jak i drugiej części egzaminu do 50%. Obie części zdawane są jednego dnia:
 - a) **część pierwsza** trwa 120 minut i polega na rozwiązaniu testu przeznaczanego dla poziomu podstawowego.
 - b) **część druga** trwa 150 minut i polega na sprawdzeniu umiejętności pracy z materiałem źródłowym, interpretowania i syntetyzowania (uogólniania) oraz umiejętności formułowania wypowiedzi pisemnej. W tej części egzaminu zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny (Arkusz II) z materiałami źródłowymi i zadaniami o charakterze przekrojowym, które dotyczą wybranego zagadnienia historycznego – zagadnienia głównego arkusza. Zdający udziela odpowiedzi na pytania do podanych w arkuszu różnorodnych źródeł wiedzy historycznej (źródła pisane, ikonograficzne, statystyczne, kartograficzne i inne) z co najmniej dwóch wielkich epok historycznych. Ostatnie zadanie w arkuszu to dłuższa wypowiedź. Zdający pisze własny krótki i spójny tekst na jeden spośród dwóch tematów do wyboru. Pomocą do napisania pracy może być krótki fragment tekstu historiograficznego, który jest uzupełnieniem tematu. Tematy do tego zadania są zgodne z zagadnieniem głównym arkusza i obejmują problemy z innych epok historycznych niż zamieszczone materiały źródłowe. Zadania w części drugiej egzaminu sprawdzają umiejętności opisane w standardach z historii dla poziomu rozszerzonego.

Zestaw zadań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym i dla części pierwszej egzaminu na poziomie rozszerzonym jest ten sam.

Opis egzaminu z historii wybranej jako przedmiot dodatkowy

Historia wybrana jako przedmiot dodatkowy jest zdawana na poziomie rozszerzonym.

Egzamin trwa 270 minut. Składa się z dwóch części. Istnieje możliwość wydłużenia czasu trwania zarówno pierwszej, jak i drugiej części egzaminu do 50%. Obie części zdawane są jednego dnia.

- a) **część pierwsza** trwa 120 minut i polega na rozwiązaniu testu, obejmującego cały zakres wymagań egzaminacyjnych, które są dostosowane do możliwości percepcyjnych zdających niesłyszących z uwzględnieniem problemów językowych. Zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny (Arkusz I) zawierający różnego rodzaju zadania: zadania zamknięte (wielokrotnego wyboru, na dobieranie, typu „prawda – fałsz”) i zadania otwarte, które wymagają samodzielnego formułowania krótkich odpowiedzi. Część zadań jest z tzw. wyposażeniem, a więc z wykorzystaniem krótkiego tekstu źródłowego, ilustracji (ikonografii), mapy, danych statystycznych i innych źródeł wiedzy historycznej. Źródła pisane uwzględniają specyfikę niesłyszących; są adaptowane do potrzeb zdających niesłyszących, tzn. pisane współczesną polszczyzną, niektóre pojęcia są wyjaśnione w formie słownika umieszczonego pod tekstem źródłowym. W arkuszu są zadania na temat historii politycznej, społeczno-gospodarczej oraz historii kultury ze wszystkich epok historycznych (starożytność, średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX, wiek XX). Zadania sprawdzają umiejętności opisane w standardach z historii dla osób niesłyszących dla poziomu podstawowego;
- b) **część druga** trwa 150 minut i polega na sprawdzeniu umiejętności pracy z materiałem źródłowym, interpretowania i syntetyzowania (uogólniania) oraz umiejętności formułowania wypowiedzi pisemnej. W tej części egzaminu zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny (Arkusz II) z materiałami źródłowymi i zadaniami o charakterze przekrojowym, które dotyczą wybranego zagadnienia historycznego – zagadnienia głównego arkusza. Zdający udziela odpowiedzi na pytania do podanych w arkuszu różnorodnych źródeł wiedzy historycznej (źródła pisane, ikonograficzne, statystyczne, kartograficzne i inne) z co najmniej dwóch wielkich epok historycznych. Ostatnie zadanie w arkuszu to dłuższa wypowiedź. Zdający pisze własny krótki i spójny tekst na jeden spośród dwóch tematów do wyboru. Pomocą do napisania pracy może być krótki fragment tekstu historiograficznego, który jest uzupełnieniem tematu. Tematy do tego zadania są zgodne z zagadnieniem głównym arkusza i obejmują problemy z innych epok historycznych niż zamieszczone materiały źródłowe. Zadania w części drugiej egzaminu sprawdzają umiejętności opisane w standardach z historii dla poziomu rozszerzonego.

Zestaw zadań egzaminacyjnych w arkuszach dla egzaminu maturalnego z historii wybranej jako przedmiot obowiązkowy oraz wybranej jako przedmiot dodatkowy jest ten sam.

Zasady oceniania arkuszy egzaminacyjnych

1. Rozwiązania poszczególnych zadań oceniane są na podstawie szczegółowych zasad oceniania jednakowych w całym kraju.
2. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można otrzymać za jego poprawne rozwiązanie.
3. Oceniane będą tylko te fragmenty pracy, które dotyczą polecenia. Odpowiedzi nawet poprawne, lecz wykraczające poza zakres polecenia, nie będą oceniane.
4. Zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Uczeń zdał egzamin maturalny, jeżeli z przedmiotu obowiązkowego na poziomie podstawowym otrzymał co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania z danego przedmiotu. Wynik egzaminu z przedmiotu obowiązkowego na poziomie rozszerzonym lub przedmiotu dodatkowego nie ma wpływu na zdanie egzaminu maturalnego i - podany w skali procentowej - zapisany jest na świadectwie dojrzałości.
6. Wynik egzaminu ustalony przez komisję okręgową jest ostateczny.

A. Standardy wymagań egzaminacyjnych

Z przedmiotów humanistycznych opracowane zostały odrębne standardy wymagań egzaminacyjnych, uwzględniające możliwości percepcyjne niesłyszących. Na podstawie tych standardów zostały zredagowane zadania egzaminacyjne na poziomie podstawowym. Na poziomie rozszerzonym zadania egzaminacyjne dla osób niesłyszących są takie same jak dla absolwentów szkół masowych, bo takie są założenia rekrutacyjne wyższych uczelni, ale warunki zdawania egzaminu będą dostosowane do sprawności niesłyszących. Podczas egzaminu będzie obecny surdopedagog lub tłumacz języka migowego, a czas pracy zdających może być wydłużony o 50% czasu egzaminu.

Standardy wymagań, będące podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego z historii, obejmują trzy obszary:

- I. Wiadomości i rozumienie
- II. Korzystanie z informacji
- III. Tworzenie informacji.

W ramach obszaru I. przedstawiono zakres treści nauczania wynikający z *Podstawy programowej*. Wydarzenia i słownictwo historyczne dotyczą państwa, społeczeństwa, polityki, gospodarki i kultury od najdawniejszych dziejów człowieka do współczesności. Treści nauczania dla poziomu podstawowego zostały ułożone problemowo w trzech wymiarach: historii świata, Europy i Polski. Takie ujęcie systematyzuje rozumienie zjawisk i procesów historycznych. Natomiast treści nauczania dla poziomu rozszerzonego zostały ułożone w konkretne zagadnienia w ujęciu chronologicznym.

W ramach obszaru II. i III. cyframi arabskimi oznaczono umiejętności, które będą sprawdzane na egzaminie maturalnym. Dotyczy to poziomu podstawowego i rozszerzonego.

Przedstawione poniżej standardy wymagań egzaminacyjnych z historii są dosłownym przeniesieniem fragmentu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów.

Standardy wymagań egzaminacyjnych

I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

Zdający zna wydarzenia i słownictwo historyczne, tzn. wie, jakie w przeszłości były:

- 1) obszary państw, ich organizacja i struktura władzy,
 - 2) systemy polityczne,
 - 3) struktury i organizacje społeczeństw,
 - 4) formy gospodarki,
 - 5) wydarzenia polityczne i militarne oraz konflikty i kryzysy społeczne, gospodarcze, religijne i ideologiczne,
 - 6) najważniejsze postacie, dynastie, grupy społeczne i ich działalność,
 - 7) religie,
 - 8) osiągnięcia cywilizacyjne,
 - 9) osiągnięcia kultury i sztuki, myśli politycznej, społecznej i filozoficznej,
- które stosuje do opisu, wyjaśnienia i oceny poniższych zagadnień oraz problemów:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
<p>w wymiarze dziejów świata:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) różnorodność cywilizacji świata w przeszłości i obecnie, 2) konflikty społeczne, wojny, ludobójstwo, w tym Holocaust, 3) przemiany form gospodarowania od czasów najdawniejszych po współczesną rewolucję techniczną oraz historyczny rozwój kultury materialnej, 4) rola państwa jako podstawowej formy zorganizowania społeczeństw i przemiany państw, <p>w wymiarze dziejów Europy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5) fundamenty Europy; jedność i różnorodność oraz przemiany ideowe, rola chrześcijaństwa w tworzeniu tożsamości europejskiej, 6) kształtowanie się narodów Europy i ich wkład w historię, współistnienie i konflikty pomiędzy państwami, 7) przemiany w obrębie struktur, świadomości i obyczajowości społeczeństw europejskich, <p>w wymiarze historii Polski:</p> <ol style="list-style-type: none"> 8) przemiany form państwa polskiego, 9) uwarunkowania i przeobrażenia polskiej świadomości narodowej i politycznej, 10) rola Polski w dziejach gospodarki i struktur społecznych Europy, 11) postawy jednostek oraz grup społecznych wobec potrzeb epok, 12) wielokulturowość w dziejach Polski, współistnienie religii i wyznań oraz znaczenie chrześcijaństwa, w tym Kościoła katolickiego. 	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) trwałe osiągnięcia cywilizacji starożytnych i religie starożytnego Wschodu, 2) przemiany ustrojowe w Grecji i w Rzymie, 3) powstanie i rozwój religii monoteistycznych, 4) kręgi cywilizacji średniowiecznych; Europa a inne cywilizacje, 5) znaczenie chrześcijaństwa w cywilizacjach średniowiecznej Europy, 6) funkcjonowanie władzy i struktura społeczeństw średniowiecznych, 7) powstanie i rozwój Polski w wiekach średnich oraz znaczenie chrześcijaństwa dla powstania i rozwoju państwowości i kultury polskiej, 8) cywilizacyjne przemiany w Europie od odrodzenia do oświecenia, 9) nowe horyzonty; Europa wobec odmiennych kultur i systemów wartości, 10) przeobrażenia chrześcijaństwa w XVI i XVII wieku, 11) powstanie nowożytnej państwowości, 12) uwarunkowania potęgi i upadku Rzeczypospolitej Obojga Narodów, 13) rewolucja przemysłowa i jej następstwa, 14) mapa polityczna XIX- wiecznej Europy i świata, 15) przemiany świadomości Europejczyków, 16) procesy demokratyzacyjne i parlamentaryzm w XIX wieku, 17) społeczeństwo polskie bez własnego państwa, 18) I i II wojna światowa - geneza, charakter i następstwa konfliktów, 19) systemy totalitarne i ich zbrodniczy charakter, 20) funkcjonowanie demokracji w XX wieku, 21) ewolucja stosunków międzynarodowych i ich charakter oraz struktury ponadnarodowe w polityce i gospodarce, 22) rewolucja techniczna w XX wieku, 23) przemiany w sferze kultury; sobór watykański II i encykliki papieskie, 24) Rzeczpospolita między okresem zniewolenia a niepodległością.

II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Zdający wykorzystuje wiadomości i słownictwo historyczne do wyjaśnienia procesu historycznego:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
<ol style="list-style-type: none">1) wie, kiedy i gdzie miało miejsce wydarzenie historyczne,2) wskazuje przyczyny i skutki wydarzeń,3) porządkuje fakty według ich ważności,4) nazywa zmiany występujące w kolejnych epokach historycznych,5) uogólnia fakty,6) wskazuje charakterystyczne cechy epok i okresów historycznych,7) korzysta z różnorodnych, dostosowanych do potrzeb osób niesłyszących, źródeł wiedzy historycznej – wyszukuje informacje.	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none">1) korzysta z różnorodnych źródeł wiedzy historycznej – wyszukuje i interpretuje informacje zgodnie z warsztatem historycznym,2) wskazuje związki pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego (polityką, gospodarką, kulturą) w przeszłości.

III. TWORZENIE INFORMACJI

Zdający przedstawia oraz ocenia wydarzenia i zjawiska historyczne, formułując logiczną wypowiedź pisemną:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
<ol style="list-style-type: none">1) porównuje, czyli wskazuje różnice i podobieństwa między wydarzeniami historycznymi,2) formułuje oceny,3) uzasadnia sformułowane oceny.	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none">1) porównuje, czyli wskazuje różnice i podobieństwa między zjawiskami i procesami,2) krytycznie analizuje i ocenia różne interpretacje historii.

B. Opis wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego

Z zapisów ustawowych wynika, że informator powinien zawierać szczegółowy opis zakresu egzaminu. Standardy, będące dostateczną wskazówką dla konstruktorów arkuszy egzaminacyjnych, mogą być, naszym zdaniem, niewystarczającą wskazówką dla osób przygotowujących się do egzaminu maturalnego. Dlatego przygotowaliśmy uszczegółowiony opis wymagań egzaminacyjnych zakresu treści w obszarze I. oraz – oddzielnie dla obszaru II. i III. standardów – opis umiejętności sprawdzanych podczas egzaminu.

Poniżej prezentujemy szczegółowy opis wymagań egzaminacyjnych z historii dla poziomu podstawowego.

Wymagania egzaminacyjne dla poziomu podstawowego

I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

Zdający zna i rozumie wydarzenia i słownictwo historyczne, tzn. wie jakie w przeszłości były:

- 1) obszary państw, ich organizacja i struktura władzy,
- 2) systemy polityczne,
- 3) struktury i organizacje społeczeństw,
- 4) formy gospodarki,
- 5) wydarzenia polityczne i militarne oraz konflikty i kryzysy społeczne, gospodarcze, religijne i ideologiczne,
- 6) najważniejsze postacie, dynastie, grupy społeczne i ich działalność,
- 7) religie,
- 8) osiągnięcia cywilizacyjne,
- 9) osiągnięcia kultury i sztuki, myśli politycznej, społecznej i filozoficznej,

które stosuje do opisu (wyjaśnienia - dla obszaru II. standardów i oceny - dla obszaru III. standardów) poniższych zagadnień oraz problemów:

W wymiarze (zakresie) dziejów świata:

1) różnorodność cywilizacji świata w przeszłości i obecnie:

- rozumie pojęcie: *cywilizacja*,
- nazywa czynniki naturalne, gospodarcze, społeczno-polityczne, mające wpływ na cywilizacje,
- charakteryzuje najważniejsze cywilizacje,
- wskazuje związki pomiędzy cywilizacjami;

2) konflikty społeczne, wojny, ludobójstwo, w tym Holocaust:

- rozumie pojęcia: *społeczeństwo*, *konflikt społeczny*, *wojna*, *ludobójstwo*, *Holocaust*,
- wymienia najważniejsze wydarzenia polityczne i militarne oraz konflikty społeczne,
- zna przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń politycznych i militarnych oraz konfliktów społecznych;

3) przemiany form gospodarowania od czasów najdawniejszych po czasy współczesne:

- umie wymienić formy gospodarki, charakterystyczne dla różnych etapów rozwoju historycznego,
- wskazuje przyczyny i skutki przemian gospodarczych na przestrzeni wieków (np. wpływ gospodarki na rozwój społeczeństwa i kultury);

4) rola państwa jako podstawowej formy zorganizowania społeczeństw i przemiany państw;

- rozumie pojęcia: *państwo, ustroj polityczny*,
- charakteryzuje funkcje państwa oraz typy ustrojów politycznych i wymienia etapy ich przemian,
- wskazuje czynniki wpływające na przemiany ustrojowe.

W wymiarze (zakresie) dziejów Europy:

5) fundamenty (podstawy) Europy; jedność i różnorodność; przemiany ideowe oraz rola chrześcijaństwa w tworzeniu tożsamości europejskiej:

- rozróżnia i posługuje się pojęciami: *religia, wyznanie*,
- wskazuje czynniki jednoczące Europę,
- wskazuje czynniki różnicujące Europę,
- określa rolę chrześcijaństwa w tworzeniu jedności europejskiej,
- określa związki pomiędzy wydarzeniami religijnymi a wydarzeniami politycznymi;

6) kształtowanie się narodów Europy i ich wkład (znaczenie) w historię oraz współistnienie i konflikty pomiędzy państwami:

- rozumie pojęcie: *naród*,
- wie, jak tworzy się naród,
- określa przyczyny konfliktów między państwami w dziejach Europy,
- określa skutki konfliktów między państwami w dziejach Europy
- wskazuje przykłady współistnienia państw i narodów w Europie;

7) przemiany w obrębie (wewnątrz) struktur, świadomości i obyczajowości społeczeństw europejskich:

- rozumie pojęcia: *struktura społeczna, świadomość społeczna i obyczajowość społeczna*,
- zna etapy przemian struktur, świadomości i obyczajowości społeczeństw europejskich,
- rozróżnia główne epoki i podstawowe kierunki rozwoju kultury europejskiej.

W wymiarze (zakresie) historii Polski:

8) przemiany form państwa polskiego:

- rozróżnia formy ustroju politycznego państwa polskiego od średniowiecza do III RP,
- wskazuje przyczyny zmian form państwa polskiego,
- wskazuje skutki zmian form państwa polskiego;

9) uwarunkowania i przeobrażenia (zmiany) polskiej świadomości narodowej i politycznej:

- rozróżnia pojęcia: *świadomość narodowa, świadomość polityczna*,
- charakteryzuje przemiany polskiej świadomości narodowej i ich polityczne uwarunkowania;
- zna wydarzenia ważne dla dorobku kulturowego narodu,
- wymienia historyczne uwarunkowania regionalizmów;

10) rola Polski w dziejach gospodarki i struktur społecznych Europy:

- rozróżnia formy ustroju gospodarczego na ziemiach polskich od najdawniejszych czasów po czasy współczesne,
- wskazuje przyczyny przemian gospodarki polskiej od najdawniejszych czasów po czasy współczesne,
- wskazuje skutki przemian gospodarki polskiej od najdawniejszych czasów po czasy współczesne,
- wskazuje związki między gospodarką polską i europejską,
- charakteryzuje znaczenie Polaków dla historii społecznej Europy;

- 11) postawy jednostek oraz grup społecznych wobec potrzeb epok:**
- określa znaczenie wybitnych osób (postaci) w historii narodów i państwa polskiego,
 - wskazuje przykłady postaw grup społecznych (i ich działania) wobec problemów społecznych i politycznych w poszczególnych epokach historycznych;
- 12) wielokulturowość w dziejach Polski, współistnienie religii i wyznań oraz znaczenie chrześcijaństwa, w tym Kościoła katolickiego:**
- rozumie pojęcie: *tolerancja religijna*,
 - określa rolę Kościoła katolickiego w dziejach Polski i Polaków,
 - wskazuje czynniki kształtujące polską tolerancję religijną,
 - zna przejawy tolerancji religijnej,
 - wymienia przyczyny i skutki wielokulturowości państwa i społeczeństwa polskiego.

II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Zdający wykorzystuje wiadomości i słownictwo historyczne do wyjaśnienia procesu historycznego:

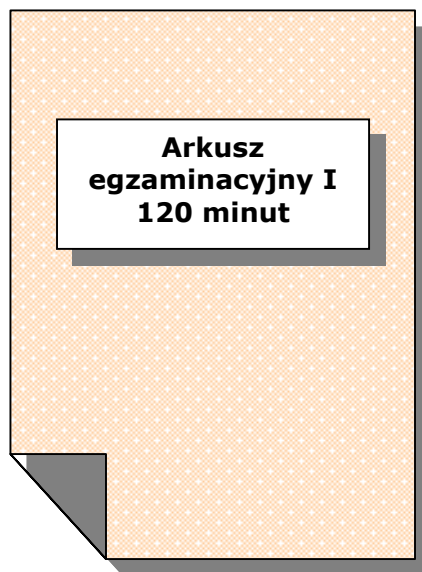
Standard	Opis wymagań
1) wie, kiedy i gdzie miało miejsce wydarzenie historyczne,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje datę wydarzenia (dzień, miesiąc, rok) lub np. określa wiek (I, II połowa) i epokę, ▪ porządkuje wydarzenia chronologicznie, ▪ określa miejsce (zasięg) występowania wydarzenia, zjawiska lub procesu historycznego, ▪ zaznacza na mapie miejsce (zasięg) występowania wydarzenia, zjawiska lub procesu historycznego;
2) wskazuje przyczyny i skutki wydarzeń,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje bezpośrednie i pośrednie przyczyny i następstwa wydarzenia, zjawiska;
3) porządkuje fakty według ich ważności,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia wydarzenia według stopnia ich ważności, ▪ wskazuje najistotniejsze (najważniejsze) wydarzenia w procesie historycznym;
4) nazywa zmiany występujące w kolejnych epokach historycznych,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa rodzaj, skalę, zasięg i wielkość zmian, ▪ opisuje przebieg procesu, uwzględniając rodzaj i wielkość zmian;
5) uogólnia fakty,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ grupuje wydarzenia, na podstawie których może wyjaśnić procesy historyczne;
6) wskazuje charakterystyczne cechy epok i okresów historycznych,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje wydarzenia i zjawiska różnych epok i okresów historycznych, wskazując cechy charakterystyczne tych epok i okresów, ▪ wyjaśnia wydarzenia i zjawiska różnych epok i okresów historycznych, uwzględniając cechy charakterystyczne tych epok i okresów;

7) korzysta z różnorodnych, dostosowanych do potrzeb osób niesłyszących, źródeł wiedzy historycznej – wyszukuje informacje.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje informacje z różnorodnych źródeł historycznych (np. tekst pisany, ilustracja, mapa, drzewo genealogiczne, tabela statystyczna, wykres, diagram, schemat), ▪ wybiera informacje na podany temat, ▪ odróżnia fakty od opinii.
--	---

III. TWORZENIE INFORMACJI

Zdający przedstawia oraz ocenia wydarzenia i zjawiska historyczne, formułując logiczną wypowiedź pisemną:	
Standard	Opis wymagań
1) porównuje, czyli wskazuje różnice i podobieństwa między wydarzeniami historycznymi,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje wydarzenia i zjawiska historyczne, uwzględniając zachodzące między nimi podobieństwa i różnice, ▪ porównuje wydarzenia, wskazując cechy charakterystyczne dla epok i okresów historycznych, ▪ przedstawia wnioski wynikające z porównania;
2) formułuje oceny,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje własną ocenę na podstawie wybranych faktów;
3) uzasadnia sformułowane oceny.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dobiera argumenty potrzebne do uzasadnienia opinii, ▪ formułuje ocenę końcową na podstawie znanych mu faktów.

III. PRZYKŁADOWY ARKUSZ I SCHEMAT OCENIANIA

Miejsce
na naklejkę
z kodem

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

MHI-W1A1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII

Arkusz I

dla osób niesłyszących

Czas pracy 120 minut

ARKUSZ I

MAJ
ROK 2005

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 20 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Odpowiedzi trzeba zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem.
5. Nie wolno używać korektora.
6. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
7. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
8. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
9. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą **wypełnia egzaminator**.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
100 punktów

Życzymy powodzenia!

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

Zadanie 1. (1 pkt)

Podkreśl poprawną odpowiedź.

Osiągnięcie cywilizacyjne starożytnych Chin to:

- A. Księgi Wedy.
- B. pismo klinowe.
- C. wyrób jedwabiu.
- D. wyrób papierusu.

Zadanie 2. (2 pkt)

Na podstawie tekstu napisz, jaka była struktura (podział) społeczeństwa egipskiego.

Ustrój miał charakter hierarchiczny (1).(…) U szczytu hierarchii stał faraon uważany za boga i czczony (2) na równi z bogiem. Następny szczebel „drabiny społecznej” stanowili kapłani i urzędnicy, a ostatni, najniższy - rzemieślnicy i chłopi. Władza faraona utożsamianego z bóstwem (3) była początkowo bardzo silna. Wznoszono faraonom olbrzymie grobowce (4), budowano [im] świątynie.

Słowniczek:

- 1) hierarchia – kolejność według ważności osób, hierarchiczny – oparty na zasadzie hierarchii, stopniowany,
- 2) czczony – szanowany,
- 3) utożsamiany z bóstwem – równy bogu,
- 4) grobowiec – piramida;

.....

.....

.....

Zadanie 3. (4 pkt)

Do imion sławnych Greków dopisz dziedziny nauki, którymi się zajmowali.

Sławni Grecy	Dziedziny nauki
<i>przykład: Sokrates</i>	<i>filozofia</i>
Archimedes	
Herodot	
Hipokrates	
Pitagoras	

Zadanie 4. (2 pkt)

Wybierz dwie budowle: najstarszą i najmłodszą.

Najstarszą zaznacz literą A, a najmłodszą literą B.

Koloseum	
Partenon	
Pałac w Wilanowie	
Kaplica Zygmuntowska	
Piramida Cheopsa w Gizie	

Zadanie 5. (1 pkt)

Podkreśl poprawną odpowiedź.

Mapa ta przedstawia:

- A. terytorium republiki rzymskiej przed wojnami punickimi.
- B. terytorium republiki rzymskiej przed podbojem Galii przez Juliusza Cezara.
- C. terytorium Rzymu w roku śmierci Juliusza Cezara.
- D. maksymalny zasięg Imperium Rzymskiego w końcu panowania cesarza Trajana.

Zadanie 6. (3 pkt)

Pomyśl, czy podane informacje są prawdziwe.
W tabeli obok zdania dopisz: **prawda lub fałsz.**

A. W Atenach, w czasach Peryklesa, panowała demokracja bezpośrednia.	
B. Forum to rzymski plac, na którym zbierano się dla omówienia spraw ważnych dla mieszkańców i w celach religijnych.	
C. Konstantyn Wielki edyktem mediolańskim z 313 r. ogłosił, że na terenie Imperium Rzymskiego nie wolno wyznawać wiary chrześcijańskiej.	

Zadanie 7. (4 pkt)

Przeczytaj fragment kroniki średniowiecznej i odpowiedz na pytania.

Na koronę mego cesarstwa! To, co widzę, większe jest, niż wieść (1) głosiła. Nie godzi się (2) więc takiego i tak wielkiego męża (3) księciem nazywać lub hrabią, lecz [wypada] wynieść go na tron królewski i uwieńczyć koroną (4).

cyt. za: Anonim tzw. Gall, Kronika polska, Wrocław 1975

Słowniczek:

- 1) wieść – wiadomość,
- 2) nie godzi się – nie pasuje,
- 3) mąż – człowiek szanowany,
- 4) uwieńczyć koroną – ukoronować;

A. Kto i o którym polskim władcy powiedział te słowa?

.....

B. Gdzie i kiedy się to wydarzyło?

.....

Zadanie 8. (3 pkt)

Uzasadnij, dlaczego kultura średniowiecza jest uniwersalna (powszechna).

.....
.....
.....
.....

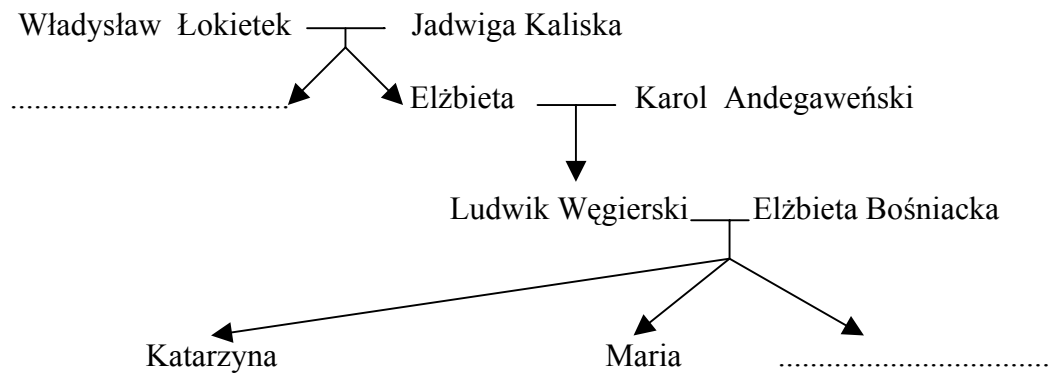
Zadanie 9. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie podane fakty historyczne, wpisując cyfry od 1 do 5.

A. panowanie Kazimierza Wielkiego	
B. upadek Konstantynopola	
C. chrzest Polski	
D. spór Henryka IV z Grzegorzem VII	
E. testament Bolesława Krzywoustego	

Zadanie 10. (2 pkt)

Uzupełnij drzewo genealogiczne.

Zadanie 11. (3 pkt)

Podaj trzy przyczyny unii polsko-litewskiej w Krewie.

- 1).....
.....
- 2).....
.....
- 3).....
.....

Zadanie 12. (2 pkt)

Na podstawie tekstów i zdjęć podaj dwie pary cech różniących styl romański od stylu gotyckiego.

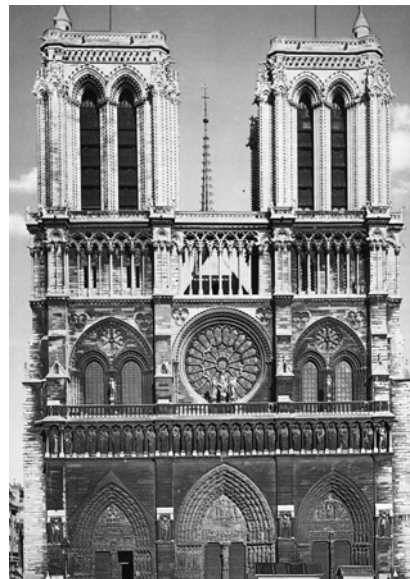
Architektura w stylu romańskim miała prymat nad innymi dziedzinami sztuki (1). Kamienne kościoły o grubych murach spełniały w niespokojnych czasach z konieczności rolę twierdz, w których chronili się (2) mieszkańcy drewnianych grodów. (...) Wąskie otwory wejściowe i okienne, masywne (3) wieże upodabniają kościoły romańskie do twierdz. (...) Wnętrze jest mroczne (4), małe okna w grubych murach wpuszczają niewiele światła.

Słowniczek:

- 1) mieć prymat nad innymi dziedzinami sztuki – być najważniejszą z dziedzin sztuki,
- 2) chronić się – chować się,
- 3) masywne – mocne i duże,
- 4) mroczne – ciemne,

Widoczny z daleka [kościół gotycki] górował nad (1) domami mieszczańskimi, ratuszami, sukiennicami. Jego rozmiary były tak wielkie, że w wielu z nich mogła się pomieścić ludność całego miasta. (...).Ogrom i strzelistość (2) gotyckich katedr są cechami najbardziej rzucającymi się w oczy (3). (...) Charakterystyczną dziedziną sztuki i techniki był witraż.

Słowniczek:

- 1) górować nad ... – być wyższym od ...,
- 2) strzelisty – bardzo wysoki i cienki,
- 3) rzucający się w oczy – widoczny,

.....

.....

.....

.....

Zadanie 13. (3 pkt)

Pomyśl, czy zdania są prawdziwe, czy fałszywe.

W tabeli obok zdania dopisz: **prawda lub fałsz**.

A. Immunitet gospodarczy to zwolnienie od opłat, które wcześniej były przekazywane władcy.	
B. Cech to organizacja zrzeszająca kupców i rzemieślników z jednej specjalności zawodowej.	
C. Lenno (feudum) to ziemia nadawana przez seniora wasalowi w zamian za wierność i pomoc wojskową.	

Zadanie 14. (3 pkt)

Połącz nazwiska wielkich żeglarzy z ich odkryciami. Wpisz odpowiednie cyfry do tabeli.

A. Krzysztof Kolumb	
B. Vasco da Gama	
C. Ferdynand Magellan	

1. Znajduje drogę morską do Indii.
2. Oplywa świat dookoła.
3. Przepląwa Atlantyck. Odkrywa Haiti, Kubę.
4. Dopływa do wybrzeży Brazylii.

Zadanie 15. (1 pkt)

Spośród podanych cech wybierz tę, która **nie** jest charakterystyczna dla monarchii absolutnej (nie pasuje do monarchii absolutnej). Podkreśl wybraną cechę.

- A. Pełnia władzy należy do króla.
- B. Unowocześniona i silna armia.
- C. Władca uzgadnia wszystkie decyzje ze swoimi urzędnikami.
- D. Biurokracja bardzo rozwinięta i podporządkowana władcy.

Zadanie 16. (4 pkt)

Wpisz do tabelki nazwisko reformatora oraz państwo, w którym powstało wymienione wyznanie (religia).

Wyznanie	Reformator	Państwo
Anglikanie		
Kalwiniści		

Zadanie 17. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego odpowiedz na pytania.

(...) bo teraz Polacy więcej niż kiedykolwiek (1) handlują różnym towarem ze wszystkimi innymi krajami. Wywozi się przede wszystkim żyto, pszenicę, jęczmień, owies i inne zboża, len, chmiel, skóry wołowe, łój (2), (...), materiał nadający się do budowy okrętów i wyposażenia budynków mieszkalnych. (...) wołów, oraz koni ogromne ilości dostarcza się (3) nie tylko sąsiednim, lecz i dalszym nawet krajom (...).

Przywozi się w zamian za to tkaniny, nie tylko jedwabne i złotogłów (4), kobierce (5), (...) i inne ozdoby wewnątrz, rzędy (6) dla koni i stroje (7) dla ludzi. (...) przychodzą do nas perły i drogie kamienie, następnie futra.(...) Rozliczne (8) gatunki win sprowadza się z (...) Węgier i Moraw, a także Italii, Krety i Grecji (...).

Cyt. za: M. Kromer, Polska czyli o położeniu ludności, obyczajach i sprawach publicznych Królestwa Polskiego księgi dwie, Olsztyn 1984

Słowniczek:

- 1) kiedykolwiek – dawniej,
- 2) łój – tłuszcz zwierzęcy,
- 3) dostarcza się – tu: wywozi się, sprzedaje,
- 4) złotogłów – tkanina z jedwabiu i złotych nici, używana np. na bogate ubrania,
- 5) kobierce – dywany (tkaniny dekoracyjne na podłogę lub ścianę),
- 6) rzędy – ozdobne uprząże koni,
- 7) stroje – ubrania,
- 8) rozliczne – różne (różnorodne);

A. Nazwij rodzaj towarów wywożonych z Polski.

.....

B. Nazwij rodzaj towarów przywożonych do Polski.

.....

Zadanie 18. (3 pkt)

Przyporządkuj ilustracjom podpisy. Pod rysunkiem wpisz odpowiednią cyfrę.

A.

B.

C.

1. Świątynia muzułmańska
2. Świątynia prawosławna
3. Świątynia protestancka
4. Świątynia rzymskokatolicka

Zadanie 19. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie dynastie panujące w Polsce. Uzupełnij tabelę.

Jagiellonowie, Wettinowie, Piastowie, Wazowie

Dynastia	1.	2.	3.	4.
-----------------	---------	---------	---------	---------

Zadanie 20. (4 pkt)

Pomyśl, czy zdania opisujące przebieg Wielkiej Rewolucji Francuskiej są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli obok zdania dopisz: prawda lub fałsz.

A. Początkiem rewolucji było zdobycie Bastylii 14 lipca 1789 roku.	
B. 26 sierpnia 1789 roku król wydał Deklarację Praw Człowieka i Obywatela.	
C. W 1792 roku zniesiono republikę i wprowadzono monarchię.	
D. W 1793 roku król Ludwik XVI i jego żona zostali ścięci gilotyną.	

Zadanie 21. (4 pkt)

Uzupełnij tabelę.

A. Pierwszy król elekcyjny w Polsce	
Kto?	Rok wyboru:
B. Pierwszy prezydent Polski (imię i nazwisko)	
Kto?	Rok wyboru:

Zadanie 22. (8 pkt)

Wymień co najmniej cztery postanowienia Konstytucji 3 maja.

Napisz, które z postanowień było – według ciebie – najważniejsze. Uzasadnij wybór.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 23. (3 pkt)

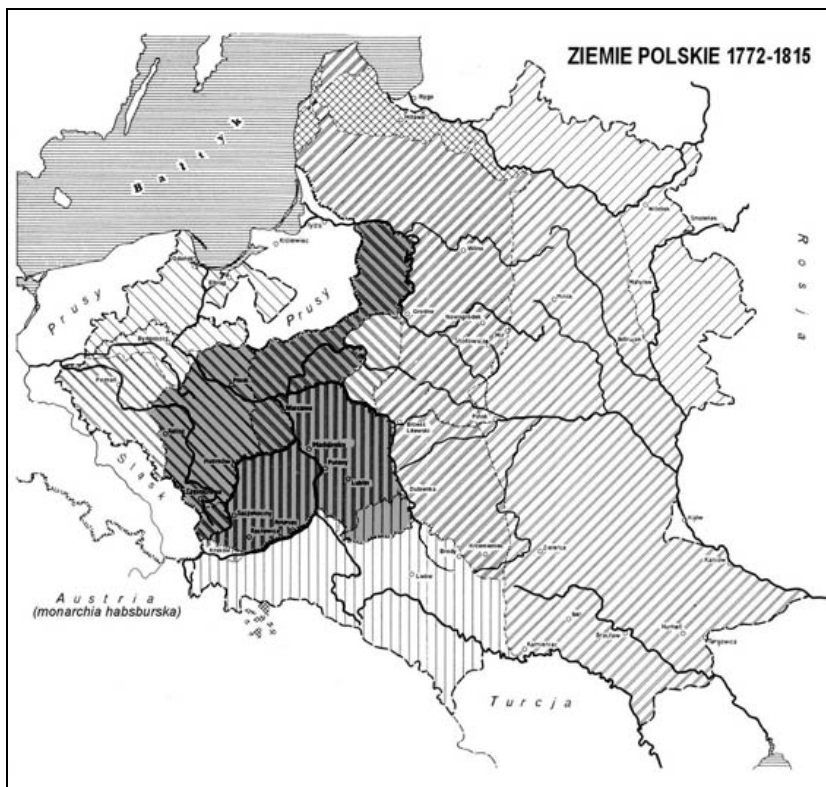
Na kongresie wiedeńskim wprowadzono zasady nowego porządku w Europie.

Wpisz w wykropkowane miejsca odpowiednie nazwy.

Zadanie 24. (1 pkt)

Podkreśl, jaki obszar zaznaczono na mapie najciemniejszym kolorem.

Jest to:

- A. Rzeczpospolita po pierwszym rozbiorze.
- B. Rzeczpospolita po drugim rozbiorze.
- C. Księstwo Warszawskie w 1807 r.
- D. Królestwo Polskie w 1815 r.

Zadanie 25. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie podane fakty historyczne, wpisując cyfry od 1 do 5.

A. powstanie warszawskie	
B. powstanie Chmielnickiego	
C. powstanie kościuszkowskie	
D. powstanie listopadowe	
E. pierwsze powstanie śląskie	

Zadanie 26. (1 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego napisz, jaki związek łączył część ziem polskich z Cesarstwem Rosyjskim.

Księstwo Warszawskie, z wyjątkiem prowincji i okręgów, którymi w następujących artykułach inaczej rozporządzono (1), połączone zostaje z Cesarstwem Rosyjskim. Związane z nim będzie nieodwołalnie (2) przez swoją konstytucję, aby było posiadane (3) przez Najjaśniejszego Cesarza Wszechrosji, jego dziedziców i następców na wieczne czasy. [...] Przybierze (4) z innymi swymi tytułami tytuł cara, króla polskiego, zgodnie z formularzem używanym i przyjętym co do tytułów przywiązanych do innych posiadłości.

Fragment Aktu Końcowego kongresu wiedeńskiego z 9 VI 1815 r., cyt. za: Wybór tekstów z historii dyplomacji. Opracował B. Winiarski, Warszawa 1938

Słowniczek:

- 1) rozporządzono – zdecydowano,
 - 2) nieodwołalnie – na zawsze,
 - 3) posiadać – mieć,
 - 4) przybierze – otrzyma;
-

Zadanie 27. (2 pkt)

Polscy artyści drugiej połowy XIX wieku tworzyli „ku pokrzepieniu serc”, czyli chcieli umacniać uczucia patriotyczne Polaków.

Podaj imiona i nazwiska dwóch takich artystów (jednego pisarza i jednego malarza).

.....

.....

Zadanie 28. (1 pkt)

Podkreśl dobrą odpowiedź:

Uwłaszczenie chłopów to:

- A. danie chłopom uprawianej ziemi na własność.
- B. wprowadzenie obowiązku przymusowej pracy na ziemi należącej do pana.
- C. zamiana pańszczyzny, na obowiązek płacenia pieniędzy za uprawianą ziemię.
- D. przyłączenie gospodarstw chłopskich do folwarków szlacheckich.

Zadanie 29. (2 pkt)

Na podstawie tabeli wskaż miasto, w którym w latach 1810–1910 najszybciej zwiększyła się liczba ludności.

Tabela. Rozwój ludnościowy większych miast na obszarze byłej Rzeczypospolitej w latach 1810-1910 (ludność w tysiącach)

Miasto	1810	1865	1880	1900	1910
Warszawa	78	240	383	594	781
Łódź	0,5	40	253	310	408
Lwów	41	80	110	160	206
Wilno	50	60	90	155	181
Gdańsk	37	83	109	141	170
Poznań	16	51	66	117	157
Kraków	25	50	66	91	152

Źródło: Historia Polski w liczbach, Warszawa 1993, s. 89

- A. Miasto, w którym w okresie 1810-1910 najszybciej zwiększyła się liczba ludności to
- B. Korzystając ze swej wiedzy napisz, co było główną przyczyną tak szybkiego zwiększenia się liczby ludności w tym mieście.

.....

.....

.....

Zadanie 30. (4 pkt)

W której wojnie wykorzystano opisane techniki wojenne?
Wpisz odpowiednie litery w wykropkowane miejsca.

Technika wojenna
A. Po raz pierwszy użyto broni chemicznej (gazy bojowe).
B. Wojska pancerne (czołgi) odegrały bardzo ważną rolę.
C. Wzrosło znaczenie lotnictwa morskiego.
D. Po raz pierwszy wykorzystano okręty podwodne.

I wojna światowa :

II wojna światowa:

Zadanie 31. (1 pkt)

Napisz, jakie zjawisko obrazuje tabela.

Tabela. Ceny niektórych artykułów spożywczych w Warszawie w latach 1919-1921 (w markach polskich)

L.p.	Nazwa artykułu	Jednostka miary	Marzec 1919	Marzec 1920	Marzec 1921
1.	Ziemniaki	1 cetnar (1)	46,36	450,00	1488,40
2.	Mąka pszenna	1 kg	5,98	31,25	174,45
5.	Mleko	1 litr	1,80	5,80	40,00
6.	Masło	1 kg	28,91	90,00	598,97
7.	Słonina	1 kg	18,91	60,00	379,47
8.	Jaja	1 szt.	0,47	2,00	10,16
9.	Mięso wołowe	1 kg	10,98	50,00	195,20
10.	Cukier	1 kg	14,03	85,00	488,00 w handlu 73,20 kartkowy

Źródło: Praca i opieka społeczna, Czasopismo Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, Warszawa 1921, z. 1, s.37.

1) cetnar – jednostka masy równa 100 lub - w Ameryce, Anglii, Danii - 50 kilogramom

.....

Zadanie 32. (4 pkt)

Zaznacz cyframi na mapie Europy 4 państwa powstałe po I wojnie światowej.

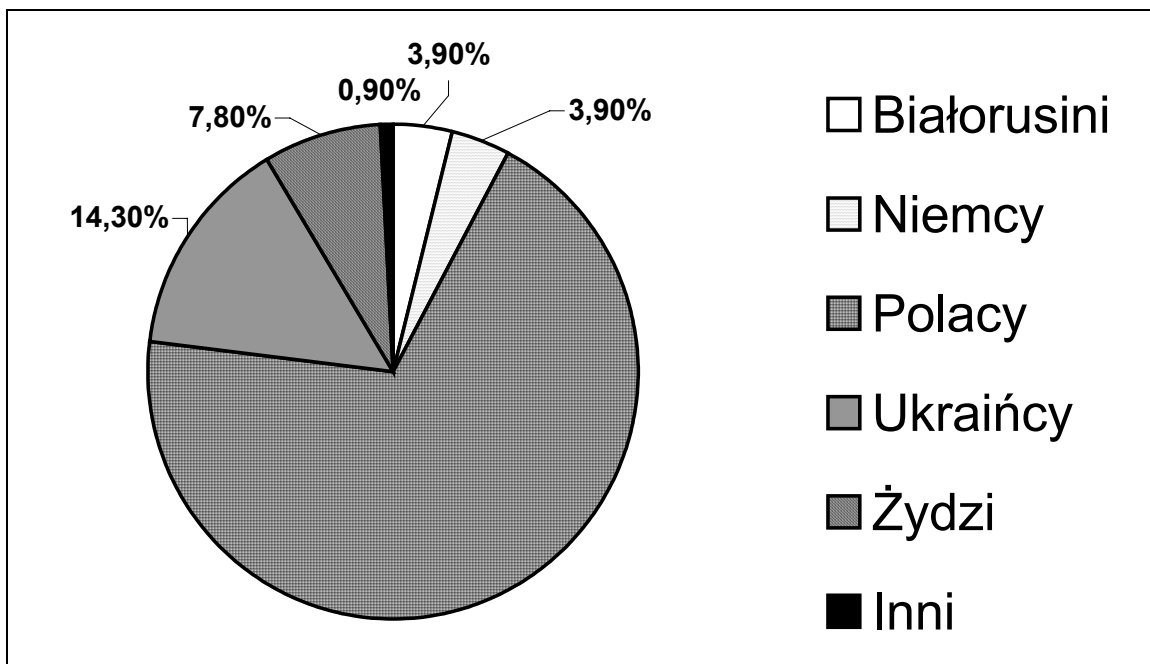
Obok napisz nazwy tych państw.

1.
2.
3.
4.

Zadanie 33. (2 pkt)

W okresie międzywojennym Polska była państwem zamieszkałym przez wiele mniejszości narodowych. Na podstawie wykresu odpowiedz na pytania.

Źródło: J Buszko, *Historia Polski 1864 - 1948*, Warszawa 1984, s. 235

A. Której mniejszości narodowej w okresie międzywojennym było w Polsce najwięcej?

.....

B. Jaki procent (oblicz) ogółu ludności Polski stanowili Polacy?

.....

Zadanie 34. (4 pkt)

Dobierz do państw system sprawowania rządów (system polityczny).

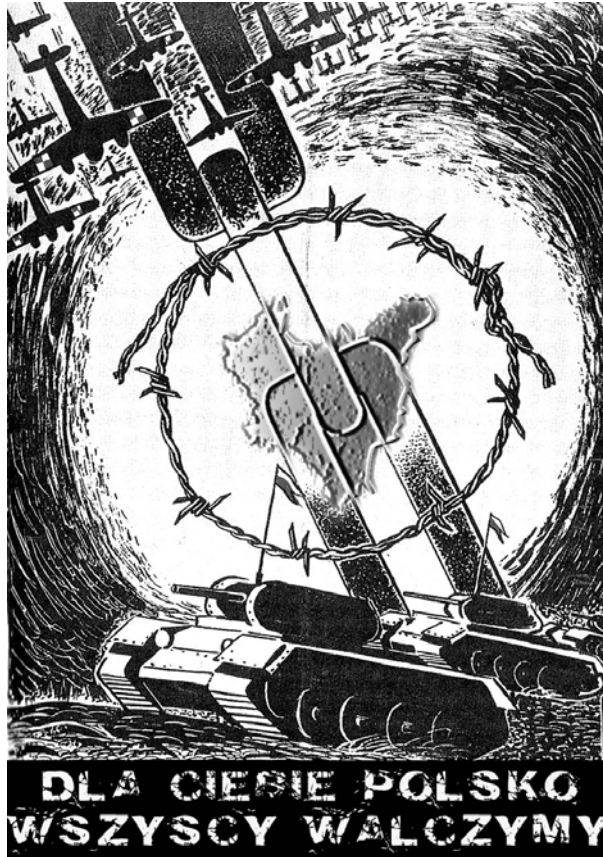
Wpisz odpowiednie cyfry do tabeli.

A. Francja w okresie międzywojennym	
B. Włochy pod rządami B. Mussoliniego	
C. Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich	
D. Wielka Brytania w XX wieku	

1. Monarchia parlamentarna.
2. Komunizm.
3. Republika parlamentarna.
4. Monarchia absolutna.
5. Faszyzm.

Zadanie 35. (2 pkt)

Podkreśl rok, z którego pochodzi plakat. Uzasadnij wybór.

Zródło: Encyklopedia Polski, Kraków 1996, s. 527

A. Ten plakat pochodzi z roku:

- a) 1918.
- b) 1920.
- c) 1938.
- d) 1943.

B. Uzasadnienie:

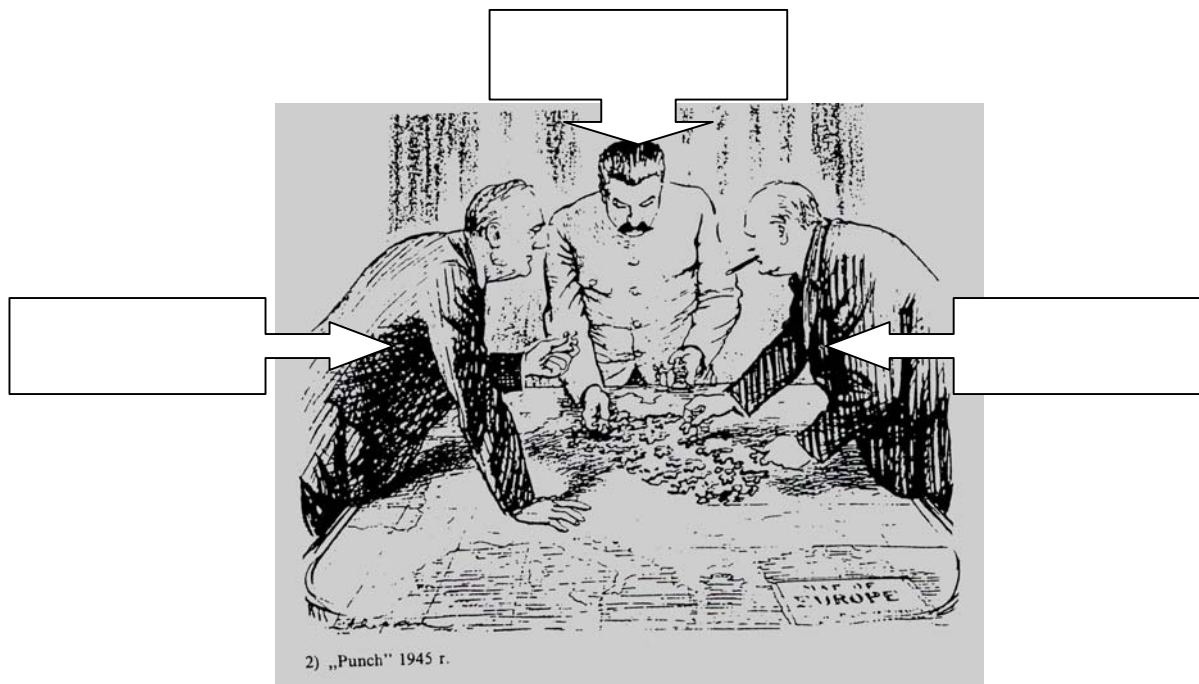
.....

.....

.....

Zadanie 36. (3 pkt)

Na ilustracji znajdują się przywódcy państw, którzy brali udział w konferencji jałtańskiej. Napisz ich nazwiska.

Źródło: Informator maturalny. Historia. Zeszyt 2, Poznań 1998

Zadanie 37. (3 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego napisz trzy cele polityki niemieckiej wobec ludności Generalnej Guberni.

Dla nieniemieckiej ludności Wschodu nie mogą istnieć wyższe szkoły niż czteroklasowa szkoła ludowa. Taka szkoła ludowa ma zapewnić wyłącznie (1): umiejętność liczenia najwyżej do 500, napisanie nazwiska, przyswojenie nauki (2), że nakazem Bożym jest posłuszeństwo wobec Niemców, uczciwość, pilność i grzeczność. Czytania nie uważam za konieczne (3). Oprócz tej szkoły nie mogą istnieć na Wschodzie w ogóle żadne szkoły. [...]

Po konsekwentnym (4) przeprowadzeniu tych zarządzeń ludność Generalnej Guberni w ciągu najbliższych 10 lat będzie się składała z [...] małowartościowej ludności. Ta ludność będzie do dyspozycji (5) jako pozbawiony przywództwa (6) lud roboczy i będzie corocznie dostarczać Niemcom robotników sezonowych i robotników do specjalnych przedsięwzięć (drogi, kamieniołomy, budowle).

Cyt. za: Okupacja i ruch oporu w Dzienniku Hansa Franka 1939-1945, Warszawa 1972,

Słowniczek:

- 1) zapewnić wyłącznie – nauczyć tylko,
- 2) przyswojenie nauki – nauczanie się,
- 3) konieczne – obowiązkowe, potrzebne,
- 4) konsekwentnie – systematycznie, dokładnie,
- 5) być do dyspozycji – zawsze wykonywać polecenia,
- 6) pozbawiony przywództwa – bez przywództwa;

1).....

2).....

3).....

Zadanie 38. (2 pkt)

Podkreśl kierunek w malarstwie, do którego można zaliczyć ten obraz. Uzasadnij wybór.

Źródło: J. Szczepaniak, Kozłówka, Muzeum Zamoyskich 1998, s. 27

A. Ten obraz zaliczam do:

- a) impresjonizmu.
- b) realizmu.
- c) realizmu socjalistycznego.
- d) symbolizmu.

B. Uzasadnienie:

.....
.....
.....

Zadanie 39. (2 pkt)

Wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i oznacz je literą A oraz wydarzenie chronologicznie ostatnie i oznacz je literą B.

obrazy „okrągłego stołu	
powstanie ONZ	
rozwiązanie ZSRR	
konferencja KBWE w Helsinkach	
powstanie NSZZ „Solidarność”	

Zadanie 40. (1 pkt)

Podkreśl poprawną odpowiedź.

Mapa ta przedstawia:

- A. Europę przed pierwszą wojną światową
- B. Europę w połowie lat 90. XX wieku
- C. Europę w 1950 r.
- D. Europę w 1942 r.

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA
ARKUSZA I

Przy ocenie odpowiedzi sprawdzający nie bierze pod uwagę błędów stylistycznych, gramatycznych i innych, wynikających z faktu, że dla osób niesłyszących język polski jest drugim językiem.

Nr zad.	Poprawna odpowiedź Zasady przyznawania punktów	Punkty za zadanie
1.	C	1pkt
2.	władca – faraon, kapłani, urzędnicy, rzemieślnicy, chłopi; <i>1 punkt za podanie wszystkich elementów struktury w sposób dowolny; 2 punkty za podanie oraz hierarchizację (uporządkowanie) wszystkich elementów struktury</i>	2 pkt
3.	Archimedes – fizyka, ew. matematyka, Herodot – historia, Hipokrates – medycyna, Pitagoras – matematyka, ew. filozofia <i>1 punkt za każdą poprawnie dopisaną dziedzinę nauki</i>	4 pkt
4.	najstarsza budowla to piramida Cheopsa w Gizie (A), najmłodsza budowla to pałac w Wilanowie (B); <i>1 punkt za każdą prawidłową odpowiedź</i>	2 pkt
5.	C	1pkt
6.	prawda: A, B, fałsz: C; <i>1 punkt za każdą prawidłową odpowiedź</i>	3 pkt
7.	A. cesarz Otton III [cesarz rzymski (niemiecki)] – o Bolesławie Chrobrym, B. w Gnieźnie [na zjeździe gnieźnieńskim] – w 1000 roku; <i>1 punkt za poprawną odpowiedź na każdy człon pytania; 4 punkty za całość</i>	4 pkt
8.	Wyjaśnienie: kultura średniowiecza była wspólna dla całej Europy. Przykładowa argumentacja (uzasadnienie): - powszechne używanie łaciny jako języka polityki międzynarodowej - powszechne używanie łaciny jako języka nauki (kultury) - religia chrześcijańska - style architektoniczne - obyczaje rycerskie. <i>1 punkt za wyjaśnienie i 2 punkty za poprawną argumentację;</i>	3 pkt

9.	A – 4; B – 5; C – 1; D – 2; E – 3	1 pkt
10.	Kazimierz Wielki i Jadwiga <i>1 punkt za poprawne wpisanie każdego władcy</i>	2 pkt
11.	Przykładowe odpowiedzi: <ul style="list-style-type: none"> - obustronne zabezpieczenie się przed agresją krzyżacką - zainteresowanie możnowładztwa małopolskiego (rycerstwa-szlachty) ekspansją na ziemie ruskie - dążenia bojarstwa litewskiego i rodziny wielkksiążęcej do utrzymania litewskiej obecności na ziemiach ruskich - dążenia kościoła rzymskiego do rozszerzania wpływów na obszary pogańskie lub związane z kościołem wschodnim (bizantyjskim, prawosławnym) - dążenia bojarstwa litewskiego do zapewnienia sobie przywilejów i praw, jakie miało możnowładztwo polskie (rycerstwo-szlachta) <i>1 punkt za każdą poprawną przyczynę</i>	3 pkt
12.	<ul style="list-style-type: none"> - małe otwory, np. okienne – duże okna z witrażami - ciemne wnętrza – jasne, oświetlone wnętrza - niska, ciężka budowla – wysoka, strzelista budowla <i>1 punkt za każdą poprawnie podaną parę cech</i>	2 pkt
13.	prawda: A, C fałsz: B <i>1 punkt za każdą prawidłową odpowiedź</i>	3 pkt
14.	Krzysztof Kolumb – 3, Vasco da Gama – 1, Ferdynand Magellan – 2; <i>1 punkt za każdą prawidłowo połączoną parę: żeglarz – odkrycie</i>	3 pkt
15.	C	1 pkt
16.	Anglikanie: Henryk VIII, Anglia, Kalwiniści: Jan Kalwin, Szwajcaria; <i>1 punkt za każde prawidłowe uzupełnienie tabeli</i>	4 pkt
17.	A. surowce, (artykuły żywnościowe), B. towary luksusowe (towary zbytku, towary kosztowne); <i>1 punkt za poprawną odpowiedź na każde z pytań</i>	2 pkt
18.	A. 2, B. 1, C. 4; <i>1 punkt za każde prawidłowe przyporządkowanie</i>	3 pkt
19.	1. Piastowie, 2. Jagiellonowie, 3. Wazowie, 4. Wettinowie;	1 pkt

20.	prawda: A, D fałsz: B, C <i>1 punkt za każdą prawidłową odpowiedź</i>	4 pkt
21.	A. Henryk Walezy, 1573 r., B. Gabriel Narutowicz, 1922 r.; <i>1 punkt za każdą prawidłową odpowiedź</i>	4 pkt
22.	Przykładowe postanowienia Konstytucji 3 maja: - zniesienie liberum veto - wprowadzenie zasady kadencyjności, czyli „sejmu gotowego” - zniesienie wolnej elekcji (wprowadzenie dziedziczości tronu) - powołanie Straży Praw - nadanie praw mieszczanom z miast królewskich - zniesienie podziału państwa na Koronę i Wielkie Księstwo Litewskie. <i>Po 1 punkcie za podanie każdego prawidłowego postanowienia; maksymalnie 4 punkty.</i> <i>Przedstawienie własnego stanowiska maksymalnie 3 punkty: podanie kryterium wyboru – 1 pkt i argumentacja – 2 pkt.</i> <i>Kompozycja wypowiedzi (spójność, logiczność) – maksymalnie 1 punkt;</i>	8 pkt
23.	A. zasada legitymizmu, B. zasada restauracji, C. zasada równowagi; <i>1 punkt za poprawne nazwanie każdej zasady; 3 punkty za całość</i>	3 pkt
24.	D.	1 pkt
25.	A – 5; B – 1; C – 2; D – 3; E – 4;	1 pkt
26.	unia personalna	1 pkt
27.	przykładowe odpowiedzi: pisarz – Henryk Sienkiewicz, Józef, Ignacy Kraszewski, malarz – Jan Matejko, Julian Kossak, Józef Brandt; <i>1 punkt za podanie jednego pisarza i 1 punkt za podanie jednego malarza</i>	2 pkt
28.	A	1 pkt
29.	A. Łódź, B. rozwój przemysłu w Łodzi w II połowie XIX w. (ośrodek rozwoju przemysłu włókienniczego); <i>1 punkt za każdą poprawną odpowiedź</i>	2 pkt
30.	I wojna światowa: A, D, II wojna światowa: B, C. <i>1 punkt za każdą poprawną odpowiedź</i>	4 pkt
31.	inflacja (odpowiedź dopuszczalna: kryzys gospodarczy)	1 pkt

32.	np.: Estonia, Łotwa, Litwa, Polska, Czechosłowacja, Finlandia, Węgry. <i>1 punkt za każde poprawnie podane i zaznaczone na mapie państwo</i>	4 pkt
33.	A. Ukraińcy, B. 69, 2%; <i>1 punkt za prawidłową odpowiedź na każde pytanie</i>	2 pkt
34.	A. - 3, B. - 5, C. - 2, D. - 1; <i>1 punkt za każdą poprawną odpowiedź</i>	4 pkt
35.	A. d, B. w uzasadnieniu wyboru (plakat pochodzi z okresu II wojny światowej (1943), zdający może uwzględnić: - kształt państwa (kontury granic Polski) z okresu międzywojennego 1922-1939 (co wyklucza 1918 i 1920), - treść hasła umieszczonego na tym plakacie, - martyrologiczną symbolikę (korona cierniowa albo drut kolczasty), co jednoznacznie wskazuje na okres okupacji, - rodzaj uzbrojenia wskazuje na Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie. <i>1 punkt za poprawny wybór roku i 1 punkt za uzasadnienie (zdający musi podać przynajmniej jeden powyższy element)</i>	2 pkt
36.	od lewej: (Franklin Delano) Roosevelt, (Józef) Stalin, (Winston) Churchill; <i>1 punkt za każdą prawidłowo rozpoznaną i podpisaną osobę</i>	3 pkt
37.	Przykładowe odpowiedzi: - wynarodowienie Polaków, - pozbawienie narodu polskiego elity ludzi wykształconych, - Polacy mieli być tanią siłą roboczą dla Niemców, - Polacy mieli być posłuszni (podporządkowani) Niemcom; <i>1 punkt za każdy prawidłowy cel</i>	3 pkt
38.	A. c (1 punkt), B. w uzasadnieniu wyboru zdający może uwzględnić: - tematykę obrazu (praca przy socjalistycznej budowie, radosny (zadowolony) robotnik z atrybutem zawodu w ręce), - formę obrazu (schematyczny realizm, rzeczywistość optymistyczna) <i>1 punkt za poprawny wybór kierunku w malarstwie i 1 punkt za uzasadnienie (zdający musi podać przynajmniej jeden powyższy element)</i>	2 pkt
39.	powstanie ONZ – A, rozwiązanie ZSRR – B; <i>1 punkt za każdą poprawną odpowiedź</i>	2 pkt
40.	B.	1 pkt

IV. WYMAGANIA EGZAMINACYJNE DLA POZIOMU ROZSZERZONEGO

Rekrutacja na wyższe uczelnie zakłada, że wszystkim kandydatom na studentów stawia się takie same wymagania egzaminacyjne. Z tego powodu osoby niesłyszące zdające egzamin na poziomie rozszerzonym obowiązują takie same wymagania co absolwentów szkół masowych.

Wymagania na poziomie rozszerzonym obejmują wymagania z poziomu podstawowego poszerzone o zapis w poniższych tabelach.

Wymagania egzaminacyjne dla poziomu rozszerzonego

I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

<p>Zdający zna i rozumie wydarzenia i słownictwo historyczne, tzn. wie jakie w przeszłości były:</p> <ol style="list-style-type: none">1) obszary państw, ich organizacja i struktura władzy,2) systemy polityczne,3) struktury i organizacje społeczeństw,4) formy gospodarki,5) wydarzenia polityczne i militarne oraz konflikty i kryzysy społeczne, gospodarcze, religijne i ideologiczne,6) najważniejsze postacie, dynastie, grupy społeczne i ich działalność,7) religie,8) osiągnięcia cywilizacyjne,9) osiągnięcia kultury i sztuki, myśli politycznej, społecznej i filozoficznej, <p>które stosuje do opisu (wyjaśnienia – dla obszaru II. standardów i oceny dla obszaru III. standardów) poniższych zagadnień oraz problemów:</p>
<p>1) trwale osiągnięcia cywilizacji starożytnych i religie starożytnego Wschodu:</p> <ul style="list-style-type: none">• charakteryzuje osiągnięcia cywilizacji starożytnych w dziedzinie gospodarki, nauki, sztuki, techniki i ustroju oraz wskazuje ich wpływ na współczesność,• charakteryzuje religie starożytne, wskazując związki między nimi,• charakteryzuje religie starożytne i ich wpływ na życie społeczeństw starożytnych;
<p>2) przemiany ustrojowe w Grecji i w Rzymie:</p> <ul style="list-style-type: none">• posługuje się pojęciami związanymi z ustrojem politycznym i społecznym starożytnej Grecji i Rzymu,• charakteryzuje przemiany ustrojowe starożytnych Aten i Rzymu;
<p>3) powstanie i rozwój religii monoteistycznych:</p> <ul style="list-style-type: none">• określa genezę i zasady religii monoteistycznych,• charakteryzuje przemiany religii monoteistycznych na przestrzeni wieków i wskazuje ich wpływ na dzieje;
<p>4) kręgi cywilizacji średniowiecznych; Europa a inne cywilizacje:</p> <ul style="list-style-type: none">• określa cechy charakterystyczne kręgów cywilizacji średniowiecznych,• wskazuje relacje pomiędzy poszczególnymi kręgami cywilizacyjnymi średniowiecza;
<p>5) znaczenie chrześcijaństwa w cywilizacjach średniowiecznej Europy:</p> <ul style="list-style-type: none">• charakteryzuje wpływ chrześcijaństwa na życie polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe średniowiecznej Europy,• charakteryzuje jedność i różnorodność kultury Europy;

<p>6) funkcjonowanie władzy i struktura społeczeństw średniowiecznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ewolucję struktury społeczeństw średniowiecznej Europy, • opisuje przemiany ustroju politycznego średniowiecznej Europy i wskazuje charakterystyczne dla tego okresu instytucje polityczne;
<p>7) powstanie i rozwój Polski w wiekach średnich oraz znaczenie chrześcijaństwa dla powstania i rozwoju państwowości i kultury polskiej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje genezę państwa polskiego, jego rozwój terytorialny i przemiany ustrojowe w średniowieczu, • charakteryzuje okoliczności wprowadzenia chrześcijaństwa w Polsce i jego wpływ na kształtowanie się państwa, społeczeństwa i kultury, • umieszcza powstanie i rozwój Polski w wiekach średnich na tle europejskim;
<p>8) cywilizacyjne przemiany w Europie od odrodzenia do oświecenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przemiany polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe, religijne i ideowe w okresie od odrodzenia do oświecenia, • określa dorobek i dziedzictwo tych epok;
<p>9) nowe horyzonty; Europa wobec odmiennych kultur i systemów wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia kręgi cywilizacji pozaeuropejskich, • charakteryzuje dorobek cywilizacyjny ludów Ameryki przedkolumbijskiej, • określa i różnicuje przyczyny, przebieg i skutki odkryć geograficznych i kolonizacji;
<p>10) przeobrażenia chrześcijaństwa w XVI i XVII wieku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przyczyny, przebieg oraz skutki reformacji i kontrreformacji, • określa zasady wyznań chrześcijańskich, • opisuje podziały wyznaniowe w Europie, • wskazuje skutki polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe podziałów wyznaniowych w Europie;
<p>11) powstanie nowożytnej państwowości:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia koncepcje nowożytnego państwa, • charakteryzuje genezę i funkcjonowanie nowożytnych państw i społeczeństw;
<p>12) uwarunkowania potęgi i upadku Rzeczypospolitej Obojga Narodów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki polityczne, gospodarcze i kulturowe wzrostu potęgi państwa polskiego w XV i XVI wieku, • określa specyfikę ustrojową Rzeczypospolitej Obojga Narodów, • charakteryzuje przyczyny: polityczne, gospodarcze, społeczne, militarne i ideowe upadku Rzeczypospolitej Obojga Narodów, • charakteryzuje próby reform w XVII i XVIII wieku oraz określa ich skutki, • opisuje polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe uwarunkowania przemian w Rzeczypospolitej na tle przemian zachodzących w tym czasie w Europie, • wskazuje powiązania kultury polskiej z europejską i dostrzega specyfikę kultury polskiej w XVII wieku;
<p>13) rewolucja przemysłowa i jej następstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przyczyny i skutki rewolucji przemysłowej, • rozróżnia wpływ rewolucji przemysłowej na poszczególne dziedziny życia (politykę, życie codzienne, kulturę);
<p>14) mapa polityczna XIX-wiecznej Europy i świata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa zmiany polityczne i terytorialne w XIX wieku, • charakteryzuje przyczyny i skutki (w tym dalekosiężne) tych zmian;
<p>15) przemiany świadomości Europejczyków:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ideologie polityczne, społeczne i gospodarcze, typowe dla Europy w XIX wieku, • podaje przykłady wpływu tych ideologii na Europejczyków w XIX i XX wieku, • charakteryzuje przemiany kulturowe epoki przemysłowej,

<ul style="list-style-type: none"> • opisuje kulturę różnych grup społecznych;
<p>16) procesy demokratyzacyjne i parlamentaryzm w XIX wieku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje XIX- wieczne formy ustrojowe, • identyfikuje pojęcia charakterystyczne dla ustrojów politycznych w XIX wieku, • opisuje proces demokratyzacji w ujęciu dynamicznym;
<p>17) społeczeństwo polskie bez własnego państwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje różne formy organizacji politycznej społeczeństwa polskiego w okresie rozbiorów, • charakteryzuje politykę zaborców wobec Polaków, • charakteryzuje postawy Polaków wobec zaborcy wymieniając konkretne przejawy działalności i postaci, • charakteryzuje rolę kultury polskiej w utrzymaniu tożsamości narodowej w czasach rozbiorowych, • opisuje międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej i powstań narodowych;
<p>18) I i II wojna światowa – geneza, charakter i następstwa konfliktów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje genezę i charakter I wojny światowej, • opisuje skutki (w tym dalekosiężne) I wojny światowej, • opisuje rewolucje rosyjskie i ich konsekwencje, • charakteryzuje sprawę polską podczas I wojny światowej z uwzględnieniem okoliczności odzyskania niepodległości i kształtowania się granic II RP, • charakteryzuje politykę zagraniczną II RP na tle wydarzeń międzynarodowych, • charakteryzuje genezę i przebieg II wojny światowej, • wskazuje przykłady ludobójstwa w II wojnie światowej, • charakteryzuje sytuację państwa polskiego i Polaków w czasie II wojny światowej, • charakteryzuje skutki polityczne, gospodarcze i społeczne II wojny światowej;
<p>19) systemy totalitarne i ich zbrodniczy charakter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje genezę i mechanizm działania systemów totalitarnych;
<p>20) funkcjonowanie demokracji w XX wieku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa zasady funkcjonowania państw demokratycznych w XX wieku, • charakteryzuje różne systemy ustrojowe w XX wieku;
<p>21) ewolucja stosunków międzynarodowych i ich charakter oraz struktury ponadnarodowe w polityce i gospodarce:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje układ sił politycznych po I wojnie światowej i po II wojnie światowej, • charakteryzuje problemy gospodarcze i społeczne XX wieku, • charakteryzuje procesy tworzenia się politycznych, gospodarczych i militarnych struktur ponadnarodowych w XX wieku, • wymienia główne (poza I i II wojną światową) konflikty międzynarodowe w XX stuleciu;
<p>22) rewolucja techniczna w XX wieku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze osiągnięcia naukowe i techniczne w XX wieku i określa ich skutki dla społeczeństw i państw oraz oddziaływanie na życie codzienne;
<p>23) przemiany w sferze kultury; sobór watykański II i encykliki papieskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe zjawiska występujące w kulturze XX wieku, • wskazuje osiągnięcia kultury XX wieku w poszczególnych jej dziedzinach, • charakteryzuje przemiany w Kościele katolickim w XX wieku;

24) Rzeczpospolita między okresem zniewolenia a niepodległością:

- charakteryzuje przemiany polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe w Polsce w XX stuleciu,
- charakteryzuje przemiany w systemie demokracji polskiej w dwudziestoleciu międzywojennym i po 1989 r.,
- charakteryzuje politykę władz wobec społeczeństwa polskiego po II wojnie światowej, a także charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego wobec władz w okresie PRL.

II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Zdający wykorzystuje wiadomości i słownictwo historyczne do wyjaśnienia procesu historycznego:

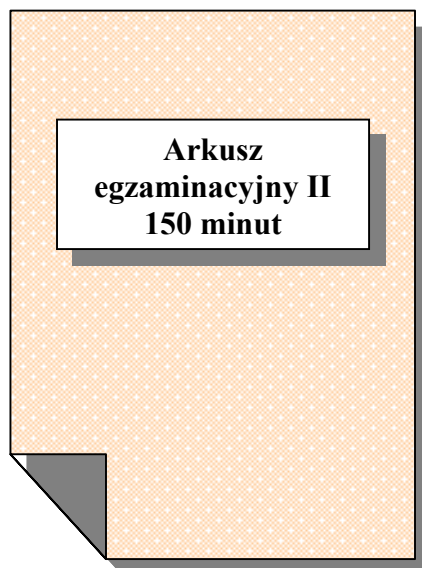
Standard	Opis wymagań
1) korzysta z różnorodnych źródeł wiedzy historycznej – wyszukuje i interpretuje informacje zgodnie z warsztatem historycznym,	<ul style="list-style-type: none">• analizuje różnorodne źródła (tekstowe, ikonograficzne, kartograficzne, symboliczne) zgodnie z wymogami warsztatu historycznego,• wykorzystuje uzyskane informacje do wyjaśnienia procesu historycznego,• poddaje krytyce różnorodne źródła informacji,• porównuje informacje i wartościuje je,• podaje przykłady krytycznych interpretacji danego problemu.
2) wskazuje związki pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego w przeszłości (polityka, gospodarka, kultura).	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnia związki pomiędzy faktami, zjawiskami i procesami,• wyjaśnia różne aspekty procesu historycznego (polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe),• formułuje problem i wyjaśnia go całościowo.

III. TWORZENIE Z INFORMACJI

Zdający przedstawia oraz ocenia wydarzenia i zjawiska historyczne, formułując logiczną wypowiedź pisemną:

Standard	Opis wymagań
1) porównuje, czyli wskazuje różnice i podobieństwa między zjawiskami i procesami,	<ul style="list-style-type: none">• zestawia ze sobą odpowiednie informacje dotyczące zjawisk i procesów historycznych,• dostrzega podobieństwa i różnice oraz wartościuje je w celu wyjaśnienia problemu,• wyciąga wnioski z porównań,• uzasadnia swoje stanowisko.
2) krytycznie analizuje i ocenia różne interpretacje historii.	<ul style="list-style-type: none">• dostrzega różne interpretacje historii i ich przyczyny,• uwzględnia informacje oraz opinie różniące się między sobą,• formułuje wnioski,• ocenia wybrane problemy historyczne z uwzględnieniem zasad naukowego badania przeszłości.

V. PRZYKŁADOWY ARKUSZ II I SCHEMAT OCENIANIA

Miejsce
na naklejkę
z kodem

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

MHI-W2A1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII

Arkusz II

(dla poziomu rozszerzonego)

Czas pracy 150 minut

ARKUSZ II

MAJ
ROK 2005

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 18 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Arkusz zawiera dwie części. Część pierwsza wymaga analizy materiałów źródłowych, a część druga napisania wypracowania na jeden z podanych tematów.
4. Odpowiedzi trzeba zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
5. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem.
6. Nie wolno używać korektora.
7. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
8. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
9. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
10. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą wypełnia egzaminator.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
50 punktów

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

Temat arkusza: Idea imperium w dziejach Europy

CZEŚĆ I. ALEKSANDER WIELKI

Źródło A

Plutarch, *Żywoty sławnych mężów*

przeł. F. N. Golański, Kraków 1928, I, 6, 329 A-C; I, 8, 330 D-E; I, 8, 340 E-F

Plutarch z Cheronei (przed 50 – po 120 r. n.e.) - grecki pisarz i biograf, autor pracy *Żywoty równoległe sławnych mężów*, 46 zachowanych życiorysów sławnych ludzi zestawianych parami: Grek – Rzymianin

Wierzył, że ma misję od Boga zharmonizowania wszystkich ludzi i stania się jednoczycielem świata. Zebrał ludzi razem przez odwołanie się do zasady, a nie do siły zbrojnej. Zbierał ich z każdego zakątka w jedno i mieszał w kielichu miłości ich sposoby życia, zwyczaje, małżeństwa, przyzwyczajenia społeczne, prosił ich, by traktowali cały zamieszkały świat jako swój kraj, by traktowali armię jako ich cytadelę i spoglądali na dobrych ludzi jako współbraci, na złych jako na cudzoziemców.

Aleksander nie najechał Azji w duchu zbójckim, ani nie traktował jej jako zdobyczy [...]. On pragnął, żeby wszystkie rzeczy na ziemi były poddane jednej zasadzie i zawierały się w jednym państwie, i żeby wszyscy ludzie byli jednym ludem i postępowali w odpowiedni sposób. [...] Zatem myśl leżąca u podstaw ekspedycji Aleksandra pokazuje go jako filozofa, którego celem było zapewnienie wszystkim ludziom zgody i danie im pokoju [...].

Źródło B

Arrian, *Wyprawa Aleksandra Wielkiego*

przeł. H. Gesztoft-Gasztold, Wrocław 1963, V, 26

Arrian [Flavius Arianus] (ok. 95 – ok. 175 r. n.e.) - grecki historyk, w młodości w armii Hadriana, rzymski namiestnik Kapadocji, autor pracy *Wyprawa Aleksandra Wielkiego* opartej na relacjach wodzów Aleksandra Wielkiego

Jeśli zaś ktoś chciałby wiedzieć, jaki jest kres naszych podbojów, niech się dowie, że już niedaleka jest przed nami droga do [...] Gangesu i do Morza Wschodniego. [...] Bo całą ziemię oblewa wielkie morze. A ja udowodnię Macedończykom i sprzymierzeńcom, że Zatoka Indyjska łączy się z Perską [...]. Z Zatoki Indyjskiej popłyniemy naszą flotą wokół Libii aż do słupów Herkulesa i cała Azja znajdzie się w naszym posiadaniu, a wtedy granice państwa naszego pokrywać się będą z granicami ziemi [...].

CZEŚĆ II. IMPRIUM RZYMSKIE

Źródło C

Wergiliusz, *Eneida*

przeł. W. Markowska, Warszawa 1970, 3, 375 i nast.; 5, 790 i nast.; 6, 850 i nast.

Wergiliusz [Publius Vergilius Maro] (70-19 r. p.n.e.) - rzymski poeta epoki Augusta, reprezentujący ideologię grupy rządzącej, autor poematu *Eneida*

fragment C-1

[...] rzecze Jowisz: [...] władzę nad narodem przejmie Romulus [...], a od swego miana lud Rzymianami nazwie. Im w przestrzeni i w czasie żadnej granicy nie kładę [...]. Junona [...] będzie serdecznie piastować ten naród odziany w togi, Rzymian władców świata [...]. Wtedy ustaną wojny, szorstkie wieki zmiękną [...].

fragment C-2

To jest Augustus Cezar, boski syn. On Złote Wieki odnowi w Lacjum, wśród łąnów, gdzie niegdyś Saturn panował. A władztwo rozciągnie [...] za Indów [...]. Już teraz drżą przed nadejściem jego [...] i kaspijskie kraje [...], i w przestrachu mąci się ujście Nilu [...].

fragment C-3

Ty Rzymianinie, pamiętaj: masz władnie rządzić ludami. Te są kunszty: masz pokojowi nadawać prawo, szczędzić poddanych, wojną poskramiać zuchwałych.

Źródło D

Polibiusz, *Dzieje*

przekł. S. Hammer, M. Brożek, Wrocław 1962, II, 2-4

Polibiusz (ok. 200 – 118 r. p.n.e.) - grecki historyk, autor pracy *Dzieje* (40 ksiąg), obejmującej lata 264 – 146 p.n.e.

fragment D-1

Zdamy sprawę z ustroju Rzymian, a w związku z tym wykazemy, że właściwości ich formy rządu najwięcej przyczyniły się do tego, że nie tylko odzyskali z powrotem panowanie nad Italią i Sycylią, a nadto rozszerzyli je na Iberów i Galów, lecz w końcu także, po pokonaniu w wojnie Kartagińczyków, powzięli myśl o przewadze nad całym światem [...].

fragment D-2

W dawniejszych czasach zdarzenia na świecie były jak gdyby sporadyczne, ponieważ wszystko, co się działo, zarówno co do zamiarów i skutków, jak i co do miejsc, nie miało ze sobą powiązania. Od tych zaś czasów tworzy się historia niby jedno ciało, a italskie i libijskie zdarzenia spletają się ze zdarzeniami w Azji i Grecji, wszystkie zaś zmierzają do jednego celu.

Źródło E

Eliusz Arystydes, *Pochwała Rzymu*

przekł. W. Madyda, *Meander* 1951, nr 1, s. 54-55, 65, 67

Eliusz Arystydes (ok. 129 – 190 r. n.e.) - grecki wędrowny retor, autor 55 zachowanych mów i deklamacji na tematy historyczne, m.in. *Pochwała Rzymu*

fragment E-1

Słynny Aleksander, który przed Wami zdobył wielką władzę i przemierzył cały świat, doprawdy raczej był podobny do chwilowego nabywcy niż posiadacza władzy królewskiej [...], umarł przed zebraniem plonów [...]. Jaką stosował politykę wobec poddanych? Jedynym pomnikiem jest miasto noszące jego imię w Egipcie [...]. Skoro bowiem umarł, Macedończycy rozszczepili się na niezliczone części, udowadniając, że państwo przerasta ich siły [...].

fragment E-2

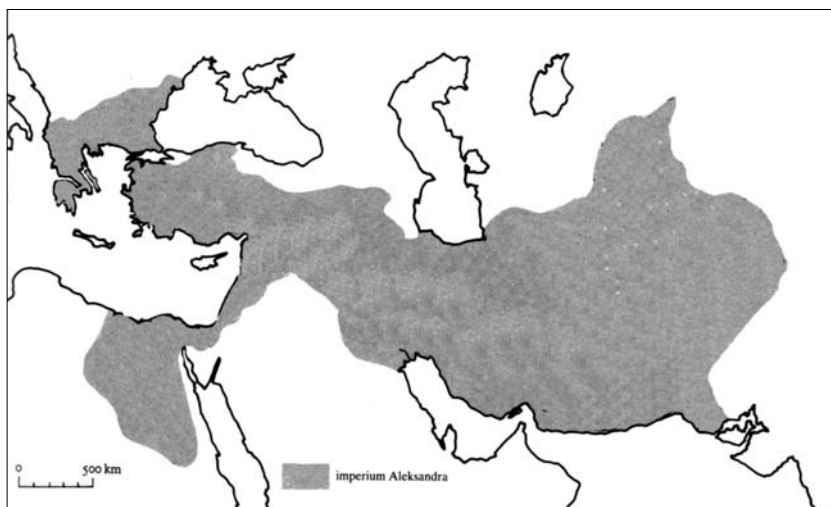
Powstało jedno harmonijne wszechogarniające państwo, pojawiła się dotąd nie spotykana kombinacja potężnej władzy i wielkiej ludzkości, obejmującej wielkich i małych. [...]

Poprzednio bowiem cały świat był zdany na pastwę przypadku i nieporządku, natomiast kiedyście wy ujęli ster władzy, ustały zamieszki i bunty, w życie polityczne wkroczył porządek i świetlany blask, pojawiły się prawa, a wiara przyłgnęła do boskich ołtarzy.

Źródło F

Mapa - imperium Aleksandra Wielkiego w 323 r. p.n.e.

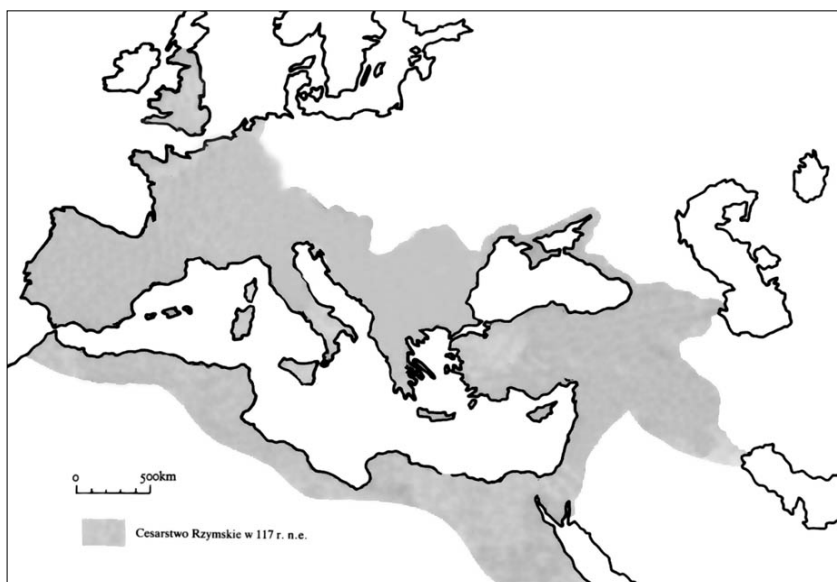
[w:] J. M. Roberts, *Ilustrowana historia świata, t. I, Pierwsi ludzie, pierwsze cywilizacje*, Łódź 1986, s. 291

Źródło G

Mapa - Cesarstwo Rzymskie w 117 r. n.e.

[w:] J. M. Roberts, *op. cit.*, Łódź 1986, s. 311

CZEŚĆ III. MOSKWA – ROSJA – IMPERIUM CARÓW

Źródło H

List mnicha Filoteusza do wielkiego księcia moskiewskiego Wasyla III

[w:] W. A. Serczyk, *Iwan Groźny*, Wrocław 1977, s. 21

Filoteusz - mnich monasteru św. Eleazara w Pskowie (ur. w drugiej połowie XV w., zm. po 1524)

Wasyl III - wielki książę moskiewski (1505-1533), ojciec Iwana IV Groźnego

Niech wie o tym kraj twój, władco prawosławny, że wszystkie królestwa prawosławnej wiary chrześcijańskiej złączyły się z twoim. Tyś car jedyny dla wszystkich chrześcijan pod tym niebem [...]. Pamiętaj i słuchaj monarcho prawosławny [...], [że] dwa Rzymy upadły, trzeci stoi, czwartego nie będzie, gdyż twoje królestwo chrześcijańskie przez żadne inne nie zostanie zastąpione.

Źródło I

Fragmety z Diariusza Piotra I. Przyjęcie tytułu imperatora [cesarza] Wszechrosji przez Piotra I Wielkiego

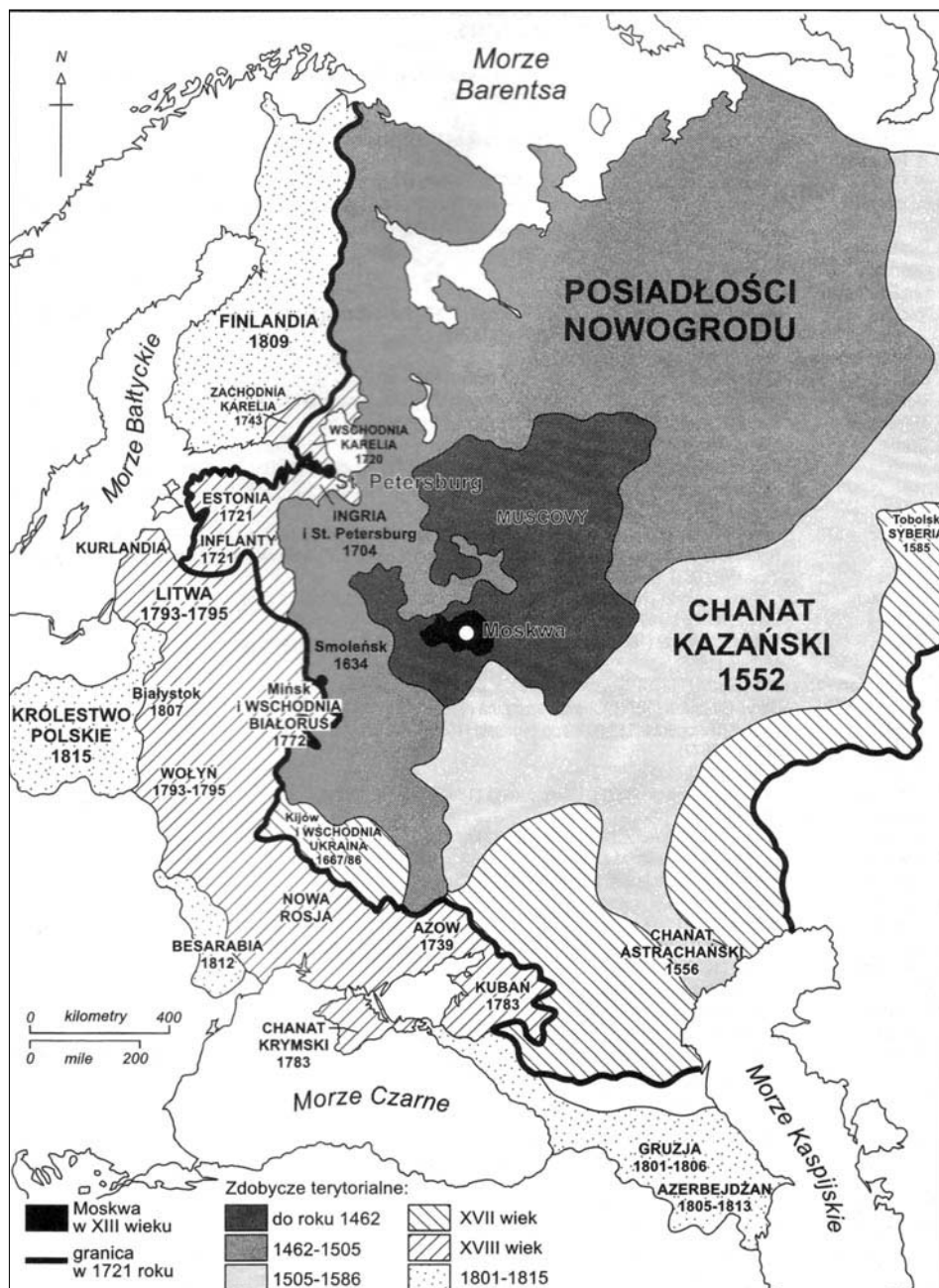
[w:] *Materiały źródłowe do historii powszechnej epoki feudalnej*, red. M Małowist. *Historia nowożytna 1648-1789. Wybór tekstów*, opr. K. Piwarski, Warszawa 1954, s. 119-122

Dnia 22 października [2 listopada 1721 r.] [...] jego cesarska wysokość raczył być obecny w katedralnej cerkwi [...], gdzie [...] po skończeniu kazania przystąpił do cesarskiej wysokości cały senat, a kanclerz Gołowkin [...] wygłosił następującą mowę: „Najjaśniejszy, najpotężniejszy nasz monarcho, najmiłościwszy nasz samowładco. Dzięki sławnym i walecznym czynom wojskowym i politycznym waszej cesarskiej wysokości, dzięki jedynie waszej niestrudzonej pracy i kierownictwu [...] my, wasi wierni poddani, zostaliśmy wprowadzeni z mroku niewiedzy na arenę sławy całego świata [...]. Wobec tego [...] możemy wyrazić słowa wdzięczności za to wszystko. [...] Ośmielamy się, my, senat, przez waszą wysokość ustanowiony, najpokorniej błagać w imieniu [...] całego narodu wszechrosyjskiego państwa waszej wysokości, abyście na znak naszego skromnego uznania [...] przyjąć od nas zechcieli tytuł Ojca Ojczyzny Piotra Wielkiego, imperatora wszechrosyjskiego, z których tytuł imperatora najchwalebniejszym waszej wysokości poprzednikom, od czasów najslawniejszego imperatora rzymskiego Maksymiliana [*Maksymilian I Habsburg, cesarz w latach 1508-1519*], już od kilkuset lat jest nadawany [...], co zaś się dotyczy imienia Ojca Ojczyzny, to my, chociaż nie jesteśmy godni tak wielkiego ojca [...], ośmielamy się go dać za przykładem starożytnych greckich i rzymskich synklitów [*tu: zgromadzeń*], które monarchom swoim wślawionym dziełami i łaskawością tytuł ten nadawali [...]. Wiwat, Wiwat Piotr Wielki, Ojciec Ojczyzny, Imperator Wszechrosyjski!”

Źródło J

Mapa – Ekspansja Rosji w Europie XVI-XIX w.

[w:] N. Davies, *Europa - rozprawa historyka z historią*, Kraków 1998, s. 1285

CZEŚĆ IV. IDEA IMPERIUM NAPOLEONA BONAPARTEGO

Źródło K

Portret koronacyjny Napoleona I

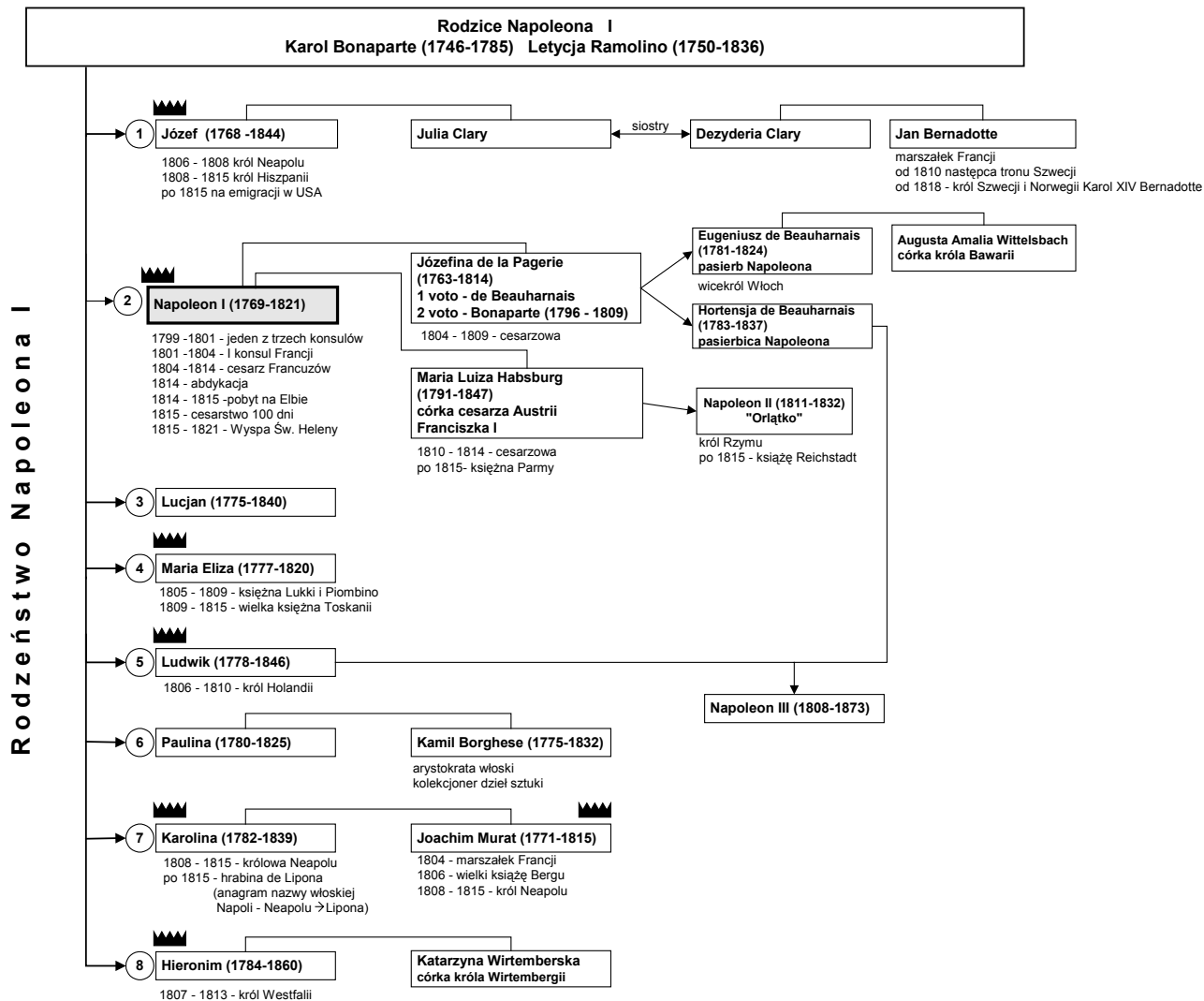
Miniatura portretowa na porcelanie wg portretu François Gerarda
[zbiory Galerii Pitti we Florencji]

Źródło L

Drzewo genealogiczne rodziny Napoleona Bonapartego

(opr. własne na podstawie *La Grande Encyclopédie, Larrousse*)

CZEŚĆ V. IMPERIUM BRYTYJSKIE

Źródło M

Benjamin Disraeli, fragment przemówienia z 1872 r.

[w:] P. Ziólek, *Idea imperium*, Warszawa 1997, s. 156

Benjamin Disraeli (1804-1881) - brytyjski mąż stanu, premier w latach 1868, 1874-1880

To imperium, które zostało stworzone przedsiębiorczością i energią poddanych waszej królewskiej mości [*Wiktoria, królowa Wielkiej Brytanii 1837-1901, od 1876 cesarzowa Indii*], jest bardzo szczególne. Nie znam podobnego przykładu, ani w starożytnej, ani w nowożytnej historii. Nigdy żaden Cezar albo Karol Wielki nie stał na czele tak szczególnej domeny. Jego flagi łopoczą nad wieloma wodami, posiada prowincje w każdej strefie geograficznej, jest zamieszkane przez ludzi różnych ras, religii i zwyczajów. Niektóre z tych prowincji związane są z nami więzami wolności, w pełni świadome, że bez związku z metropolią nie cieszyłyby się bezpieczeństwem [...], inni są z nami związani ciałem i krwią, a także względami moralnymi i materialnymi. Miliony [...] poddają się tej władzy, ponieważ zawdzięczają jej porządek. Wszystkie te społeczności zgadzają się na uznanie władczygo ducha tych wysp, który uformował znaczną część globu.

Źródło N

Cecil John Rhodes, fragment przemówienia z 1895 r.

[w:] P. Ziólek, *op. cit.*, s. 145

Cecil John Rhodes (1853-1902) - polityk brytyjski i finansista, autor koncepcji połączenia brytyjskich posiadłości w Afryce od Kairu do Kapsztadu

Słuchałem szaleńczych mów, które były tylko krzykiem o chleb, rozmyślałem o tej scenie i byłem bardziej niż kiedykolwiek wcześniej przekonany o doniosłości imperializmu [...], pielęgnowana przeze mnie idea jest rozwiązaniem problemu społecznego: aby uchronić czterdzieści milionów mieszkańców Zjednoczonego Królestwa przed krwawą wojną domową, my, kolonialni politycy, musimy uzyskać nowe ziemie, by osiedlić na nich nadwyżkę ludności, by znaleźć nowe rynki zbytu dla towarów produkowanych przez nich w fabrykach i kopalniach. Imperium, jak zawsze mówiłem, jest kwestią chleba i masła. Jeśli chcecie uniknąć wojny domowej, musicie zostać imperialistami.

Źródło O

Joseph Chamberlain, fragment przemówienia z 1897 r.

[w:] P. Ziólek, *op. cit.*, s. 157

Joseph Chamberlain (1836-1914) - polityk brytyjski, minister kolonii w latach 1886-1903

Nie twierdzą, że osiągnęliśmy całkowity sukces w każdym przypadku, nie twierdzą, że wszystkie nasze metody były bez zarzutu, ale twierdzą, że nieomal wszędzie, gdzie była ustanowiona władza królowej i narzucony wspaniały *Pax Britannica*, zwiększyło się bezpieczeństwo życia i własności, i nastąpiła materialna poprawa bytu większej części ludności. Bez wątpienia na początku podboju doszło do rozlewu krwi [...]. Należy jednak pamiętać, że jest to warunek misji, którą mamy do wypełnienia. [...] Nie można zrobić omlotu bez rozbicia jaj, nie można zniszczyć praktyki barbarzyństwa, niewolnictwa, przesądu, które przez wieki pustoszyły Afrykę, bez użycia siły [...], albowiem za jedno stracone życie zyskamy sto i wygramy sprawę cywilizacji i dobrobytu ludzi w dłuższej perspektywie.

ARKUSZ ODPOWIEDZI

ZADANIA ZWIĄZANE Z ANALIZĄ ŹRÓDEŁ WIEDZY HISTORYCZNEJ (30 punktów)

CZEŚĆ I. ALEKSANDER WIELKI

na podstawie źródła A

Zadanie 41. (1 pkt)

Wyjaśnij, jak Plutarch określa zasięg terytorialny projektu politycznego Aleksandra Wielkiego.

.....
.....

na podstawie źródła B oraz wiedzy pozaźródłowej

Zadanie 42. (2 pkt)

Odpowiedz, które z przedsięwzięć Aleksandra Wielkiego, przywołanych przez Arriana, zostało zrealizowane, a które nie.

.....
.....
.....
.....
.....

CZEŚĆ II. IMPERIUM RZYMSKIE

na podstawie źródła C

Zadanie 43. (3 pkt)

Odpowiedz, czy wierzenia Rzymian stanowiły uzasadnienie dla rzymskiej idei imperialnej. Swoją odpowiedź uzasadnij, wykorzystując wszystkie informacje zawarte w tekście.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

na podstawie źródła D – fragment D-1

Zadanie 44. (1 pkt)

Wyjaśnij, jaką zależność dostrzega Polibiusz charakteryzując ekspansję republikańskiego Rzymu.

.....
.....
.....

na podstawie źródła D – fragment D-2

Zadanie 45. (1 pkt)

Wyjaśnij, co oznacza, że w czasach Polibiusza „*historia tworzy się niby jedno ciało.*”

.....
.....
.....
.....

na podstawie źródła E – fragment E-1

Zadanie 46. (1 pkt)

Wyjaśnij, jaką zasadniczą różnicę między imperium Aleksandra Wielkiego a państwem rzymskim dostrzega Eliusz Arystydes.

.....
.....
.....
.....

na podstawie źródeł C, D, E - fragment C-3, fragment D-2, fragment E-2

Zadanie 47. (1 pkt)

Wyjaśnij, w czym cytowani autorzy upatrują cywilizacyjnej misji Rzymu.

.....
.....
.....
.....

na podstawie źródeł F oraz G, a także wiedzy pozaźródłowej

Zadanie 48. (1 pkt)

Wymień nazwy trzech terytoriów, które należały do imperium Aleksandra Wielkiego (albo były od niego bezpośrednio zależne), a następnie znalazły się w imperium rzymskim. Używaj nazewnictwa przyjętego w historiografii dotyczącej starożytności.

.....

.....

.....

CZEŚĆ III. MOSKWA – ROSJA – IMPERIUM CARÓW

na podstawie źródła H oraz wiedzy pozaźródłowej

Zadanie 49. (1 pkt)

Podaj nazwy trzech miast (państw), które kryją się pod określeniem: „*dwa Rzymy upadły, trzeci stoi.*”

.....

.....

.....

.....

na podstawie źródeł H, I oraz wiedzy pozaźródłowej

Zadanie 50. (3 pkt)

Wyjaśnij, do jakich idei imperialnych nawiązywała rosyjska idea imperium.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

na podstawie źródła J oraz wiedzy pozaźródłowej

Zadanie 51. (2 pkt)

Podaj nazwy tych państw, kosztem których Rosja w latach 1700-1815 poszerzyła swoje europejskie terytorium. Posługuj się nazewnictwem odnoszącym się do mapy politycznej Europy w XVIII i XIX stuleciu.

XVIII wiek:

.....
.....

XIX wiek do 1815 roku:

.....
.....

CZEŚĆ IV. IDEA IMPERIUM NAPOLEONA BONAPARTEGO

na podstawie źródła K

Zadanie 52. (3 pkt)

Wyjaśnij treść ideową stroju koronacyjnego Napoleona Bonapartego, uwzględniając wszystkie widoczne na tej reprodukcji części tego stroju koronacyjnego.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

na podstawie źródła L (drzewo genealogiczne rodziny Bonapartych)

Zadanie 53. (1 pkt)

Poniższa mapa przedstawia Europę u szczytu potęgi Napoleona przed wyprawą na Moskwę. Umieść w zaznaczonych obok mapy polach, imiona tych siostr i braci Napoleona, którzy w 1812 r. byli panującymi europejskimi. Następnie połącz strzałkami odpowiednie pola z nazwami właściwych państw.

na podstawie źródła L (drzewo genealogiczne rodziny Bonapartych)

Zadanie 54. (1 pkt)

Podaj nazwy tych dynastii europejskich, które związały się poprzez małżeństwa z rodziną Bonapartych.

.....
.....
.....

CZEŚĆ V. IMPERIUM BRYTYJSKIE

na podstawie źródła M

Zadanie 55. (1 pkt)

Wyjaśnij, co poza zasięgiem terytorialnym i składem etnicznym – zdaniem Disraeliego – odróżnia imperium brytyjskie od innych imperiów nowożytnych a także starożytnych.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

na podstawie źródła N

Zadanie 56. (1 pkt)

Wyjaśnij, dlaczego według Rhodesa „*imperium jest kwestią chleba i masła*”.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

na podstawie źródła O

Zadanie 57. (1 pkt)

Wyjaśnij, czym Chamberlain usprawiedliwia przemoc i „rozlew krwi” towarzyszące polityce imperialnej Wielkiej Brytanii.

.....

.....

.....

na podstawie źródeł M, N, O

Zadanie 58. (3 pkt)

W tekstach Disraeliego, Rhodesa i Chamberlaina znalazły się trzy, wspólne dla tych polityków, przesłania (stwierdzenia) dotyczące imperium brytyjskiego. Podaj je.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

na podstawie źródeł C, D, E (teksty dotyczące imperium rzymskiego)
oraz źródeł M, N, O (teksty dotyczące imperium brytyjskiego)

Zadanie 59. (2 pkt)

Podaj dwa podobieństwa między ideą imperium rzymskiego a ideą imperium brytyjskiego.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZADANIE ROZSZERZONEJ ODPOWIEDZI (20 punktów)

Zadanie 60. (20 pkt)

Zadanie zawiera dwa tematy. Wybierz jeden z nich do opracowania i ten temat podkreśl.

(UWAGA: W arkuszu egzaminacyjnym w danej sesji egzaminacyjnej oba tematy będą z tekstem, który może stanowić inspirację dla wypowiedzi zdającego lub oba tematy będą bez takiego tekstu. W informatorze maturalnym zamieszczono jeden przykład tematu z tekstem inspirującym – poniższy Temat I oraz jeden przykład tematu bez takiego tekstu – poniższy Temat II.)

Temat I

Scharakteryzuj rywalizację dwóch uniwersalizmów, papieskiego i cesarskiego, o prymat w średniowiecznej Europie.

Poniższy tekst może stanowić inspirację dla Twojej wypowiedzi.

Jean-François Noël, *Święte Cesarstwo*, Warszawa 1998, s. 16-17

„Chrześcijańskie korzenie są w dużej mierze wynikiem tego, co Cesarstwo zapożyczyło z tradycji Rzymu. Od wieków podtrzymywał ją Kościół, sam również rzymski, „katolicki”, inaczej mówiąc, powszechny i powołujący do siebie cały świat. Po okresie znanych nam tarć, dwa uniwersalizmy, Chrystusowy i cesarski przypieczętowały za Konstantyna (307-337) przymierze, którego treść – jedność chrześcijaństwa w jednym Kościele i pod jednym Prawem – pozostawać miała aż do końca średniowiecza ideałem niemal całego Zachodu.

Teologia tego chrześcijańskiego cesarstwa, wcielając i zarazem uzupełniając rzymską filozofię cesarstwa, pogłębiła się jeszcze po upadku Cesarstwa Zachodniego (476), dzięki nadziei na jego przyszłą odbudowę. U kresu tej „wędrowki przez pustynię” Karol Wielki (800) wypracował niemal kapłańską koncepcję cesarskiej władzy w służbie idei, która wydawała się być „przede wszystkim religijną wizją światowego porządku.”

Sam papież tylko tak mógł rozumieć koronację cesarską z roku 962, oświadczając, że ukoronował Ottona w uznaniu jego zwycięstw odniesionych nad poganami (Słowianami i Węgrami) i dla przyszłej obrony Kościoła. Otton zaś w czasie sakry obiecał go bronić, zgodnie z tradycyjnym wyznaniem, zobowiązującym cesarza do opieki nad chrześcijaństwem. [...] Autorytarna władza narzucona przez Ottona Papiestwu – a zaczął od obalenia papieża Jana XII, który go ukoronował, a ponadto całkowicie uzależnił wybór zwierzchnika Kościoła od cesarskiej poręki – wszystko to w sumie zdawało się wynikać nie tyle z troskliwości „zaprzysiężonego”, ile z nadzoru zdobywcy. A to wskazuje na „narodowy” element ottońskiej konstrukcji.”

Temat II

Scharakteryzuj ekspansję Rosji Radzieckiej/ ZSRR.

A series of 30 horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for writing or drawing.

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA ARKUSZA II

Zasady oceniania:

- za rozwiązanie wszystkich zadań z arkusza II można uzyskać maksymalnie 50 punktów (za rozwiązanie zadań związanych z analizą źródeł [zadania 41. – 59.] 30 punktów i za zadanie rozszerzonej odpowiedzi [zadanie 60.] 20 punktów),
- model odpowiedzi uwzględnia jej zakres merytoryczny, ale nie jest ścisłym wzorcem sformułowania (poza odpowiedziami jednowyrazowymi i do zadań zamkniętych),
- za odpowiedzi do poszczególnych zadań przyznaje się wyłącznie pełne punkty,
- za zadania otwarte, za które można przyznać tylko jeden punkt, przyznaje się punkt wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną [np. zadanie 41.],
- za zadania, za które można przyznać więcej niż jeden punkt, przyznaje się tyle punktów, ile prawidłowych elementów odpowiedzi (zgodnie z wyszczególnieniem w kluczu) przedstawił zdający [np. zadanie 43.],
- jeśli podano więcej odpowiedzi (argumentów, cech itp.) niż wynika z polecenia w zadaniu, ocenie podlega tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), ile jest w poleceniu,
- jeżeli podane w odpowiedzi informacje (również dodatkowe, które nie wynikają z polecenia w zadaniu) świadczą o zupełnym braku zrozumienia omawianego zagadnienia i zaprzeczają udzielonej prawidłowej odpowiedzi, odpowiedź taką należy ocenić na zero punktów.

Zadania 41. - 59. - zadania związane z analizą źródeł wiedzy historycznej - 30 punktów

Zadanie	Model odpowiedzi	Schemat punktowania	
		Zasady przyznawania punktów	Punkty za zadanie
41.	zasięg światowy (w granicach ówczesnego świata)		1 pkt
42.	Aleksander dotarł do Indii (rzeki Indus), [część jego armii drogę powrotną z Indii odbyła morzem: z Zat. Indyjskiej do Zat. Perskiej].	1 pkt	2 pkt
	Aleksander nie dotarł do Gangesu (Morza Wschodniego?) [nie zrealizował też planu opłynięcia Libii i dotarcia do słupów Herkulesa].	1 pkt	
43.	w uzasadnieniu zdający powinien uwzględnić wszystkie informacje dostępne w tekście, dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> - boskiej opieki na Rzymem <i>Jowisza i Junony</i> (C-1) - boskiego pochodzenia władzy imperatora (<i>boski syn</i>), fragment C-2 - wizji przywrócenia <i>Złotego Wieku</i> (C-2, C-3). 	za każdy poprawnie użyty argument 1 pkt	3 pkt

44.	Zależność między ustrojem Rzymu a skutecznością jego ekspansji.		1 pkt
45.	Wszystkie zdarzenia współczesne autorowi są ze sobą wzajemnie powiązane (współzależne), w odczuciu autora jest to efekt światowej polityki Rzymu.		1 pkt
46.	Trwałość imperium rzymskiego – nietrwałość imperium Aleksandra Wielkiego.		1 pkt
47.	Rzym (będący państwem światowym) jest gwarantem (źródłem) porządku i pokoju powszechnego (<i>Pax Romana</i>).	warunkiem zaliczenia zadania jest wyjaśnienie z podaniem obu elementów	1 pkt
48.	Zdający może wymienić spośród nazw: Egipt, Macedonia, Azja (Mniejsza), Syria, Fenicja, Palestyna (Judea), Cypr Cyrenajka, Tracja, Bitynia, Kapadocja, Cylicja ; jeśli zdający wymieni terytoria, które częściowo lub przejściowo należały do Rzymu, a wchodziły w skład imperium Aleksandra np.: Armenię czy Mezopotamię odpowiedź należy uznać; jeśli zdający wymieni terytoria sprzymierzeńców Aleksandra Wielkiego, które wchodziły w skład imperium rzymskiego np.: Epir, Grecję odpowiedź należy uznać; jeżeli zdający wymieni prowincje/ kraje/ terytoria, których tu nie podano, ale będą one przytoczone poprawnie, odpowiedź należy uznać.	warunkiem zaliczenia zadania jest poprawne podanie trzech terytoriów	1 pkt
49.	Filoteusz ma na myśli Cesarstwo Rzymskie (antyczne) ze stolicą w Rzymie – pierwszy Rzym , i Cesarstwo Rzymskie Wschodnie – drugi Rzym (zdający może użyć określeń wymiennych: bizantyjskie, bizantyńskie, greckie, Bizancjum) ze stolicą w Konstantynopolu. Trzecim Rzymem określa Moskwę (Wielkie Księstwo Moskiewskie).	Warunkiem zaliczenia zadania jest podanie wszystkich trzech elementów	1 pkt

50.	<p>Rzymskiej, bizantyjskiej i Świętego Cesarstwa Rzymskiego. [Moskiewska idea imperialna (tekst Filoteusza) określona jest jako kontynuacja idei Rzymu i Konstantynopola; rosyjska idea imperium (Piotr Wielki) nawiązuje do tradycji antycznej – rzymskiej, („<i>Ojciec Ojczyzny</i>” – <i>pater patriae</i>, tytuł imperatora) oraz do idei Świętego Cesarstwa Rzymskiego, władcę Rosji nazywa się tu (choć bezprawnie) kontynuatorem cesarzy rzymskich narodu niemieckiego, wskazując na Maksymiliana I Habsburga jako wielkiego poprzednika Piotra I (co jest zapewne wspomnieniem zbliżenia politycznego Moskwy z Habsburgami w pocz. XVI w.)].</p>	za każdy poprawnie podany element odpowiedzi wraz z wyjaśnieniem – 1 pkt	3 pkt
51.	<p>Rzeczpospolita (może podać: Polska i Litwa), Turcja (może wymienić Chanat Krymski), Szwecja,</p> <p>Austria, Prusy (może podać Księstwo Warszawskie, którego terytorium przed 1807/1809 znajdowało się w granicach Prus i Austrii).</p>	za pełną informację – 1 pkt	2 pkt
52.	<p>Wieniec laurowy stanowi nawiązanie do antycznej tradycji rzymskiej (emblemata zwycięstwa); nawiązanie do rzymskiej idei imperium;</p> <p>plaszcz gronostajowy – tradycyjny element stroju monarszego; odniesienie do typowych wyobrażeń o wizerunku monarchy europejskiego;</p> <p>legia honorowa (wielka wstęga orderu legii honorowej – czego zdający nie musi wiedzieć) – Napoleonowi to odznaczenie służyło do stworzenia nowej, wiernej i zawdzięczającej mu awans elity władzy (opartej w dużej mierze na armii); ten element stroju wyraża treści związane bezpośrednio z okresem porewolucyjnym, działaniami i planami politycznymi samego Napoleona.</p>	<p>1-3 pkt</p> <p>za samo poprawne wymienienie trzech elementów zdający otrzymuje tylko 1 pkt,</p> <p>za wymienienie i objaśnienie wszystkich trzech elementów zdający otrzymuje 2 pkt,</p> <p>za interpretację trzech elementów stroju otrzymują pełną punktację 3 pkt,</p>	3 pkt

		dopuszcza się przyznanie jednego punktu za poprawne nazwanie, objaśnienie i interpretację jednego elementu stroju	
53.	Józef – Królestwo Hiszpanii, Karolina – Królestwo Neapolu, Maria Eliza – Toskania, (Wielkie Księstwo Toskanii), Hieronim – Królestwo Westfalli.		1 pkt
54.	Habsburgowie (druga żona Napoleona Maria Luiza Habsburg), Wittelsbachowie (żona Eugeniusza pasierba Napoleona), Dynastia Wirtemberska (żona Hieronima).	za poprawne podanie trzech dynastii	1 pkt
55.	Istota odpowiedzi sprowadza się do: - więzów wyższego rzędu z metropolią wokół wartości moralnych i duchowych imperium brytyjskiego - zgody na światową dominację Wielkiej Brytanii - poczucia bezpieczeństwa.	warunkiem zaliczenia jest wskazanie jednej z przytoczonych różnic	1 pkt
56.	Autor dostrzega w imperializmie brytyjskim szansę na uchronienie społeczeństwa brytyjskiego przed destabilizacją (konfliktami wewnętrznymi) oraz jest przekonany, że system ten gwarantuje wszystkim poddanym Zjednoczonego Królestwa zabezpieczenie ich materialnego bytu.	warunkiem zaliczenia jest argumentacja ze wskazaniem jednej z przytoczonych informacji	1 pkt
57.	Warunek misji Wielkiej Brytanii (mniejsze zło).		1 pkt
58.	pochwała imperium brytyjskiego	1 pkt	3 pkt
	nieuchronna konieczność ekspansji	1 pkt	
	<i>Pax Britannica.</i>	1 pkt	
59.	światowy zasięg	1 pkt	2 pkt
	misja cywilizacyjna i pokój (<i>Pax Romana – Pax Britannica</i>)	1 pkt	

Zadanie 60. - zadanie rozszerzonej odpowiedzi – 20 punktów

Temat I

Scharakteryzuj rywalizację dwóch uniwersalizmów, papieskiego i cesarskiego, o prymat w średniowiecznej Europie.

Kryterium szczegółowe dla poszczególnych poziomów	Punkty
<p><u>I poziom:</u> Zdający poprawnie umieścił temat w czasie i w przestrzeni (mógł ograniczyć się tylko od okresu walki o inwestyturę); podał jedynie kilka informacji świadczących o tym, że zrozumiał temat; podał kilka, nie zawsze uporządkowanych, przyczyn i następstw omawianego zjawiska.</p>	1-5
<p><u>II poziom:</u> Zdający poszerzył ramy czasowe (X-XIII w.) i przestrzenne omawianego tematu; w porządku chronologicznym przedstawił podstawowe informacje; wykazał się rozumowaniem historycznym – podał niektóre przyczyny i skutki; dostrzegł podstawowe etapy tej rywalizacji i podjął próbę ich omówienia – charakterystyki; w uproszczonej formie przedstawił europejskie tło tej rywalizacji.</p>	6-10
<p><u>III poziom:</u> Zdający objął swymi rozważaniami całe średniowiecze, ze szczególnym uwzględnieniem stuleci od X do XIV; dokonał trafnej selekcji faktów, które wykorzystał w charakterystyce tego zjawiska; temat przedstawił w ujęciu dynamicznym; dostrzegł najważniejsze etapy i uwzględnił wewnętrzne cezury, zauważył złożoność tych wydarzeń; wykazał się zrozumieniem pojęć niezbędnych do właściwego przedstawienia tematu.</p>	11-15
<p><u>IV poziom:</u> Zdający w pełni scharakteryzował rywalizację obu uniwersalizmów o prymat w Europie, egzemplifikując swój wywód starannie dobraną faktografią; odniósł się do wszystkich aspektów tego zjawiska - aspekty polityczne powiązał z ideologicznymi; dostrzegł przyczyny i okoliczności załamania się uniwersalistycznych dążeń obu stron, uwzględnił schyłkową fazę procesu; sformułował wnioski, ocenił i podsumował oraz odniósł się do ocen historiografii.</p>	16-20

Przy przyznawaniu punktów na określonym poziomie w zadaniu rozszerzonej odpowiedzi egzaminator będzie uwzględniał również: poprawność językową i stylistyczną oraz estetykę pracy.

Temat II

Scharakteryzuj ekspansję Rosji Radzieckiej/ ZSRR.

Kryterium szczegółowe dla poszczególnych poziomów	Punkty
<u>I poziom:</u> Zdający poprawnie umieścił temat w czasie i w przestrzeni; podał jedynie kilka informacji świadczących o tym, że zrozumiał temat, bez wskazywania związków między nimi; podał również kilka, nie zawsze uporządkowanych, przykładów przyczyn i następstw omawianego zjawiska.	1-5
<u>II poziom:</u> Zdający uwzględnił podstawową faktografię; wykazał się rozumowaniem historycznym – podał niektóre przyczyny i skutki; dostrzegł podstawowe etapy, umieścił je poprawnie w czasie i podjął próbę ich omówienia; w uproszczonej formie przedstawił międzynarodowe uwarunkowania tego zjawiska.	6-10
<u>III poziom:</u> Zdający dokonał trafnej selekcji faktów, scharakteryzował zjawisko w ujęciu dynamicznym, dostrzegł najważniejsze jej etapy i uwzględnił wewnętrzne cezury, podjął próbę powiązania aspektów politycznych z gospodarczymi, militarnymi, kulturowymi i ideologicznymi, umieszczając je w kontekście międzynarodowym i dostrzegając złożoność procesu; podał przyczyny i okoliczności załamania się tego ekspansjonizmu, podjął próbę oceny omawianych wydarzeń.	11-15
<u>IV poziom:</u> Zdający konsekwentnie prześledził kolejne etapy radzieckiej ekspansji, uwzględnił jej okres schyłkowy; wszechstronnie scharakteryzował zjawisko – odniósł się do wszystkich jego aspektów; sformułował wnioski, dokonał własnej oceny i uwzględnił oceny historiografii.	16-20

Przy przyznawaniu punktów na określonym poziomie w zadaniu rozszerzonej odpowiedzi egzaminator będzie uwzględniał również: poprawność językową i stylistyczną oraz estetykę pracy.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie jest egzaminem pisemnym sprawdzającym wiadomości i umiejętności określone w *Standardach wymagań egzaminacyjnych* i polega na rozwiązaniu zadań egzaminacyjnych zawartych w arkuszach egzaminacyjnych.

Opis egzaminu z wiedzy o społeczeństwie wybranej jako przedmiot obowiązkowy

Wiedza o społeczeństwie jako przedmiot obowiązkowy może być zdawana na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. Wyboru poziomu dokonuje zdający w czasie egzaminu.

1. Egzamin **na poziomie podstawowym** trwa 120 minut i polega na rozwiązaniu testu, obejmującego cały zakres wymagań egzaminacyjnych na poziomie podstawowym.

Zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny (Arkusz I) zawierający zadania różnego typu: zadania zamknięte (wielokrotnego wyboru, prawda/fałsz, na dobieranie) oraz zadania otwarte wymagające umiejętności analizowania i czytania przepisów prawnych, interpretowania danych statystycznych, formułowania i uzasadniania własnego stanowiska.

2. Egzamin **na poziomie rozszerzonym** trwa 270 minut i składa się z dwóch części. Obie części zdawane są jednego dnia.

- a) **część pierwsza** trwa 120 minut i polega na rozwiązaniu testu przeznaczonego dla poziomu podstawowego,
- b) **część druga** trwa 150 minut i polega na sprawdzeniu umiejętności pracy z materiałem źródłowym, interpretowania oraz syntetyzowania, a także formułowania wypowiedzi pisemnej. W tej części egzaminu zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny (Arkusz II) z materiałami źródłowymi oraz zadaniami wymagającymi znajomości interpretacji i oceny zjawisk i procesów zachodzących we współczesnym świecie. Zdający udziela odpowiedzi na pytania do zamieszczonych w arkuszu różnych źródeł informacji historycznej(źródła pisane, ikonograficzne, statystyczne, kartograficzne).Po zakończeniu pracy z materiałem źródłowym zdający wybiera jeden z dwóch zaproponowanych tematów i pisze własny krótki spójny tekst, może wykorzystać wnioski z analizy źródeł które ściśle korespondują z tematami. Zadania w drugiej części egzaminu sprawdzają umiejętności opisane we wszystkich obszarach standardu poziomu rozszerzonego.

W każdej części egzaminu zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny.

Zestaw zadań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym i dla części pierwszej egzaminu na poziomie rozszerzonym jest ten sam.

Opis egzaminu z wiedzy o społeczeństwie wybranej jako przedmiot dodatkowy

Wiedza o społeczeństwie wybrana jako przedmiot dodatkowy jest zdawana na poziomie rozszerzonym.

1. Egzamin trwa 270 minut. Składa się z dwóch części. Obie części zdawane są jednego dnia:
 - a) **część pierwsza** trwa 120 minut i polega na rozwiązaniu testu, obejmującego cały zakres wymagań egzaminacyjnych na poziomie podstawowym. Zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny (Arkusz I) zawierający zadania różnego typu: zadania zamknięte (wielokrotnego wyboru, prawda/fałsz, na dobieranie) oraz zadania otwarte wymagające umiejętności analizowania i czytania przepisów prawnych, interpretowania danych statystycznych formułowania i uzasadniania własnego stanowiska. Zadania sprawdzają umiejętności opisane we wszystkich obszarach standardu dla poziomu podstawowego.
 - b) **część druga** trwa 150 minut i polega na sprawdzeniu umiejętności pracy z materiałem źródłowym, interpretowania oraz syntetyzowania, a także sprawności formułowania wypowiedzi pisemnej. W tej części egzaminu zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny (Arkusz II) z materiałami źródłowymi oraz zadaniami wymagającymi znajomości interpretacji i oceny zjawisk i procesów zachodzących we współczesnym świecie. Zdający udziela odpowiedzi na pytania do zamieszczonych w arkuszu różnych źródeł informacji historycznej (źródła pisane, ikonograficzne, statystyczne, kartograficzne). Po zakończeniu pracy z materiałem źródłowym zdający wybiera jeden z dwóch zaproponowanych tematów i pisze własny krótki spójny tekst, może wykorzystać wnioski z analizy źródeł, które ściśle korespondują z tematami. Zadania w drugiej części egzaminu sprawdzają umiejętności opisane we wszystkich obszarach standardu poziomu rozszerzonego.

Zestaw zadań egzaminacyjnych w arkuszach dla egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie wybranej jako przedmiot obowiązkowy oraz wybranej jako przedmiot dodatkowy jest ten sam.

Zasady oceniania arkuszy egzaminacyjnych

1. Rozwiązania poszczególnych zadań oceniane są na podstawie szczegółowych kryteriów oceniania jednolitych w całym kraju.
2. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
3. Zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
4. Zdający zdał egzamin maturalny jeżeli z przedmiotu obowiązkowego na poziomie podstawowym otrzymał co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania z danego przedmiotu. Wynik egzaminu z przedmiotu obowiązkowego na poziomie rozszerzonym lub przedmiotu dodatkowego, nie ma wpływu na zdanie egzaminu maturalnego i wyrażony w skali procentowej odnotowany jest na świadectwie dojrzałości.
5. Wynik egzaminu ustalony przez komisję okręgową jest ostateczny.

II. WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

A. Standardy wymagań egzaminacyjnych

Z przedmiotów humanistycznych opracowane zostały odrębne standardy wymagań egzaminacyjnych, uwzględniające możliwości percepcyjne niesłyszących. Na podstawie tych standardów zostały zredagowane zadania egzaminacyjne na poziomie podstawowym. Na poziomie rozszerzonym zadania egzaminacyjne dla osób niesłyszących są takie same jak dla absolwentów szkół masowych, bo takie są założenia rekrutacyjne wyższych uczelni, ale warunki zdawania egzaminu będą dostosowane do sprawności niesłyszących. Podczas egzaminu będzie obecny surdopedagog lub tłumacz języka migowego, a czas pracy zdających może być wydłużony o 50% czasu egzaminu.

Standardy wymagań, będące podstawą przeprowadzenia egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie, obejmują trzy obszary:

- I. Wiadomości i rozumienie
- II. Korzystanie z informacji
- III. Tworzenie informacji.

W ramach obszaru I. przedstawiono zakres treści nauczania wynikający z *Podstawy programowej z wiedzy o społeczeństwie*. Treści nauczania zostały zawarte w głównych działach: społeczeństwo, polityka, prawo, problemy współczesnego świata. Cyframi arabskimi oznaczono uszczegółowione i ujęte w problemy zagadnienia niezbędne do rozwiązania zadań egzaminacyjnych, natomiast w obszarze II. i III. cyframi arabskimi oznaczono umiejętności sprawdzane na egzaminie maturalnym. Dotyczy to zarówno poziomu podstawowego, jak i rozszerzonego.

Przedstawione poniżej standardy wymagań egzaminacyjnych z wiedzy o społeczeństwie są dosłownym przeniesieniem fragmentu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzenia sprawdzianów i egzaminów.

Standardy wymagań egzaminacyjnych

I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

Zdający zna i rozumie zjawiska oraz procesy z następujących obszarów:

- 1) społeczeństwo,
- 2) polityka,
- 3) prawo,
- 4) problemy współczesnego świata,

które stosuje do opisu, wyjaśnienia i oceny poniższych zagadnień oraz problemów:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
<ol style="list-style-type: none">1) życie społeczne – formy, prawidłowości, instytucje,2) społeczeństwo polskie – struktura i problemy,3) naród, patriotyzm, nacjonalizm,4) państwo – geneza, atrybuty, funkcje,5) demokracja – zasady, wartości, procedury, instytucje,	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none">1) procesy społeczne, ruchy społeczne,2) wartości społeczne – konflikty wartości,3) społeczeństwo polskie – dynamika przemian, modernizacja,4) historyczne i współczesne formy państw,

6) polityka – ideologie i doktryny polityczne, partie polityczne, kultura polityczna, 7) ustrój Rzeczypospolitej Polskiej – konstytucja, organy władzy, samorząd terytorialny, 8) społeczeństwo obywatelskie – formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, 9) prawo – funkcje, źródła, dziedziny, hierarchia norm prawnych, 10) sądy i trybunały w Polsce, 11) prawa człowieka i ich znaczenie we współczesnym świecie, 12) obywatel wobec prawa, 13) Polska w Europie, 14) Unia Europejska – instytucje, zasady działania, 15) stosunki, organizacje i instytucje międzynarodowe, 16) problemy współczesnego świata – konflikty, terroryzm, ubóstwo, choroby cywilizacyjne.	5) modele ustrojowe państw demokratycznych, 6) zagrożenia dla demokracji, 7) ustrój Rzeczypospolitej Polskiej – zasady funkcjonowania organów władzy publicznej, 8) zasady tworzenia i egzekwowania prawa, 9) prawa człowieka – generacje, procedury ich ochrony, 10) elementy prawa cywilnego, karnego i administracyjnego, 11) zjednoczona Europa – szanse i bariery rozwoju, 12) zasady polskiej polityki zagranicznej, 13) wyzwania współczesności – globalizacja, migracje, ochrona środowiska naturalnego, genetyka.
---	--

II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Zdający stosuje wiadomości i słownictwo do wyjaśnienia procesów zachodzących we współczesnym świecie:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
1) dokonuje selekcji i porządkowania faktów, 2) korzysta z różnorodnych źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym, 3) odróżnia informacje o faktach od opinii, 4) lokalizuje ważne wydarzenia i postacie życia publicznego w czasie i przestrzeni, 5) wskazuje przyczyny i skutki różnych wydarzeń i procesów, 6) rozpoznaje problemy społeczności lokalnej (uwzględnia problemy osób niesłyszących), regionu, kraju i świata, 7) znajduje i czyta ze zrozumieniem przepisy prawne odnoszące się do danego problemu, 8) wypełnia druki urzędowe, sporządza różnego typu pisma.	jak na poziomie podstawowym oraz: 1) dokonuje krytycznej analizy materiałów źródłowych, 2) analizuje stanowiska różnych stron debaty publicznej.

III. TWORZENIE INFORMACJI

Zdający przedstawia i ocenia wydarzenia, formułując logiczną wypowiedź pisemną:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
<ol style="list-style-type: none">1) ocenia wydarzenia i procesy polityczne, społeczne,2) formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sprawach publicznych,3) wskazuje propozycje rozwiązań problemów społeczności lokalnej, regionu, kraju i świata,4) ocenia działania grup społecznych, władz i obywateli z punktu widzenia różnych wartości (np. demokracji, tolerancji),5) wypowiada się w formach przyjętych w życiu publicznym (np. głos w dyskusji, petycja, list do redakcji, pismo, radnego).	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none">1) charakteryzuje dylematy życia zbiorowego we współczesnym świecie,2) przedstawia propozycje planowania działań zmierzających do rozwiązania problemów społecznych i politycznych z uwzględnieniem potrzeb osób niesłyszących,3) ocenia współczesne wydarzenia z punktu widzenia kultury i etyki życia publicznego.

B. Opis wymagań egzaminacyjnych

Z zapisów ustawowych wynika, że informator powinien zawierać szczegółowy opis zakresu egzaminu. Standardy, będące dostateczną wskazówką dla konstruktorów arkuszy egzaminacyjnych, mogą być, naszym zdaniem, niewystarczającą wskazówką dla osób przygotowujących się do egzaminu maturalnego. Dlatego przygotowaliśmy opis wymagań egzaminacyjnych, który uszczegóławia zakres treści oraz umiejętności sprawdzane podczas egzaminu oddzielnie dla każdego obszaru standardów (cyfry rzymskie).

Schemat ten dotyczy poziomu podstawowego i rozszerzonego.

Poniżej prezentujemy szczegółowy opis wymagań egzaminacyjnych z wiedzy o społeczeństwie.

Rekrutacja na wyższe uczelnie zakłada, że wszystkim kandydatom na studentów stawia się takie same wymagania egzaminacyjne. Z tego powodu osoby niesłyszące zdające egzamin na poziomie rozszerzonym obowiązują takie same wymagania co absolwentów szkół masowych.

Wymagania egzaminacyjne dla poziomu podstawowego i poziomu rozszerzonego

Zdający egzamin na poziomie rozszerzonym jest zobowiązany opanować wymagania z poziomu podstawowego i rozszerzonego

I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

Zdający zna i rozumie zjawiska oraz procesy z następujących obszarów:

1. Społeczeństwo – zagadnienia związane ze strukturą i funkcjonowaniem społeczeństwa,
2. Polityka – relacje między społeczeństwem a władzą w różnych systemach politycznych,
3. Prawo – normy prawne, prawo i zasady jego stosowania w życiu publicznym,
4. Polska, Europa, świat – problemy współczesnego świata

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
Społeczeństwo	
Zdający:	
1) potrafi opisać strukturę społeczeństwa polskiego i jego instytucje, 2) zna prawidłowości życia społecznego, 3) potrafi wskazać źródła i skutki konfliktów społecznych oraz sposoby ich rozwiązywania, 4) zna zasady funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, 5) dostrzega aktualne problemy społeczeństwa polskiego, 6) określa pożądane cechy postawy prospołecznej, 7) zna zasady kultury życia publicznego.	1) opisuje, ilustrując przykładami, pozytywne i negatywne zjawiska życia społecznego, 2) dostrzega wpływ i konsekwencje konfliktów wartości na życie społeczne, 3) zna i rozumie przemiany społeczne, jakie dokonały się w Polsce w ciągu ostatnich kilkunastu lat i ich skutki, 4) charakteryzuje różnorodność form uczestnictwa obywateli w życiu społecznym, 5) rozumie znaczenie mediów w życiu publicznym, 6) dostrzega wartości wynikające z tożsamości kulturowej, narodowej i patriotyzmu.

Polityka	
Zdający:	
<ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia pojęcia: naród, patriotyzm, nacjonalizm, 2) zna genezę, atrybuty, funkcje państwa, 3) charakteryzuje system władzy i uprawnienia obywateli w reżimach totalitarnych i autorytarnych, 4) opisuje antyczne i chrześcijańskie korzenie demokracji, 5) przedstawia życie publiczne jako miejsce ścierania się różnych wartości i interesów, 6) omawia doktryny i rodziny partii politycznych, 7) przedstawia formy i zasady uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, 8) zna zasady ustrojowe zapisane w Konstytucji RP, 9) omawia zasadnicze kompetencje władzy ustawodawczej, wykonawczej, sędziowskiej, 10) przedstawia zadania, uprawnienia oraz sposoby podejmowania decyzji przez organy władz samorządowych na wszystkich szczeblach. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) porównuje historyczne i współczesne formy państw, 2) zna współczesne systemy polityczne państw demokratycznych, 3) rozumie zależności (podając przykłady) pomiędzy ideologią, doktryną a programem partii politycznej, 4) wskazuje i ilustruje zagrożenia dla demokracji, 5) opisuje relacje między organami władzy państwowej, 6) zna procedury powoływania organów władzy państwowej i tworzenia podstawowych aktów prawnych w Polsce.
Prawo	
Zdający:	
<ol style="list-style-type: none"> 1) omawia źródła, funkcje, dziedziny oraz hierarchię norm prawnych, 2) rozróżnia pojęcia: prawo, norma prawna, przepis prawa, 3) zna zasady stosowania prawa w życiu publicznym, 4) rozumie znaczenie praworządności, 5) wymienia najważniejsze historyczne i współczesne dokumenty dotyczące praw człowieka, 6) charakteryzuje prawa człowieka i obywatela zapisane w Konstytucji RP, 7) przedstawia funkcjonujące w Polsce, Europie i na świecie mechanizmy ochrony praw człowieka. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) zna procedury obowiązujące w postępowaniu cywilnym, karnym, administracyjnym, 2) zna generacje, systemy i mechanizmy ochrony praw człowieka w Polsce i na świecie.
Polska, Europa, świat	
Zdający:	
<ol style="list-style-type: none"> 1) zna zasadnicze cele polskiej polityki zagranicznej, 2) przedstawia genezę, cele działania, struktury i sposoby funkcjonowania Unii Europejskiej, 3) zna genezę, cele, struktury i sposoby działania ONZ oraz innych instytucji międzynarodowych, 4) charakteryzuje główne problemy współczesnego świata. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) rozumie priorytety polityki zagranicznej i racji stanu RP, 2) dostrzega szanse i zagrożenia wpływające z procesu integracji europejskiej, 3) określa przyczyny i konsekwencje zróżnicowanego rozwoju cywilizacyjnego we współczesnym świecie, 4) wskazuje na pozytywne i negatywne skutki globalizacji.

II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Zdający stosuje wiadomości i słownictwo do wyjaśnienia procesów zachodzących we współczesnym świecie:

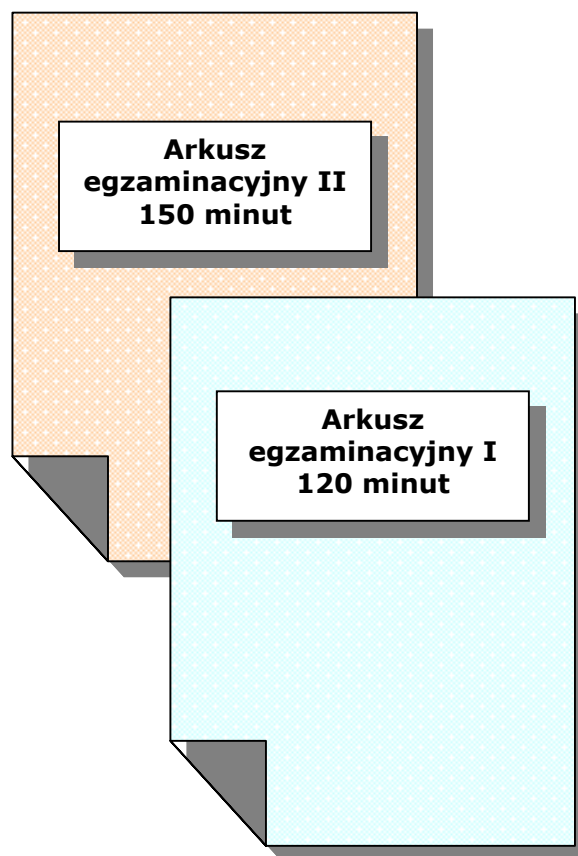
POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
Zdający na przykład:	
<ol style="list-style-type: none">1) wybiera fakty najlepiej ilustrujące dane zjawisko lub proces,2) układa informacje według określonego kryterium,3) korzysta z danych statystycznych, tekstów popularnonaukowych, informacji podawanych przez media, itp.,4) potrafi, korzystając z różnych źródeł informacji, wskazać fakty i opinie,5) analizuje, na konkretnych przykładach, procesy i wydarzenia zachodzące we współczesnym świecie,6) potrafi wskazać problemy nurtujące środowisko lokalne, region i państwo oraz odnieść je do odpowiednich przepisów prawa,7) wypełnia formularze i pisze podania.	<ol style="list-style-type: none">1) dokonuje oceny przydatności różnych źródeł, wykorzystywanych do analizy omawianych zjawisk,2) dostrzega aspekty problemów przedstawianych z różnych punktów widzenia.

III. TWORZENIE INFORMACJI

Zdający przedstawia i ocenia wydarzenia, formułując logiczną wypowiedź pisemną:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
Zdający na przykład:	
<ol style="list-style-type: none">1) dostrzega znaczenia danego wydarzenia,2) zajmuje stanowisko i odnosi je do wydarzeń w życiu społecznym,3) wymienia działania zmierzające do rozwiązania różnych problemów,4) wartościuje podejmowane działania w życiu publicznym i dostrzega ich skutki,5) zabiera głos w dyskusji, przygotowuje przemówienia itp.	<ol style="list-style-type: none">1) rozpoznaje i ocenia różne zjawiska życia zbiorowego we współczesnym świecie,2) sporządza projekty rozwiązań problemów społecznych i politycznych,3) dostrzega wpływ stosowania zasad kultury politycznej i etyki na jakość życia publicznego

III. PRZYKŁADOWE ARKUSZE I SCHEMATY OCENIANIA

Miejsce
na naklejkę
z kodem

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

MWO-W1A1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

Arkusz I

dla osób niesłyszących

Czas pracy 120 minut

ARKUSZ I

MAJ
ROK 2005

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 13 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującemu egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Odpowiedzi trzeba zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem.
5. Nie wolno używać korektora.
6. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
7. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
8. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
9. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą wypełnia egzaminator.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
80 punktów

Życzymy powodzenia!

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

W zadaniach 1-6 zakresł jedną właściwą odpowiedź:

Zadanie 1. (1 pkt)

1. Przykładem grupy pierwotnej są:

- a) członkowie sekty.
- b) uczniowie.
- c) członkowie rodziny.
- d) posłowie.

Zadanie 2. (1 pkt)

Autorem, której z teorii powstawania państw był Ludwik Gumplowicz?

- a) Naturalnej.
- b) Podboju.
- c) Walki klas.
- d) Umowy społecznej.

Zadanie 3. (1 pkt)

Demokracja przedstawicielska to inaczej demokracja

- a) pośrednia.
- b) czysta.
- c) ludowa.
- d) prosta.

Zadanie 4. (1 pkt)

Prezydent Rzeczypospolitej jest wybierany na

- a) 4 lata.
- b) 5 lat.
- c) 6 lat.
- d) 7 lat.

Zadanie 5. (1 pkt)

Zapewnia obywatelom bezpośredni udział w sprawowaniu władzy:

- a) skarga do pierwszego prezesa Sądu Najwyższego.
- b) obserwowanie sesji rady gminy.
- c) udział w referendum zatwierdzającym zmiany w Konstytucji.
- d) przynależność do organizacji pozarządowej.

Zadanie 6. (1 pkt)

Obywatel może oskarżyć swoje państwo o złamanie praw i wolności do Komitetu Praw Człowieka w Genewie, na podstawie:

- a) Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ.
- b) Europejskiej Karty Praw Człowieka i Praw Ludów.
- c) Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.
- d) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Zadanie 7. (2 pkt)

Zaznacz, które zadania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując poniżej P (zdanie prawdziwe) lub F (zdanie fałszywe), np. g) – F.

1. Polska po 1989 r.

- a) Przez ostatnie 10 lat liczba studentów w Polsce zmniejszyła się 3-krotnie.
- b) W Polsce rzadko występują konflikty narodowościowe.
- c) Obecnie przyrost naturalny w Polsce jest kilkakrotnie wyższy niż przed 1989 r.
- d) W Polsce poziom bezrobocia przekroczył 30 % czynnej zawodowo ludności.
- e) Na terenach północnych i zachodnich Polski problemem jest bezrobocie wśród robotników zlikwidowanych państwowych gospodarstw rolnych.
- f) Konstytucja gwarantuje wolność prasy i zakazuje cenzury prewencyjnej¹.

a) – b) – c) – d) – e) – f) –

Zadanie 8. (2 pkt)

2. Samorządy w Polsce.

- a) Wójt jest wybierany w wyborach bezpośrednich.
- b) Uchwały rady gminy zatwierdza rada powiatu.
- c) Decentralizacja władzy polega na istnieniu samorządu terytorialnego.
- d) Wydawanie dowodów osobistych jest zadaniem własnym gminy.
- e) Burmistrz stoi na czele gminy wiejskiej.
- f) Czynne prawo wyborcze w wyborach do rady gminy mają osoby, które ukończyły 18 lat.

a) – b) – c) – d) – e) – f) –

Zadanie 9. (2 pkt)

3. Polski system prawny.

- a) Konstytucja jest najważniejszym aktem prawnym w państwie.
- b) Akty niższego rzędu muszą być zgodne z aktami wyższego rzędu.
- c) Akty wyższego rzędu są bardziej szczegółowe niż akty niższego rzędu.
- d) Na wydanie rozporządzenia lub aktu prawa miejscowego musi zezwalać ustawa.
- e) Akty prawa miejscowego obowiązują na całym terytorium państwa.
- f) Umowy międzynarodowe są potwierdzone przez Prezesa Rady Ministrów.

a) – b) – c) – d) – e) – f) –

Zadanie 10. (2 pkt)

Przyporządkuj literom (a, b, c, d) odpowiednie cyfry (1, 2, 3, 4, 5), np. e) – 6.

1. Do postaci dobierz nazwę ideologii

- a) Edmund Burke
- b) Karol Marks
- c) Benito Mussolini
- d) Adolf Hitler

¹ Cenzura prewencyjna-kontrola tekstu przed wydrukowaniem.

- 1) Nazizm
- 2) Konserwatyzm
- 3) Komunizm
- 4) Anarchizm
- 5) Faszyzm

a) – b) – c) – d) –

Zadanie 11. (2 pkt)

Przyporządkuj odpowiednie biogramy do imion i nazwisk twórców nowożytnych idei.

- a) John Locke
- b) Charles de Montesquieu
- c) Thomas Hobbes
- d) Thomas Moore

- 1) Angielski humanista i pisarz polityczny. Twórca wizji idealnego społeczeństwa. Autor traktatu „Utopia”.
- 2) Francuski filozof, twórca idei suwerenności narodu i koncepcji umowy społecznej. .
- 3) Angielski filozof i teoretyk absolutyzmu. Twierdził, że państwo powstało dla uniknięcia „wojny wszystkich ze wszystkimi”.
- 4) Francuski pisarz polityczny. Twórca koncepcji pochodzenia ustrojów i trójpodziału władz.
- 5) Angielski filozof, zapoczątkował nowożytny liberalizm. Zwolennik teorii praw naturalnych.

a) – b) – c) – d) –

Zadanie 12. (2 pkt)

Do nazw sądów / trybunałów dopasuj uprawnienia

- a) Sąd Najwyższy
- b) Trybunał Konstytucyjny
- c) Trybunał Stanu
- d) Naczelny Sąd Administracyjny

- 1) Sprawuje kontrolę nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych.
- 2) Kontroluje działalność administracji publicznej.
- 3) Orzeka w sprawach zgodności ustaw z Konstytucją.
- 4) Potwierdza umowy międzynarodowe.
- 5) Orzeka o odpowiedzialności Prezydenta RP za złamanie Konstytucji.

a) – b) – c) – d) –

Zadanie 13. (2 pkt)

Przyporządkuj do rodzaju sądu / wydziału sprawę, którą powinien się zająć:

- a) Wydział cywilny
- b) Wydział rodzinny i nieletnich
- c) Sąd administracyjny
- d) Wydział karny

- 1) Iwona pożyczyła koleżance 300 zł, koleżanka obiecała zwrócić pieniądze w ciągu 3 dni. Po trzech miesiącach prób odebrania pieniędzy Iwona zwróciła się do sądu.
- 2) Podanie Janusza oczekiwało w urzędzie 3 lata na rozpatrzenie. W tym czasie bezskutecznie usiłował zmusić urzędników do podjęcia decyzji. W końcu złożył skargę do sądu.
- 3) Kapral Nowak w czasie służby samowolnie opuścił wartownię i poszedł na dyskotekę. Jego przełożony skierował sprawę do sądu.
- 4) Dziesięcioletni Piotruś próbował ukraść sprzed sklepu rower górski. Właściciel roweru złapał go i przekazał sprawę do sądu.
- 5) Andrzej K. jechał za szybko samochodem. Został zatrzymany przez policję. Sprawa trafiła do sądu.

a) – b) – c) – d) –

Zadanie 14. (2 pkt)

Dobierz postanowienia do porozumień:²

- a) Traktat paryski z 1952 r.
- b) Umowa z Schengen z 1985 r.
- c) Szczyt w Kopenhadze w 2002 r.
- d) Traktat z Maastricht z 1992 r.

- 1) Zniesienie kontroli na granicach między państwami.
- 2) Rozpoczęcie negocjacji między Polską a Unią Europejską.
- 3) Utworzenie Unii Europejskiej.
- 4) Zakończenie negocjacji między Polską a Unią Europejską.
- 5) Utworzenie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.

a) – b) – c) – d) –

Zadanie 15. (2 pkt)

Przyporządkuj wymienione zadania podanym instytucjom ONZ:

- a) WHO
- b) MOP
- c) UNESCO
- d) UNHCR

² Porozumienie – traktat, umowa, szczyt.

- 1) Zajmuje się ustawodawstwem pracy i ochroną praw pracowniczych.
- 2) Prowadzi działania pokojowe na świecie.
- 3) Zajmuje się problemami zdrowia.
- 4) Zajmuje się poprawą sytuacji uchodźców na świecie.
- 5) Działa na rzecz rozwoju badań naukowych i ochrony dóbr kultury.

a) – b) – c) – d) –

Zadanie 16. (1 pkt)

Uzupełnij poniższe zdanie:

Sędziowie sądów powszechnych w Polsce są powoływani przez,
na czas

Zadanie 17. (2 pkt)

Wyjaśnij następujące terminy:

- Grupa społeczna –

.....
.....
.....

- Kategoria społeczna –

.....
.....
.....

Zadanie 18. (2 pkt)

Odpowiedz na pytania.

- O czym mówi zasada suwerenności narodu? Napisz krótko, w 1-2 zdaniach.

.....
.....
.....

- Kto i kiedy (podaj wiek lub epokę) sformułował zasadę suwerenności narodu?

.....

Zadanie 19. (2 pkt)

Kto może zgłaszać w Polsce projekty ustaw zmieniające Konstytucję? Podaj trzy możliwości.

1.
2.
3.

Zadanie 20. (2 pkt)

Podaj cztery zadania własne samorządu powiatowego:

1.
2.
3.
4.

Zadanie 21. (2 pkt)

Uzupełnij poniższe zdania:

Jedną z najgroźniejszych organizacji terrorystycznych jest, kierowana przez Osamę bin Ladena, 1) Organizacja ta zrzesza islamskich 2), głoszących ideę świętej wojny z niewiernymi. Osama bin Laden jest odpowiedzialny za kierowanie wieloma akcjami przeciwko Amerykanom. Największy w historii zamach terrorystyczny zorganizowała w dniu 3) r., kiedy to dwa porwane przez nią samoloty, uderzyły w 110-piętrowe budynki 4) na Manhattanie. W tym samym czasie trzeci z porwanych samolotów uderzył w budynek 5) w Waszyngtonie. W wyniku zamachu zginęło łącznie kilka tysięcy niewinnych ludzi, a kilkadziesiąt tysięcy zostało rannych.

Zadanie 22. (10 pkt)

Przeczytaj fragment *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* i wykonaj polecenia:

Art. 118.

1. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej i Radzie Ministrów.
2. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje również grupie co najmniej 100.000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu.

Art. 119.

1. Sejm rozpatruje projekt ustawy w trzech czytaniach. (...)

Art. 120.

Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość. (...)

Art. 121.

1. Ustawę uchwaloną przez Sejm Marszałek Sejmu przekazuje Senatowi.
2. Senat w ciągu 30 dni od dnia przekazania ustawy może ją przyjąć bez zmian, uchwalić poprawki albo uchwalić odrzucenie jej w całości. Jeżeli Senat w ciągu 30 dni od dnia przekazania ustawy nie podejmie stosownej uchwały, ustawę uznaje się za uchwaloną w brzmieniu przyjętym przez Sejm.
3. Uchwałę Senatu odrzucającą ustawę albo poprawkę zaproponowaną w uchwale Senatu uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Art. 122.

1. Po zakończeniu postępowania określonego w art. 121 Marszałek Sejmu przedstawia uchwaloną ustawę do podpisu Prezydentowi Rzeczypospolitej.
2. Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawę w ciągu 21 dni od dnia przedstawienia i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Przed podpisaniem ustawy Prezydent Rzeczypospolitej może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją. Prezydent Rzeczypospolitej nie może odmówić podpisania ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za zgodną z Konstytucją.
4. Prezydent Rzeczypospolitej odmawia podpisania ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodną z Konstytucją. Jeżeli jednak niezgodność z Konstytucją dotyczy poszczególnych przepisów ustawy, (...) Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu, podpisuje ustawę z pominięciem przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją albo zwraca ustawę Sejmowi w celu usunięcia niezgodności.
5. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie wystąpił z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego w trybie ust. 3, może z umotywowanym wnioskiem przekazać ustawę Sejmowi do ponownego rozpatrzenia. Po ponownym uchwaleniu ustawy przez Sejm większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 7 dni podpisuje ustawę i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

A. Napisz w 1-2 zdaniach, co znaczy określenie „inicjatywa ustawodawcza”.

.....
.....
.....
.....

B. Wyjaśnij, kiedy w procedurze legislacyjnej:

➤ wystarcza większość zwykła

.....
.....
.....

➤ kiedy potrzebna jest większość bezwzględna

.....
.....
.....

➤ kiedy potrzebna jest większość kwalifikowana

.....
.....
.....

➤ podaj, co oznaczają te trzy terminy:

- większość zwykła

.....
.....
.....

- większość bezwzględna

.....
.....
.....

- większość kwalifikowana

.....
.....
.....

C. W jakiej sytuacji związanej z procesem ustawodawczym Prezydent może odmówić podpisania ustawy?

.....
.....
.....

D. Podaj, w jakiej sytuacji Prezydent ma:

21 dni na podpisanie ustawy,
7 dni na podpisanie ustawy.

21 dni na podpisanie ustawy

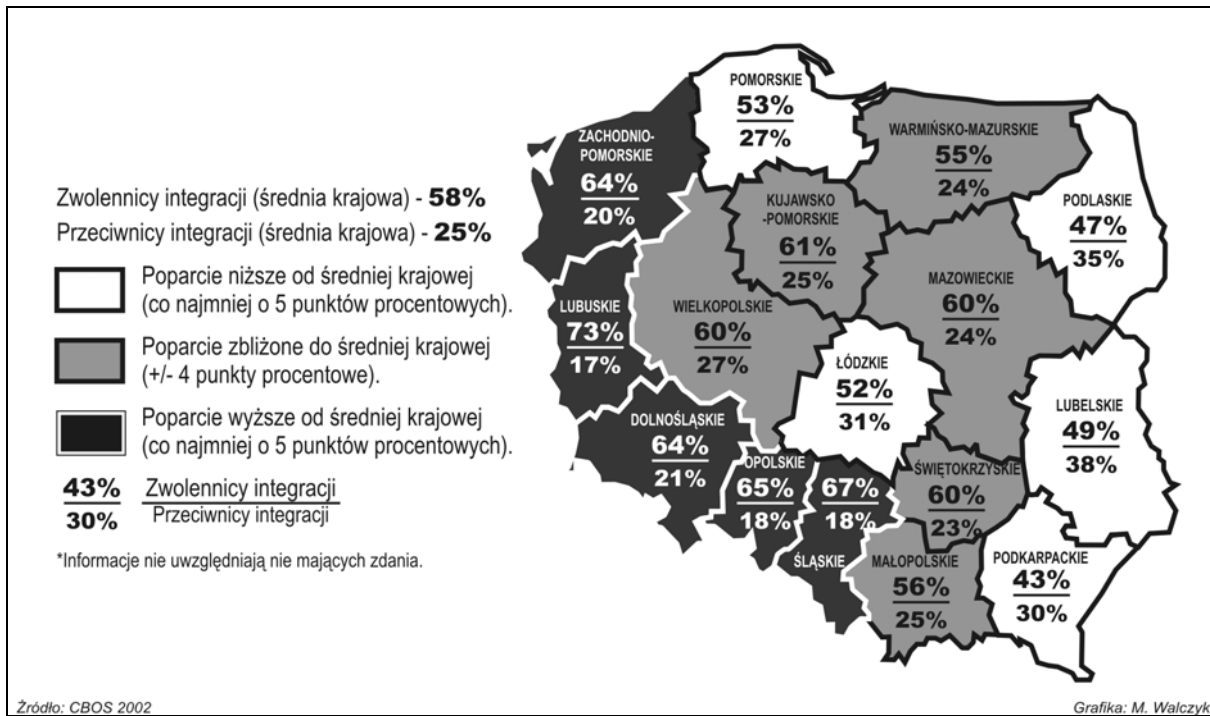
.....
.....
.....

7 dni na podpisanie ustawy

.....
.....
.....

Zadanie 23. (10 pkt)

Mapa przedstawia poparcie dla integracji Polski z Unią Europejską wśród mieszkańców województw (III-VIII 2002 r.). Na podstawie mapy odpowiedz na pytania:

A. Wypisz nazwy trzech województw, w których:

poparcie dla integracji Polski z Unią Europejską jest największe

.....

poparcie dla integracji Polski z Unią Europejską jest najmniejsze.

.....

B. Wymień po trzy różnorodne czynniki, które Twoim zdaniem spowodowały:

poparcie dla integracji Polski z Unią Europejską przez mieszkańców województw zachodnich,

.....

niechęć do integracji Polski z Unią Europejską mieszkańców województw wschodnich.

.....

C. W których dwóch województwach jest:

największy procent osób nie mających zdania na temat integracji Polski z Unią Europejską

najmniejszy procent osób nie mających zdania na temat integracji Polski z Unią Europejską?

Zadanie 24. (11 pkt)

Zapoznaj się z tabelą i wykonaj polecenia.

Tabela nr 1. (Źródło: CBOS 2000)

Czy, Twoim zdaniem, istnienie hipermarketów jest korzystne, niekorzystne czy też nie ma znaczenia dla:	Wskazania ogółu respondentów ³ według terminów badań							
	Korzystne		Nie ma znaczenia		Niekorzystne		Trudno powiedzieć	
	1996	2000	1996	2000	1996	2000	1996	2000
	%							
- Ludzi takich jak Ty.	33	47	34	37	19	12	14	4
- Polskiej gospodarki.	31	23	12	10	37	35	21	31
- Właścicieli mniejszych sklepów.	10	5	3	5	73	83	14	7

A. Napisz, jak zmieniły się wskazania respondentów co do wpływu hipermarketów na polską gospodarkę między rokiem 1996 a 2000.

.....

.....

.....

.....

.....

B. Napisz, jakie wskazania respondentów uległy największym zmianom procentowym w latach 1996-2000. Podaj po dwa przykłady:

największego wzrostu⁴ wskazań

.....

.....

.....

największego spadku⁵ wskazań.

.....

.....

.....

³ Respondent – osoba odpowiadająca na pytanie.

⁴ Wzrost- zwiększenie ilości.

⁵ Spadek- zmniejszenie ilości.

Tekst nr 1.

1. W mieście X zaczęła się kłótnia między mieszkańcami.
2. Kłótnię spowodowała decyzja o budowie nowego hipermarketu.
3. Zarząd miasta ogłosił, że sprzedaje francuskiej firmie ziemię w okolicach stadionu i tam będzie zbudowany hipermarket.
4. Część osób chce, aby hipermarket był budowany.
5. Dzięki temu będzie można kupować tanią żywność.
6. Coraz więcej osób jest jednak przeciwnych budowie.
7. Bronią oni małych sklepów.
8. Według radnego Jana Kowalskiego budowa hipermarketu przyniesie więcej zła niż dobra.
9. „Nasz lokalny handel upadnie, ludzie stracą pracę, a naszą ziemię zabiorą obcokrajowcy”.
10. Zarząd miasta próbuje przekonać osoby przeciwne budowie.
11. Nowy hipermarket to około 100 nowych miejsc pracy.
12. Według badań CBOS-u, 47% Polaków cieszy się z budowy dużych centrów handlowych.
13. Równocześnie 80% uważa, że jest to niekorzystne dla właścicieli małych sklepów.
14. Nie wiadomo jak będzie w mieście X.
15. Po wybudowaniu hipermarketu zmniejszy się bezrobocie, tak myślą niektórzy.

C. Po przeczytaniu Tekstu nr 1, wypisz numery zdań, w których ukazane zostały:

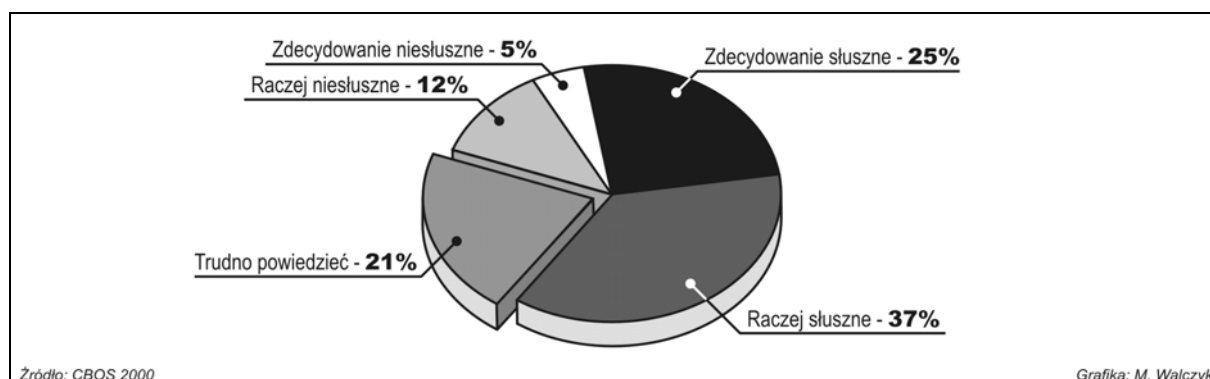
fakty

.....

opinie

.....

Wykres nr 1. Według ustawy sejmowej z 2000 roku o budowie hipermarketów, mają decydować rady gmin.

D. Na podstawie Wykresu nr 1 napisz, jaki procent ankietowanych chce aby o tym, gdzie można wybudować hipermarket, decydowała rada gminy.

.....

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA ARKUSZA I

Poprawna odpowiedź

Liczba punktów za rozwiązania częściowe

Zadanie 1. (0-1 pkt)

c)

Zadanie 2. (0-1 pkt)

b)

Zadanie 3. (0-1 pkt)

a)

Zadanie 4. (0-1 pkt)

b)

Zadanie 5. (0-1 pkt)

c)

Zadanie 6. (0-1 pkt)

c)

Zadanie 7. (2 pkt)

a-F, b-P, c-F, d-F, e-P, f-P

2 pkt za 6, 1 pkt za 3 poprawne odpowiedzi

Zadanie 8. (2 pkt)

a-P, b-F, c-P, d-F, e-F, f-P

za 6, 1 pkt za 3 poprawne odpowiedzi

Zadanie 9. (2 pkt)

a-P, b-P, c-F, d-F, e-F, f-F

za 6, 1 pkt za 3 poprawne odpowiedzi

Zadanie 10. (0-2 pkt)

a – 2, b – 3, c – 5, d – 1

2 pkt. za 4, 1 pkt za 2 poprawne odpowiedzi

Zadanie 11. (0-2 pkt)

a – 5, b – 4, c – 2, d – 1

2 pkt za 4, 1 pkt za 3 poprawne odpowiedzi

Zadanie 12. (0-2 pkt)

a – 1, b – 3, c – 5, d – 2

2 pkt za 4, 1 pkt za 2 poprawne odpowiedzi

Zadanie 13. (0-2 pkt)

a – 1, b – 4, c – 2, d – 5
2 pkt za 4, 1 pkt za 2 poprawne odpowiedzi

Zadanie 14. (0-2 pkt)

a – 5, b – 1, c – 4, d – 3
2 pkt za 4, 1 pkt za 2 poprawne odpowiedzi

Zadanie 15. (0-2 pkt)

a – 3, b – 1, c – 5, d – 4
2 pkt za 4, 1 pkt za 2 poprawne odpowiedzi

Zadanie 16. (0-1 pkt)

1) Prezydenta Rzeczypospolitej (ew. Prezydenta), 2) nieoznaczony (ew. nieokreślony)

Zadanie 17. (0-2 pkt)

- Grupa społeczna – zbiór co najmniej 2 osób oddziałujących na siebie wzajemnie.

0-1 pkt

- Kategoria społeczna – zbiór ludzi połączonych ze sobą wspólną cechą (np. rudzi), statusem (np. rolnicy), sytuacją (np. pasażerowie tramwaju).

0-1 pkt

Uwaga: należy uznać za poprawne definicje, świadczące o tym, że zdający orientuje się w temacie i potrafi odróżnić grupę społeczną od kategorii społecznej.

Zadanie 18. (0-2 pkt)

- Koncepcja mówiąca, że podmiotem i źródłem wszelkiej władzy w państwie jest naród, który poprzez swoich przedstawicieli posiada nieograniczoną moc stanowienia i egzekwowania prawa.

0-1 pkt

- Jean Jacques Rousseau (ew. Rousseau), XVIII w. (ew. oświecenie, 1762 r.).

0-1 pkt

Uwaga: w poleceniu nr 1 należy uznać za poprawną każdą odpowiedź, która ujmuje istotę pojęcia.

Zadanie 19. (0-2 pkt)

Grupa co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów (ew. grupa posłów, posłowie), Senat, Prezydent RP

2 pkt. za 3, 1 pkt za 2 poprawne odpowiedzi

Zadanie 20. (0-2 pkt)

Zadania własne samorządu powiatowego obejmują sprawy:

- dróg: drogi powiatowe,
- edukacji: szkoły średnie, podstawowe szkoły specjalne, szkoły artystyczne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
- zdrowia: szpitale rejonowe (ogólne),
- pomocy społecznej: domy pomocy społecznej, poradnie specjalistyczne,
- przeciwdziałania bezrobociu: powiatowe urzędy pracy,
- kultury: powiatowe biblioteki, muzea i teatry,
- gospodarki wodnej: gospodarka wodna na obszarze powiatu,
- ochrony środowiska: usuwanie odpadów niebezpiecznych,
- komunikacji: komunikacja w obrębie powiatu, rejestracja pojazdów, wydawanie praw jazdy,
- bezpieczeństwa: zachowanie bezpieczeństwa publicznego i zbiorowego na terenie powiatu,
- kłesk żywnościowych: zwalczanie kłesk żywnościowych na terenie powiatu lub kilku gmin,
- gospodarki: wydawanie pozwoleń na zatrudnianie cudzoziemców,

2 pkt za 4, 1 pkt za 2 poprawne odpowiedzi

Uwaga: zdający powinien wymienić wymaganą liczbę zadań z powyższej listy.

Zadanie 21. (0-2 pkt)

1) Al-Kaida (ew. „Baza”), 2) fundamentalistów, 3) 11 IX 2001 r., 4) World Trade Center (ew. Światowego Centrum Handlowego), 5) Pentagonu.

2 pkt za 5, 1 pkt za 3 poprawne odpowiedzi

Uwaga: w punkcie 2) należy uznać za poprawne każde inne logiczne określenie.

Zadanie 22. (0-10 pkt)

A. Inicjatywa ustawodawcza – prawo do skierowania projektu ustawy do Sejmu.

0-1 pkt

B.

- Większością zwykłą Sejm uchwała ustawę po rozpatrzeniu jej w 3 czytaniach, a Senat przyjmuje ją, poprawia lub odrzuca.

0-1 pkt

- Większością bezwzględną Sejm odrzuca odrzucenie ustawy przez Senat lub poprawki Senatowi.

0-1 pkt

- Większość kwalifikowana Sejm uchwała ustawę po przekazaniu jej Sejmowi przez Prezydenta do ponownego rozpatrzenia.

0-1 pkt

- większość zwykła – więcej głosów „za” niż „przeciw” przy nieuwzględnieniu głosów wstrzymujących się,
- większość bezwzględna – więcej głosów „za” niż głosów „przeciw” i wstrzymujących się razem,
- większość kwalifikowana – więcej głosów „za” niż głosów „przeciw” i wstrzymujących się razem, określana ułamkiem zwykłym np. 3/5.

0-3 pkt (po 1 pkt za wyjaśnienie każdego z terminów)

C. Gdy Trybunał Konstytucyjny uzna ustawę za niezgodną z Konstytucją.

0-1 pkt

D.

Po przyjęciu przez Senat ustawy bez zmian, odrzuceniu (lub nie) ewentualnego odrzucenia ustawy lub poprawek Senatowi przez Sejm.

0-1 pkt

Po uchwaleniu przez Sejm większością 3/5 głosów ustawy przekazanej przez Prezydenta do ponownego rozpatrzenia Sejmowi.

0-1 pkt

Zadanie 23. (0-10 pkt)

A.

- największe poparcie: lubuskie, śląskie, opolskie,
- najmniejsze: podkarpackie, podlaskie, lubelskie.

0-2 pkt

B.

- Przychylność mieszkańców województw zachodnich może wynikać z:
- tradycji historycznych (wielowiekowe, bezpośrednie oddziaływanie na te obszary cywilizacji zachodnioeuropejskiej),
- pozytywnych doświadczeń Polaków wynikających z kilkunastoletnich dobrosąsiedzkich stosunków z Niemcami (kontakty gospodarcze, kulturalne, rodzinne, wymiana młodzieży, etc.),
- perspektywy korzyści wynikających z niewielkiej odległości do bogatych państw UE (kapitał zachodni, możliwość pracy w krajach Unii, swobodne przekraczanie granicy, etc.).

0-3 pkt (po 1 pkt za każdy czynnik)

Niechęć mieszkańców województw wschodnich może wynikać z:

- braku tradycji historycznych (w przeszłości ograniczone kontakty z Zachodem),
- braku pozytywnych doświadczeń współczesnych (duża odległość od granicy z UE),
- rolniczego charakteru tych województw (obawa przed konkurencją dotowanego rolnictwa państw UE),
- perspektywy likwidacji handlu przygranicznego w wyniku uszczelnienia przez UE swoich nowych granic na wschodzie.

0-3 pkt (po 1 pkt za każdy czynnik)

C.

- najwięcej nie mających zdania: podkarpackie i warmińsko-mazurskie,
- najmniej: lubuskie i lubelskie (lub wielkopolskie).

0- 2 pkt

Uwaga: należy uznać za poprawne wszystkie logiczne czynniki, świadczące o tym, że zdający orientuje się w temacie.

Zadanie 24. (0-11 pkt)

A. Odpowiedź powinna zawierać następujące informacje:

- spadek liczby ankietowanych, którzy uważają, że istnienie hipermarketów jest korzystne dla polskiej gospodarki,
- wzrost liczby tych, którym jest to trudno ocenić,
- niewielka zmiana liczby tych, którzy twierdzą, że istnienie hipermarketów jest niekorzystne,
- niewielka zmiana liczby tych, którzy twierdzą że istnienie hipermarketów nie ma znaczenia dla polskiej gospodarki.

2 pkt za 4, 1 pkt za 2 zmiany

B.

- Największy wzrost wskazań:
- „Istnienie hipermarketów nie ma znaczenia dla właścicieli mniejszych sklepów” – o 66,6 % (z 3 do 5 %),
- „Trudno powiedzieć czy istnienie hipermarketów jest korzystne, niekorzystne czy też nie ma znaczenia dla polskiej gospodarki” – o 47,6 % (z 21 do 31 %).

0-2 pkt (po 1 pkt za każdy z przykładów)

Największy spadek wskazań:

- „Trudno powiedzieć, czy istnienie hipermarketów jest korzystne dla ludzi takich jak Ty” o 71,4 % (z 14 do 4 %),
- „Istnienie hipermarketów jest korzystne dla właścicieli mniejszych sklepów” – o 50 % (z 10 do 5 %) albo „trudno powiedzieć czy istnienie hipermarketów jest korzystne, niekorzystne czy też nie ma znaczenia dla właścicieli mniejszych sklepów” – o 50 % (z 14 do 7 %).

0-2 pkt (po 1 pkt za każdy z przykładów)

Fakty: 1,2,3,4,7,8,10,11,12,13

Opinie: 5,6,9,14,15

2pkt Za 2 fakty i 2 opinie

2 pkt Za 1 fakt i 1 opinię

1 punkt za 1 fakt albo 1 opinię

D. 62 %

0-1 pkt

E. Zwrócenie uwagi na co najmniej jeden z poniższych powodów:

- a) lepsza znajomość lokalnych realiów przez władze samorządowe pozwala lepiej oceniać sensowność budowy hipermarketów na ich terenie,
- b) podejmowanie decyzji na szczeblu gminy zwiększa możliwość wpływania na nie jej mieszkańcom.

0-1 pkt

Uwaga: należy uznać za poprawny każdy inny logiczny powód.

Zadanie 25. (0-14 pkt)

Do oceny listu należy zastosować następujące kryteria:

- 1. Jasno sformułowane stanowisko. 0-1 pkt
- 2. Właściwe wykorzystanie materiałów zawartych w Zadaniu 24. 0-2 pkt
- 3. Uzasadnienie stanowiska w postaci argumentów przemawiających na jego rzecz z uwzględnieniem wymienionych w poleceniu aspektów tego problemu:
 - A) społecznych, 0-2 pkt
 - B) gospodarczych, 0-2 pkt
 - C) komunikacyjnych, 0-2 pkt
 - D) ekologicznych. 0-2 pkt
- 4. Stopień perswazyjności wypowiedzi (zwroty retoryczne, siła przekonywania). 0-1 pkt
- 5. Zgodność formy wypowiedzi z sytuacją komunikacyjną. 0-2 pkt

Miejsce
na naklejkę
z kodem

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

MWO-W2A1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

Arkusz II

(dla poziomu rozszerzonego)

Czas pracy 150 minut

ARKUSZ II
MAJ
ROK 2005

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 9 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującemu egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Odpowiedzi trzeba zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym, nie pisać ołówkiem.
5. Nie wolno używać korektora.
6. Błędne zapisy należy wyraźnie przekreślić. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
7. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
8. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą wypełnia egzaminator.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
60 punkty

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

Zadanie 26. (8 pkt)

Przeczytaj zamieszczone poniżej teksty i wykonaj podane polecenia:

Stosunki między liberalizmem i demokracją były niezmiennie trudne (...). W ostatnich latach polemiki zogniskowały się wokół kwestii niesterowności, [którą] (...) można wyłuszczyć w trzech punktach:

a) ustroje demokratyczne – w stopniu o wiele większym niż autokratyczne – cechuje narastająca dysproporcja między liczbą potrzeb i żądań wysuwanych przez społeczeństwo obywatelskie a zdolnością odpowiedzi na nie ze strony systemu politycznego; w teorii systemowej zjawisko to zwie się przeciążeniem. (...) Z jednej strony urząd demokratyczny odziedziczył po państwie liberalnym instytucje i uregulowania, będące (...) przesłanką prawidłowego działania władzy pochodzącej od ludu: od wolności zgromadzeń i stowarzyszeń, przez swobodę tworzenia grup interesów, związków zawodowych, partii aż do maksymalnego rozszerzenia zakresu praw politycznych; te zaś ułatwiają wysuwanie przez jednostki i grupy pod adresem władz publicznych żądań, które mają być spełnione jak najszybciej pod groźbą wycofania poparcia (...). Z drugiej strony, przewidziane przez system demokratyczny procedury kolektywnego podejmowania decyzji i spełniania żądań wysuwanych przez społeczeństwo obywatelskie mają tę właściwość, że opóźniają a nawet paraliżują, przez grę krzyżujących się sprzeciwów, proces decyzyjny. (...);

b) w ustrojach demokratycznych konflikty społeczne występują w większym stopniu niż w autokratycznych. Skoro do zadań rządzących należy rozwiązywanie konfliktów społecznych tak, aby było możliwe pokojowe współistnienie jednostek i grup reprezentujących odmienne interesy, jest oczywiste, że im bardziej narastają konflikty, tym trudniejsze staje się ich opanowanie. W pluralistycznym społeczeństwie, jakie żyje i rozwija się w systemie demokratycznym, konflikty klasowe są pomnożone przez miriady mniejszych konfliktów korporacyjnych, przeciwstawne interesy wielorakie: nie można więc zaspokoić jednego bez naruszenia innego, i tak bez końca. (...);

c) w ustrojach demokratycznych mamy do czynienia z większym stopniem dystrybucji władzy niż w ustrojach autokratycznych; spotykamy w nich zjawisko zwane władzą „rozproszoną”. Jedną z cech społeczeństwa demokratycznego to wielość centrów władzy (...): władza jest tym bardziej rozproszona, im bardziej zarządzanie społeczeństwem na wszystkich poziomach odbywa się według procedur dopuszczających partycypację, niezgodę, a więc mnożenie się miejsc, w których podejmowane są kolektywne decyzje. (...) Łatwo się domyśleć, jakie negatywne konsekwencje fragmentaryzacja władzy ma z punktu widzenia sterowności: tworzy konkurencję między ośrodkami władzy, wywołuje w końcu konflikt pomiędzy podmiotami powołanymi do rozwiązywania konfliktów – coś w rodzaju konfliktów do kwadratu.

Norberto Bobbio, „Liberalizm i demokracja”, Kraków 1998, s. 63-65

A. Przedstaw w punktach, na czym polega opisane przez Norberto Bobbio zjawisko „niesterowności” demokracji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Andrzej Zoll o zagrożeniach dla polskiej demokracji.

Do rzecznika praw obywatelskich wpływają skargi i pretensje na funkcjonowanie państwa. W moim biurze powstaje więc bardzo wyrazisty, negatywny obraz polskiej demokracji. Jest ona zagrożona z dwóch stron: ze strony obywateli i ich postaw, a z drugiej – przez sam aparat państwa.

Jeśli chodzi o postawy ludzi, to najważniejszym zjawiskiem jest rozszerzająca się sfera bezradności. Obywatel, z różnych powodów, nie widzi możliwości decydowania o swoim życiu, nie czuje się zdolny do przeciwstawienia się wszechmocy państwa, uważa się za zepchniętego na margines. Są trzy, moim zdaniem, źródła owej bezradności. Pierwsze to bieda, a przede wszystkim bezrobocie, które tę biedę generuje. Z biedy zaś bierze się w dużym stopniu choroba bierności, niezdolności przeciwstawiania się okolicznościom życiowym.

Drugim takim źródłem jest niepełnosprawność. Mimo iż sytuacja w pewnym zakresie się tu poprawia, to jednak opieką czy ze strony państwa, czy organizacji obywatelskich objęta jest tylko około jedna czwarta osób niepełnosprawnych. Trzy czwarte tkwią po prostu w domach i są zupełnie wyłączone z życia społecznego.

I wreszcie, po trzecie, jesteśmy społeczeństwem bardzo źle wykształconym. (...) Badania (...) wskazują na fatalny stan wykształcenia i to, niestety, młodego pokolenia. Ale również jeśli spojrzymy na wykształcenie osób 30-, 40-letnich, a więc tych, które powinny być w pełnej kondycji, aby sprostać konkurencji, szczególnie tej nadciągającej z Unii Europejskiej.

„Polityka”, 39 (2369) 2002

C. Wymień wszystkie elementy kondycji polskiego społeczeństwa, na które zwraca uwagę Andrzej Zoll.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Zadanie 27. (3 pkt)

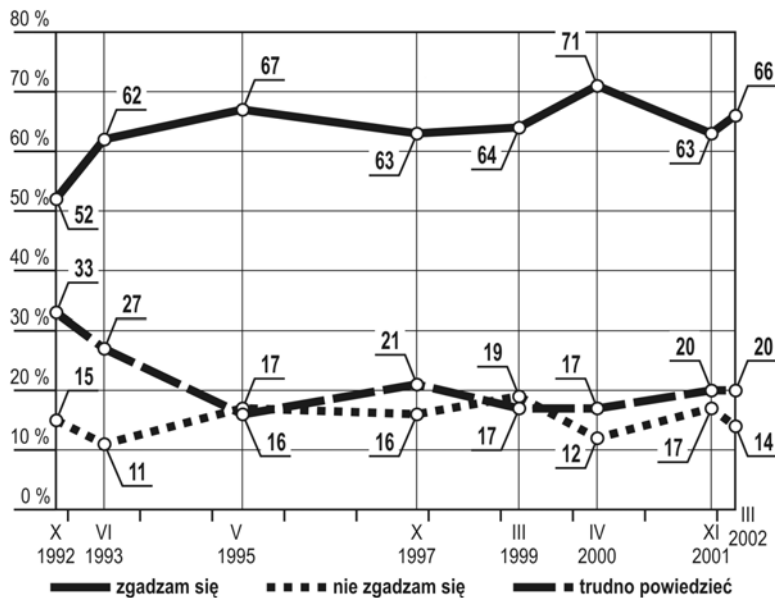

A. Na podstawie rysunku Andrzeja Mleczki napisz:

- na jakie negatywne zjawisko w relacjach między władzą a społeczeństwem zwraca uwagę autor –
- na czym ono polega? –

Zadanie 28. (15 pkt)

Zapoznaj się z zamieszczonymi niżej materiałami i odpowiedz na podane pytania:

Źródło: CBOS

Grafika: M. Walczyk

Wykres nr 1. Demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów.

A. Na podstawie analizy Wykresu nr 1, określ tendencje zmian stosunku ankietowanych do demokracji w latach 1992 i 2002.

.....

.....

.....

.....

.....

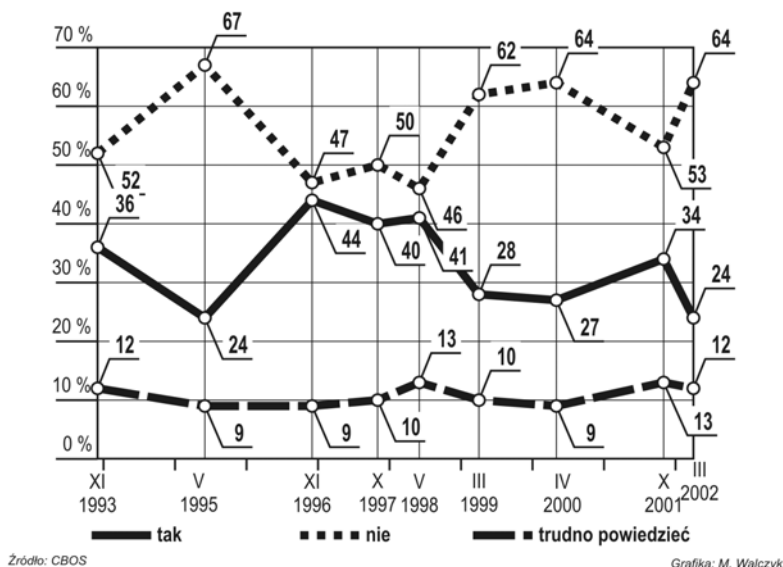
.....

.....

.....

.....

.....

Źródło: CBOS

Grafika: M. Walczyk

Wykres nr 2. Czy jesteś zadowolony(-a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w Polsce?

B. Po zapoznaniu się z Wykresem nr 2, wyjaśnij zależność między odpowiedziami „tak”, „nie”, „trudno powiedzieć” w latach 1993-2002. Odpowiedź poprzyj danymi wynikającymi z wykresu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tabela nr 1. (Źródło: CBOS 2001)

Czy jesteś zadowolony(-a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w Polsce?	Demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów.		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
Zadowolony(-a)	81 %	10 %	9 %
Niezadowolony(-a)	59 %	22 %	19 %

C. Na podstawie Tabeli nr 1, napisz krótko, jaki ma związek przekonanie respondentów o przewadze demokracji nad wszelkimi innymi formami rządów z zadowoleniem ze sposobu funkcjonowania demokracji w Polsce. Odpowiedź uzasadnij przykładami.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

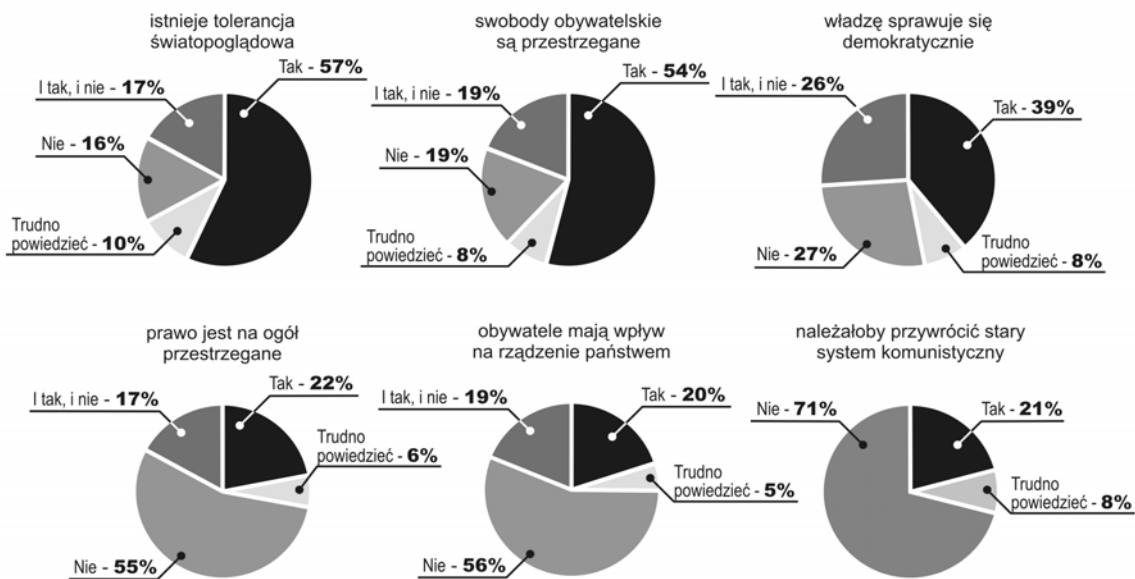
.....

.....

.....

.....

.....

Źródło: CBOS 1999-2001

Grafika: M. Walczyk

Wykres nr 3. Czy można powiedzieć, że obecnie w Polsce:

D. Po zapoznaniu się z Wykresem nr 3, wymień:

□ wartości, które większość respondentów uważa za osiągnięcia ostatnich lat –

□ słabości polskiej demokracji, na które zwracają uwagę respondenci –

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA ARKUSZ II

Zadanie 26 (0-8 pkt)

A. Odpowiedź powinna zawierać trzy następujące elementy „niesterowności” demokracji:

- „przeciążenie” czyli dysproporcję między rosnącą liczbą często sprzecznych żądań obywateli, a możliwością ich realizacji przez kolektywne, a przez to czasochłonne, procedury państwa,
- podatność demokracji na konflikty między grupami obywateli reprezentującymi przeciwstawne interesy; zaspokojenie przez państwo żądań jednej grupy rodzi konflikt z inną,
- „rozproszenie” („fragmentaryzacja”) władzy, polegająca na istnieniu w państwie wielu centrów decyzyjnych; konkurencyjne centra władzy zamiast rozwiązywać konflikty społeczne, generują je między sobą.

0-3 pkt (po 1 pkt za każdy element)

Uwaga: należy uznać za poprawną każdą odpowiedź, która uwzględnia te trzy elementy.

B. W odpowiedzi powinny znaleźć się poniższe czynniki:

- przekształcenia ekonomiczne lat 90-tych,
- problemy z „odnalezieniem się” Polaków w nowym systemie,
- rozwarstwienie dochodów społeczeństwa,
- brak wrażliwości instytucji demokratycznych na los tych, którzy najbardziej ucierpieli w trakcie przemian,
- brak akceptacji dla państwa, które rezygnuje z odpowiedzialności za opiekę socjalną nad obywatelami,
- poczucie „fikcji” zobowiązań państwa wobec obywateli i powinności obywateli wobec państwa,
- zastąpienie przez elity polityczne takich wartości jak służba na rzecz państwa i społeczeństwa, egoizmem i chciwością.

3 pkt za 6, 2 pkt za 4, 1 pkt za 2 poprawne czynniki

C. Odpowiedź powinna zawierać następujące elementy:

- bierność,
- bezradność,
- ubóstwo,
- złe wykształcenie,
- bezrobocie,
- pozbawienie niepełnosprawnych obywateli opieki państwa.

2 pkt za 5, 1 pkt za 3 poprawne czynniki

Zadanie 27. (0-3 pkt)

A. Odpowiedź powinna zawierać poprawne wskazanie zjawiska oraz jego wyjaśnienie:

alienacja władzy (ew. wyobcowanie elit politycznych),

0-1 pkt

- brak kontaktu władzy ze społeczeństwem (izolowanie się rządzących),
- brak zrozumienia elit dla potrzeb i aspiracji społeczeństwa,
- lekceważenie przez władzę opinii publicznej,
- przekonanie rządzących o własnej nieomyślności.

2 pkt za 3, 1 pkt za 2 poprawne elementy

Uwaga: należy uznać za poprawną każdą odpowiedź, która świadczy o właściwym zrozumieniu przez zdającego zjawiska alienacji władzy.

Zadanie 28. (0-15 pkt)

A. W odpowiedzi powinny być wymienione trzy tendencje:

- rosnąca liczba odpowiedzi „zgadzam się”,
- wahająca się nieznacznie liczba odpowiedzi „nie zgadzam się”,
- malejąca liczba odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

0-3 pkt (po 1 pkt za wskazanie każdej z tendencji)

B. Odpowiedź powinna uwzględniać trzy zależności poparte danymi z wykresu:

- wraz ze wzrostem liczby odpowiedzi „tak” maleje liczba odpowiedzi „nie”; przykład: w latach 1995-96 liczba zadowolonych wzrasta z 24 do 44 % i równocześnie liczba niezadowolonych maleje z 67 do 47 %,
- wraz ze wzrostem liczby odpowiedzi „nie” maleje liczba odpowiedzi „tak”; przykład: w latach 1998-2000 liczba niezadowolonych wzrasta z 46 do 64 % i równocześnie liczba zadowolonych maleje z 41 do 27 %,
- zarówno liczba odpowiedzi „tak”, jak i „nie” nie ma większego wpływu na liczbę odpowiedzi „trudno powiedzieć”; przykład: gwałtowne skoki liczby odpowiedzi „tak” (36-24-44 %) i „nie” (52-67-47 %) w latach 1993-1995-1996 nie wpływają znacząco na liczbę odpowiedzi „trudno powiedzieć” (12-9-9 %) w tym samym okresie.

0-6 pkt (po 1 pkt za każdą zależność, po 1 pkt za każde poparcie jej danymi z wykresu)

Uwaga: zdający może podać inne dane, potwierdzające wymienione zależności.

C. W odpowiedzi muszą znaleźć się dwie zależności:

- liczba ankietowanych uznających, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów zależy od stopnia zadowolenia (niezadowolenia) z funkcjonowania demokracji w Polsce;
przykład: wśród zadowolonych z funkcjonowania demokracji w Polsce aż 81 % zgadza się, że demokracja ma przewagę nad innymi ustrojami, a wśród niezadowolonych tylko 59 % (ew. wśród zadowolonych z funkcjonowania demokracji w Polsce tylko 10 % nie zgadza się, że demokracja ma przewagę nad innymi ustrojami, a wśród niezadowolonych aż 22 %),
- liczba ankietowanych, którym jest „trudno powiedzieć”, czy demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów zależy od stopnia zadowolenia (niezadowolenia) z funkcjonowania demokracji w Polsce;
przykład: wśród zadowolonych z funkcjonowania demokracji w Polsce tylko 9 % jest „trudno powiedzieć”, czy demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów, a wśród niezadowolonych aż 19 %.

0-4 pkt (po 1 pkt za każdą zależność, po 1 pkt za każdy przykład)

D. W odpowiedzi muszą znaleźć się następujące elementy:

- wartości:
 - demokratyczny ustrój,
 - tolerancja światopoglądowa,
 - swobody obywatelskie,
 - odrzucenie komunizmu,
- słabości:
 - nieprzestrzeganie prawa,
 - brak wpływu obywateli na rządzenie krajem.

2 pkt za 6, 1 pkt za 4 elementy

Uwaga: należy uznać za poprawne wszystkie przyczyny, świadczące o tym, że zdający poprawnie odczytuje wykresy.

Zadanie 29. (0-34 pkt)

TEMAT NR 1.

Przedstaw różnorodne czynniki, które Twoim zdaniem mają wpływ na funkcjonowanie demokracji w Polsce. Wypowiedź uzasadnij, korzystając między innymi z zamieszczonych powyżej materiałów.

1. Treść pracy

Zdający wymieni czynniki:

A) ekonomiczne,

0-2 pkt

B) społeczne,

0-2 pkt

C) historyczne,

0-2 pkt

D) polityczne.

0-2 pkt

Zdający omówi wpływ czynników:

E) ekonomicznych,

0-4 pkt

F) społecznych,

0-4 pkt

G) historycznych,

0-4 pkt

H) politycznych.

0-4 pkt

I) Zdający opatrzy swoją wypowiedź właściwie dobranymi przykładami z zamieszczonych źródeł.

0-6 pkt

2. Kompozycja

J) Przemysłana, spójna i logiczna struktura pracy: wstęp – rozwinięcie – zakończenie, właściwe proporcje.

0-2 pkt

3. Styl i język

K) Praca jednorodna stylistycznie, bezbłędna pod względem gramatycznym, leksykalnym, ortograficznym i interpunkcyjnym.

0-1 pkt

4. Estetyka i czytelność

L) Czytelne pismo, zachowanie akapitów i marginesów.

0-1 pkt

TEMAT NR 2.

Oceń funkcjonowanie demokracji w Polsce. Przedstaw jej sukcesy i porażki, odwołując się także do materiałów zamieszczonych powyżej. Co sądzisz o perspektywach rozwoju polskiej demokracji?

1. Treść pracy

A) Zdający dokonuje oceny.

0-4 pkt

B) Zdający przedstawia i omawia sukcesy (do 4 przykładów).

0-8 pkt

C) Zdający przedstawia i omawia porażki (do 4 przykładów).

0-8 pkt

D) Zdający odwołuje się do materiałów źródłowych.

0-6 pkt

E) Zdający przedstawia własne zdanie na temat perspektyw rozwoju polskiej demokracji.

0-4 pkt

2. Kompozycja

F) Przemyślana, spójna i logiczna struktura pracy: wstęp – rozwinięcie – zakończenie, właściwe proporcje.

0-2 pkt

3. Styl i język

G) Praca jednorodna stylistycznie, bezbłędna pod względem gramatycznym, leksykalnym, ortograficznym i interpunkcyjnym.

0-1 pkt

4. Estetyka i czytelność

H) Czytelne pismo, zachowanie akapitów i marginesów.

0-1 pkt

JĘZYKI OBCE NOWOŻYTNE

I. STRUKTURA I FORMA EGZAMINU

1. Opis egzaminu

Egzamin z języka obcego nowożytnego dla osób niesłyszących trwa 120 minut i przeprowadzany jest wyłącznie w formie pisemnej.

Polecenia do zadań, podane są w języku polskim, ale na prośbę zdających mogą być tłumaczone na język migowy.

Arkusz egzaminacyjny zawiera 10–15 zadań sprawdzających następujące umiejętności:

- rozumienia prostego tekstu czytanego – zadania zamknięte (np. prawda-falsz, wielokrotny wybór, dobieranie) i zadania otwarte (np. odpowiedzi na pytania, dokończenie zdania),
- właściwej reakcji językowej w typowych sytuacjach życia codziennego (np. uzupełnianie dialogu, opis ilustracji, dodawanie brakujących informacji) – zadania zamknięte i/lub otwarte,
- rozpoznawania i prawidłowego stosowania podstawowych struktur leksykalno-gramatycznych w podanym kontekście,
- przetwarzania tekstu – np. pisanie tekstu z wykorzystaniem podanych słów, informacji podanych w formie ilustracji, tłumaczenie tekstu,
- pisania krótkiego tekstu własnego, dotyczącego typowych sytuacji życia codziennego i przekazującego podane informacje – pisanie sterowane.

Procentową zawartość zadań sprawdzających poszczególne umiejętności przedstawia poniższa tabelka:

Obszary umiejętności	Liczba punktów	% punktów
Rozumienie tekstu czytanego	25	25
Reagowanie językowe w codziennych sytuacjach	25	25
Rozpoznawanie i stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych	20	20
Przetwarzanie tekstu	10	10
Tworzenie tekstu własnego	20	20
RAZEM	100	100

2. Punktacja i kryteria oceniania

Obowiązują następujące zasady oceniania poszczególnych typów zadań:

Zadania zamknięte

Za każdy element zadania:

- 1 pkt – odpowiedź poprawna,
- 0 pkt – odpowiedź błędna.

Zadania otwarte krótkiej odpowiedzi

Za każdy element zadania:

- 2 pkt – rozwiązanie zgodne z poleceniem, poprawne językowo,
- 1 pkt – rozwiązanie zgodne z poleceniem, błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócają komunikację,
- 0 pkt – rozwiązanie niezgodne z poleceniem, błędy językowe uniemożliwiają komunikację,

Zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi (wypowiedź pisemna)

a) Przetwarzanie tekstu (10 pkt)

TREŚĆ:

- 5-4 pkt – zdający wykorzystuje wszystkie podane informacje, tworzy logiczną całość wypowiedzi, zgodną z poleceniem i przetwarzanym materiałem (stymulującym, pomocniczym),
- 3-2 pkt – zdający wykorzystuje przynajmniej połowę podanych informacji, tworzy tekst częściowo logiczny, częściowo zgodny z poleceniem i przetwarzanym materiałem,
- 1-0 pkt – zdający wykorzystuje mniej niż połowę podanych informacji, wypowiedź jest nie w pełni logiczna, niezgodna z poleceniem, znacznie odbiega od treści przetwarzanego materiału.

BOGACTWO JĘZYKOWE:

- 2 pkt – urozmaicone słownictwo, zróżnicowane struktury gramatyczne,
- 1 pkt – mało urozmaicone słownictwo, niewielkie zróżnicowanie struktur gramatycznych,
- 0 pkt – bardzo ubogie słownictwo, brak zróżnicowania struktur gramatycznych, praca zawiera mniej niż połowę wymaganych informacji.

POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA:

- 3 pkt – sporadyczne błędy językowe niezakłócające komunikacji,
- 2 pkt – nieliczne błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócające komunikację,
- 1 pkt – dość liczne błędy językowe w znacznym stopniu zakłócające komunikację,
- 0 pkt – liczne błędy językowe uniemożliwiające komunikację.

b) Tworzenie tekstu własnego (20 pkt)

TREŚĆ:

Za każdą z pięciu informacji, które należy przekazać, można uzyskać 2 punkty (razem 10 punktów):

- 2 pkt – pełna informacja (zawiera wszystkie wymagane elementy),
- 1 pkt – częściowa informacja (zawiera część wymaganych elementów),
- 0 pkt – brak informacji.

FORMA

- 3 pkt - wypowiedź zgodna z wymaganą formą, tekst spójny i logiczny,
- 2 pkt – wypowiedź częściowo zgodna z wymaganą formą, tekst częściowo spójny i logiczny,
- 1 pkt – wypowiedź w niewielkim stopniu zgodna z wymaganą formą, tekst w niewielkim stopniu spójny i logiczny,
- 0 pkt – wypowiedź niezgodna z wymaganą formą, tekst niespójny, chaotyczny.

BOGACTWO JĘZYKOWE:

- 4-3 pkt – bogate słownictwo, duże zróżnicowanie struktur gramatycznych (na poziomie podstawowym),
- 2-1 pkt – mało urozmaiczone słownictwo, niewielkie zróżnicowanie struktur gramatycznych,
- 0 pkt. – bardzo ubogie słownictwo, brak zróżnicowania struktur gramatycznych, praca zawiera mniej niż połowę wymaganych informacji.

POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA:

- 3 pkt – sporadyczne błędy językowe nie zakłócające komunikacji,
- 2 pkt – nieliczne błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócające komunikację,
- 1 pkt – dość liczne błędy językowe w znacznym stopniu zakłócające komunikację,
- 0 pkt – liczne błędy językowe uniemożliwiające komunikację, praca zawiera mniej niż połowę wymaganych informacji.

II. WYMAGANIA EGZAMINACYJNE Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO

A. Standardy wymagań egzaminacyjnych

Z przedmiotów humanistycznych opracowane zostały odrębne standardy wymagań egzaminacyjnych, uwzględniające możliwości percepcyjne niesłyszących. Na podstawie tych standardów zostały zredagowane zadania egzaminacyjne na poziomie podstawowym. Na poziomie rozszerzonym zadania egzaminacyjne dla osób niesłyszących są takie same jak dla absolwentów szkół masowych, bo takie są założenia rekrutacyjne wyższych uczelni, ale warunki zdawania egzaminu będą dostosowane do sprawności niesłyszących. Podczas egzaminu będzie obecny surdopedagog lub tłumacz języka migowego, a czas pracy zdających może być wydłużony o 50% czasu egzaminu.

Standardy wymagań, będące podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego z języków obcych nowożytnych obejmują, zgodnie z *Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego*, pięć obszarów, oznaczonych cyframi rzymskimi:

- I. Wiadomości
- II. Odbiór tekstu (recepcja)
- III. Tworzenie tekstu (produkcja)
- IV. Reagowanie językowe (interakcja)
- V. Przetwarzanie tekstu (mediacja)

W ramach każdego obszaru cyframi arabskimi oznaczono standardy, przedstawiające umiejętności, które będą sprawdzane na egzaminie maturalnym. Podpunkty w obszarze I oznaczone literami przedstawiają zakres treści nauczania, na podstawie których może być podczas egzaminu sprawdzany stopień opanowania określonej w standardzie umiejętności.

Poziom podstawowy standardów dla osób niesłyszących jest zgodny z podstawą programową C, a poziom rozszerzony z podstawą programową A.

Przedstawione poniżej standardy wymagań egzaminacyjnych z języków obcych nowożytnych są dosłownym przeniesieniem fragmentu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów.

I. Zdający zna:

- 1) podstawowe struktury leksykalno-gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi poprawnych pod względem ortograficznym, morfosyntaktycznym i leksykalnym, w zakresie następujących tematów:
 - a) człowiek – dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje,
 - b) dom – miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia,
 - c) szkoła – przedmioty nauczania, życie szkoły,
 - d) praca – popularne zawody,
 - e) życie rodzinne i towarzyskie – członkowie rodziny, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości,
 - f) żywienie – podstawowe artykuły spożywcze, posiłki,
 - g) zakupy i usługi – rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług,
 - h) podróżowanie i turystyka – podstawowe środki transportu, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie,

- i) kultura – podstawowe dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze,
 - j) sport – popularne dyscypliny sportu, podstawowy sprzęt sportowy, imprezy sportowe,
 - k) zdrowie – higieniczny tryb życia, podstawowe schorzenia, ich objawy i leczenie, niepełnosprawni, uzależnienia,
 - l) świat przyrody – pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego,
 - m) elementy wiedzy o krajach obszaru językowego, którego język jest zdawany,
- 2) zasady konstruowania różnych form wypowiedzi pisemnych: ogłoszenia, notatki, formularza, ankiety, pocztówki, zaproszenia, listu prywatnego,
 - 3) podstawowe realia socjokulturowe danego obszaru językowego i Polski.

II. Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu w zakresie rozumienia tekstu czytanego, czyli:

- 1) określania głównej myśli tekstu,
- 2) określania głównych myśli poszczególnych części tekstu,
- 3) stwierdzania, czy tekst zawiera określone informacje,
- 4) wyselekcjonowania informacji,
- 5) określania kontekstu komunikacyjnego,
- 6) rozpoznawania podstawowych struktur leksykalno-gramatycznych w podanym kontekście.

III. Zdający wykazuje się umiejętnością tworzenia tekstu w postaci wypowiedzi pisemnej, uwzględniającej:

- 1) opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, czynności,
- 2) relacjonowanie wydarzeń,
- 3) wyrażanie prostych intencji oraz stanów emocjonalnych,
- 4) poprawne stosowanie środków leksykalno – gramatycznych, adekwatnie do ich funkcji.

IV. Zdający wykazuje się umiejętnością reagowania językowego w zakresie pisania, w tym:

- 1) adekwatnych reakcji na informacje zawarte w przedstawionych tekstach lub materiałach ikonograficznych,
- 2) uzyskiwania, udzielania, przekazywania lub odmowy informacji, wyjaśnień, pozwoleń,
- 3) poprawnego stosowania środków językowych, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej.

V. Zdający wykazuje się umiejętnością przetwarzania tekstu w zakresie pisania, w tym:

- 1) relacjonowania, przetwarzania i przekazywania tekstów przeczytanych w języku obcym lub języku polskim,
- 2) stosowania zmian struktur leksykalno-gramatycznych lub formy tekstu.

B. Wymagania egzaminacyjne

Egzamin maturalny sprawdza wiadomości i umiejętności na poziomie kompetencji językowej i pojęciowej niesłyszących, którzy uczą się języka obcego jako trzeciego, po języku migowym i języku polskim.

Wymagania egzaminacyjne dostosowane są do możliwości percepcyjnych zdających niesłyszących z uwzględnieniem problemów językowych i obejmują zawarte w standardach wymagań egzaminacyjnych umiejętności szczegółowe oraz zakres materiału leksykalnego wynikający z katalogu tematów, a ponadto zakres struktur gramatycznych umieszczony poniżej.

Zakres struktur gramatycznych na poziomie podstawowym dla osób niesłyszących .

Składnia

1. Zdania oznajmujące i pytające w czasach:
 - Simple Present,
 - Present Continuous,
 - Present Perfect,
 - Simple Past,
 - Simple Future,
2. Zdania rozkazujące
3. Zdania z podmiotem *it*:
 - dla określania czasu, pogody, temperatury i odległości,
 - w konstrukcji z *for/of* + dopełnienie + bezokolicznik,
 - w konstrukcji z bezokolicznikiem (np. *It's time to go.*)
4. Zdania z podmiotem *there* ograniczone do *there is/are, was/were, will be*
5. Zdania z dwoma dopełnieniami. (np. *I gave her a promise*)
6. Zdania w stronie biernej w czasach: Simple Present, Simple Past, Simple Future,
7. Zdania współrzędnie złożone
8. Zdania podrzędnie złożone:
 - podmiotowe (np. *What I know about Peter is true.*),
 - dopełnieniowe (np. *He'd like them to see the film.*),
 - przydawkowe opisujące (np. *My aunt, who lives in Scotland, is a rich person.*),
 - okolicznikowe:
 - ~ celu (np. *I phoned Mark to tell him the news.*),
 - ~ czasu (np. *Say your name when they ask you.*),
 - ~ miejsca (np. *They found themselves where they wanted to be.*),
 - ~ porównawcze (np. *I respect him more than words can say.*),
 - ~ przyczyny (np. *I lent him the book because he asked me to.*),
 - ~ skutku (np. *I worked hard so I was tired.*),
 - ~ warunku (typu 0, I) (np. *If too many people come, what shall we do?*)
9. Konstrukcje bezokolicznikowe i gerundialne:
 - czasownik + bezokolicznik, (np. *They plan to come to Poland*),
 - czasownik + rzeczownik odsłowny (gerund) (np. *They like swimming*),
 - czasownik + dopełnienie + bezokolicznik, (np. *The teacher asked them to explain the problem*),
 - czasownik + dopełnienie + bezokolicznik bez „to”, (np. *The manager did not let his workers leave earlier*),
 - konstrukcje typu : „*I'm glad to see you.*”, *too* + przymiotnik + bezokolicznik (np. *too old to work*),
 - wyrażenie *to be going to*.

Czasowniki

1. Bezokolicznik i formy osobowe
2. Czasowniki posiłkowe
3. Czasowniki modalne z bezokolicznikiem zwykłym (np. *He must do it.*):
 - *Can* używany do wyrażenia umiejętności, przypuszczenia, prośby, przyzwolenia oraz z tzw. czasownikami postrzegania,
 - *Could* używany do wyrażenia umiejętności, możliwości, próśb oraz z czasownikami postrzegania,
 - *May* używany do wyrażenia przypuszczenia i prawdopodobieństwa w odniesieniu do teraźniejszości, przyszłości oraz przyzwolenia i pytania o przyzwolenie,
 - *Must* używany do wyrażenia przypuszczenia graniczącego z pewnością w odniesieniu do teraźniejszości, przyszłości lub konieczności, w tym *mustn't* do wyrażenia zakazu i *needn't* dla wyrażenia braku konieczności w odniesieniu do teraźniejszości,
 - *Will* używany do wyrażenia postanowienia, prośby lub pewności,
 - *Would* używany do wyrażenia próśb i ofert z *like*,

- *Should* używane do wyrażenia powinności lub krytyki w odniesieniu do teraźniejszości, przyszłości lub prawdopodobieństwa
- 4. Tryb rozkazujący
- 5. Czasowniki regularne i nieregularne
- 6. Imiesłów czynny i bierny
- 7. Czasowniki wyrażające stany i czynności – różnice w użyciu czasów
- 8. Czasy gramatyczne:
 - Simple Present używany do wyrażenia czynności lub stanów trwających nieprzerwanie lub powtarzających się, czynności mających charakter stały, rozkładów czasowych w zdaniach warunkowych typu 0 i I, w zdaniach czasowych,
 - Present Continuous używany do wyrażenia czynności odbywającej się w tej chwili, w bieżącym okresie czasu lub w najbliższej przyszłości,
 - Present Perfect używany do wyrażenia czynności lub stanów, które miały miejsce ostatnio lub które nastąpiły lub nie nastąpiły w przeszłości i trwają do teraz lub ich skutki mają wpływ na sytuację obecną lub nastąpiły w okresie czasu obejmującym chwilę obecną,
 - Simple Past używany do wyrażenia czynności lub stanów, które miały miejsce w przeszłości lub powtarzały się w przeszłości,
 - Simple Future używany do wyrażenia stanu lub czynności przyszłej niezależnej od woli człowieka, lecz wynikającej z okoliczności zewnętrznych oraz dla wyrażenia postanowienia, obietnicy, decyzji, czynności, które zostaną wykonane w przyszłości, w zdaniach warunkowych I typu, w zdaniach czasowych,

Rzeczowniki

1. Rzeczowniki określające nazwy rzeczy i pojęć, tzw. „policzalne” i „niepoliczalne”
2. Liczba mnoga regularna i nieregularna
3. Forma dzierżawcza (-of i Saxon Genitive)
4. Rodzaj
5. Rzeczowniki złożone.
6. Rzeczowniki użyte przymiotnikowo (np. *a book cover*).
7. Budowa słowotwórcza rzeczownika (np. *happy - happiness*)

Przedimki

Przedimek nieokreślony, określony i zerowy

Przymiotniki

1. Stopniowanie regularne i nieregularne (*good, bad, little, far*) używane do porównań w stopniu równym, wyższym i najwyższym
2. Użycie przymiotników z *so, such, how* i *what*
3. Przymiotnik dzierżawczy
4. Budowa słowotwórcza przymiotnika (np.: *happy - unhappy*)

Przysłówki

1. Stopniowanie regularne i nieregularne
2. Przysłówek *too* i *enough*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu

Zaimki

1. Zaimek osobowy
2. Zaimek dzierżawczy
3. Zaimek zwrotny
4. Zaimek wskazujący
5. Zaimek pytający
6. Zaimek względny
7. Zaimek wzajemny
8. Zaimek nieokreślony:
 - *some, any, no, every* i złożenia z nimi,

- *none, either, neither,*
- *many, much, few, a few, little, a little,*
- *another, other,*
- *every, each,*
- *enough,*
- *both, all.*

Liczebniki

Liczebniki główne i porządkowe

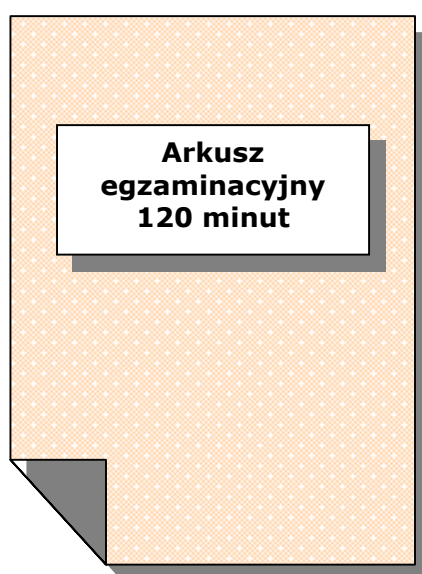
Przymyki

1. Przymyki w określeniach miejsca, kierunku, odległości (np. *to the theatre, from hospital*)
2. Przymyki w określeniach czasu (np. *on Monday, at 3 pm*)
3. Przymyki w określeniach przyczyny (np. *because of that, without any reason*)
4. Przymyki sposobu w określeniach sposobu (np. *with pleasure, in a hurry*)
5. Przymyki po niektórych czasownikach i przymiotnikach (np. *look for, good at*)

Spójniki

Spójniki: *and, or, but, if, that, till, until, when, where, while, after, before, because, so.*

III. PRZYKŁADOWY ARKUSZ I SCHEMAT OCENIANIA Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO

Miejsce
na naklejkę
z kodem

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

MJA-P1A1P-051

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO

Arkusz I

dla osób niesłyszących

Czas pracy 120 minut

ARKUSZ I

MAJ
ROK 2005

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 9 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
3. Należy pisać czytelnie, tylko w kolorze czarnym.
4. Oceniany jest tylko czystopis pracy pisemnej. Błędne zapisy należy wyraźnie przekreślić. Nie wolno używać korektora.
5. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi i oceny**, którą w tym arkuszu **wypełnia zdający i egzaminator**.
6. W karcie odpowiedzi, w części wypełnianej przez zdającego, należy zamalować całkowicie kratkę z literą oznaczającą właściwą odpowiedź, np. ■. W razie pomyłki, błędne zaznaczenie należy obwieść kółkiem (○) i zamalować ■ inną odpowiedź.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
100 punktów.

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

ROZUMIENIE TEKSTU CZYTANEGO

Przeczytaj tekst. Zrób zadania 1, 2 i 3 do tego tekstu.

TOM, A COOK

Tom Maid is 23 years old. He is a cook in a big restaurant in London near Oxford Street. He started working at a restaurant five years ago. First he worked in a restaurant in Brighton. Then he moved to London because in London he could earn more money. He likes his job because he loves cooking unusual dishes. He works from 10 am to 8 pm every day. He gets up at 8 o'clock. He has a shower and breakfast. Usually he has a cup of coffee and a piece of toast for breakfast. Then he drives to work. When he arrives at the restaurant at 10 o'clock, he starts making salads and desserts. At 11.30 he has a break for lunch. Then from 12 o'clock to 5 o'clock he cooks for the customers. After that, he cleans the kitchen. He finishes work at 8 o'clock, then he meets his girlfriend. They usually go to the cinema in winter or to the park in summer. In his free time Tom visits his parents in Brighton or goes fishing with his brother. He also loves playing computer games.

Zadanie 1. (5 pkt)

Podkreśl **TRUE** jeżeli zdanie jest prawdziwe. Podkreśl **FALSE** jeżeli zdanie jest nieprawdziwe.

1. Tom is a cook. **TRUE / FALSE**
2. Tom Maid is twenty-six years old. **TRUE / FALSE**
3. Tom hates cooking. **TRUE / FALSE**
4. In the morning he has breakfast. **TRUE / FALSE**
5. He doesn't have a lunch break. **TRUE / FALSE**

Zadanie 2. (10 pkt)

Odpowiedz po angielsku na 5 pytań:

1. How old is Tom Maid ?

2. When did he start working in Brighton ?

3. Why does he like his job ?

4. Where does he usually go with his girlfriend in summer?

5. What does he do in his free time ?

Zadanie 3. (5 pkt)

Wybierz prawidłową odpowiedź na pytanie. Zaznacz literę a) lub b).

1. Where is Tom a cook ?
 - a) in London
 - b) in Oxford
2. Why did he move to London ?
 - a) to have more money
 - b) to have less money
3. How many hours a day does he work ?
 - a) about ten hours
 - b) only four hours
4. What does he usually drink in the morning ?
 - a) tea
 - b) coffee
5. What does he usually do after work in winter ?
 - a) He goes to the cinema.
 - b) He goes to the park.

REAGOWANIE JĘZYKOWE W CODZIENNYCH SYTUACJACH

Zadanie 4. (5 pkt)

Pomyśl, co musisz zrobić w tej sytuacji? Połącz problem z rozwiązaniem tego problemu.

np.

I am tired. —————→ **I must relax.**
(Jestem zmęczony.) (Muszę odpocząć.)

PROBLEM:

1. I am hungry.
2. I am thirsty.
3. I am ill.
4. I am dirty.
5. I am bored.

ROZWIĄZANIE:

- a) I must see my friends.
- b) I must go to the doctor.
- c) I must wash myself.
- d) I must eat something.
- e) I must drink something.

Zadanie 5. (8 pkt)

Dobierz właściwe odpowiedzi do pytań zadanych młodemu Amerykaninowi.

Wpisz odpowiednią literę do ramki.

PYTANIA:

1. What is your name?
2. Where are you from?
3. Are you a student?
4. What is your hobby?
5. Have you got a good camera?
6. Did you buy it?
7. What are you going to do in the future?
8. Can you show me some of your pictures?

ODPOWIEDZI:

- A. I like taking photos.
- B. No, it was a birthday present from my father.
- C. Tony Blake.
- D. Yes, I am.
- E. Sure, with pleasure.
- F. I'd like to be a photographer.
- G. Yes, I have.
- H. The United States.

Zadanie 6. (12 pkt)

Popatrz na zdjęcie i odpowiedz po angielsku na pytania do tego zdjęcia. Nie musisz znać prawdziwych odpowiedzi – wymyśl je!

1. Who can you see in the picture?

2. How old are they?

3. Where are they?

4. What are they doing?

5./ 6. Are they in love? Why do you think so?

ROZPOZNAWANIE I STOSOWANIE STRUKTUR LEKSYKALNO–GRAMATYCZNYCH

Zadanie 7. (5 pkt)

Wybierz dobre zakończenie zdania. Wpisz odpowiednią literę do ramki.

1. She must ...
2. I like ...
3. Yesterday he ...
4. Every day he ...
5. Now all the students ...

- A. ... playing with my friends.
- B. ... wear a school uniform.
- C. ... are very quiet.
- D. ... was ill.
- E. ... watches cartoons.

Zadanie 8. (5 pkt)

Do nazw kolorów dopisz wszystkie rzeczy z ramki, które są w tym kolorze:

1. white -
2. yellow -
3. red -
4. blue -
5. green -

cucumber, sky, sea, strawberries, snow, sun grass, milk, bananas, tomatoes.
--

Zadanie 9. (5 pkt)

Wybierz prawidłowy wyraz i podkreśl go.

1. She usually *read / reads* a book after school.
2. There is *a / some* chair in the kitchen.
3. Now they *is / are* cooking.
4. Yesterday we *died / did* some shopping.
5. I must *go / going* home.

Zadanie 10. (5 pkt)

Uzupełnij tekst wyrazami z ramki:

mobile,	year,	in,	had,	friends,
----------------	--------------	------------	-------------	-----------------

Last Maggy was a shop assistant a big supermarket. It wasn't a well-paid job. She a room in her parents' house. She didn't have a car or a phone. She was unhappy because she didn't have many

PRZETWARZANIE TEKSTU

Zadanie 11. (10 pkt)

Przeczytaj tekst o Marku.

Mark is twenty three years old. He is short and a little overweight. He has short blond hair and blue eyes. He is a car mechanic and he works at a garage. He is married. His wife is a teacher. They don't have any children. In his free time Mark watches TV and works in the garden.

Napisz podobny tekst o Annie. Użyj wszystkich podanych poniżej wyrazów. Pamiętaj o niezbędnych zmianach!

Anna: 25, tall, slim, long, dark hair, brown eyes, nurse, hospital, single, brother and sister, learn French, go to the cinema

TWORZENIE TEKSTU WŁASNEGO

Zadanie 12. (20 pkt)

Napisz po angielsku zaproszenie na swoje urodziny. Napisz kogo zapraszasz oraz gdzie i kiedy odbędzie się uroczystość.

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA

Zadanie 1. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
T	F	F	T	F

Zadanie 2. (10 pkt)

Za każdy element zadania:

2 pkt – rozwiązanie zgodne z poleceniem, poprawne językowo,

1 pkt – rozwiązanie zgodne z poleceniem, błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócają komunikację,

0 pkt – rozwiązanie niezgodne z poleceniem, błędy językowe uniemożliwiają komunikację,

Zadanie 3. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
a	a	a	b	a

Zadanie 4. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
d	e	b	c	a

Zadanie 5. (8 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5	6	7	8
C	H	D	A	G	B	F	E

Zadanie 6. (12 pkt)

Za każdy element zadania:

2 pkt – rozwiązanie zgodne z poleceniem, poprawne językowo,

1 pkt – rozwiązanie zgodne z poleceniem, błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócają komunikację,

0 pkt – rozwiązanie niezgodne z poleceniem, błędy językowe uniemożliwiają komunikację,

Zadanie 7. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
B	A	D	E	C

Zadanie 8. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna (wpisane oba wyrazy),

0 pkt – odpowiedź błędna lub niekompletna.

1	2	3	4	5
snow milk	bananas sun	strawberries tomatoes	sky sea	cucumber grass

Zadanie 9. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
reads	a	are	did	go

Zadanie 10. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
year	in	had	mobile	friends

Zadanie 11. (10 pkt)

TREŚĆ:

- 5-4 pkt – zdający wykorzystuje wszystkie podane informacje, tworzy logiczną całość, zgodną z poleceniem i przetwarzanym materiałem (stymulującym, pomocniczym)
- 3-2 pkt – zdający wykorzystuje przynajmniej połowę podanych informacji, tworzy tekst częściowo logiczny, częściowo zgodny z poleceniem i przetwarzanym materiałem,
- 1-0 pkt – zdający wykorzystuje mniej niż połowę podanych informacji, wypowiedź jest nie w pełni logiczna, niezgodna z poleceniem, znacznie odbiega od treści przetwarzanego materiału.

BOGACTWO JĘZYKOWE:

- 2 pkt – urozmaicone słownictwo, zróżnicowane struktury gramatyczne,
- 1 pkt – mało urozmaicone słownictwo, niewielkie zróżnicowanie struktur gramatycznych.
- 0 pkt – bardzo ubogie słownictwo, brak zróżnicowania struktur gramatycznych.

POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA:

- 3 pkt – sporadyczne błędy językowe nie zakłócające komunikacji,
- 2 pkt – nieliczne błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócające komunikację,
- 1 pkt – dość liczne błędy językowe w znacznym stopniu zakłócające komunikację,
- 0 pkt – liczne błędy językowe uniemożliwiające komunikację.

Zadanie 12. (20 pkt)

TREŚĆ:

Za każdą z pięciu informacji można uzyskać 2 punkty:

- 2 pkt – pełna informacja (zawiera wszystkie wymagane elementy),
- 1 pkt – częściowa informacja (zawiera część wymaganych elementów),
- 0 pkt – brak informacji.

FORMA

- 3 pkt - wypowiedź zgodna z wymaganą formą, tekst spójny i logiczny,
- 2 pkt – wypowiedź częściowo zgodna z wymaganą formą, tekst częściowo spójny i logiczny,
- 1 pkt – wypowiedź w niewielkim stopniu zgodna z wymaganą formą, tekst w niewielkim stopniu spójny i logiczny,
- 0 pkt – wypowiedź niezgodna z wymaganą formą, tekst niespójny, chaotyczny.

BOGACTWO JĘZYKOWE:

- 4-3 pkt – bogate słownictwo, duże zróżnicowanie struktur gramatycznych (na poziomie podstawowym),
- 2-1 pkt – mało urozmaicone słownictwo, niewielkie zróżnicowanie struktur gramatycznych,
- 0 pkt – bardzo ubogie słownictwo, brak zróżnicowania struktur gramatycznych, praca zawiera mniej niż połowę wymaganych informacji.

POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA:

- 3 pkt – sporadyczne błędy językowe nie zakłócające komunikacji,
- 2 pkt – nieliczne błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócające komunikację,
- 1 pkt – dość liczne błędy językowe w znacznym stopniu zakłócające komunikację,
- 0 pkt – liczne błędy językowe uniemożliwiające komunikację, praca zawiera mniej niż połowę wymaganych informacji.

IV. WYMAGANIA EGZAMINACYJNE Z JĘZYKA NIEMIECKEGO

A. Standardy wymagań egzaminacyjnych

Z przedmiotów humanistycznych opracowane zostały odrębne standardy wymagań egzaminacyjnych, uwzględniające możliwości percepcyjne niesłyszących. Na podstawie tych standardów zostaną zredagowane zadania egzaminacyjne na poziomie podstawowym. Na poziomie rozszerzonym zadania egzaminacyjne dla osób niesłyszących będą takie same jak dla absolwentów szkół masowych, bo takie są założenia rekrutacyjne wyższych uczelni, ale warunki zdawania egzaminu będą dostosowane do sprawności niesłyszących. Podczas egzaminu będzie obecny surdopedagog lub tłumacz języka migowego, a czas pracy zdających może być wydłużony o 50% czasu egzaminu.

Standardy wymagań, będące podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego z języków obcych nowożytnych obejmują, zgodnie z *Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego*, pięć obszarów, oznaczonych cyframi rzymskimi:

- I. Wiadomości
- II. Odbiór tekstu (repcja)
- III. Tworzenie tekstu (produkcja)
- IV. Reagowanie językowe (interakcja)
- V. Przetwarzanie tekstu (mediacja)

W ramach każdego obszaru cyframi arabskimi oznaczono standardy, przedstawiające umiejętności, które będą sprawdzane na egzaminie maturalnym. Podpunkty w obszarze I oznaczone literami przedstawiają zakres treści nauczania, na podstawie których może być podczas egzaminu sprawdzany stopień opanowania określonej w standardzie umiejętności.

Poziom podstawowy standardów dla osób niesłyszących jest zgodny z podstawą programową C, a poziom rozszerzony z podstawą programową A.

Przedstawione poniżej standardy wymagań egzaminacyjnych z języków obcych nowożytnych są dosłownym przeniesieniem fragmentu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów.

I. Zdający zna:

- 1) podstawowe struktury leksykalno-gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi poprawnych pod względem ortograficznym, morfosyntaktycznym i leksykalnym, w zakresie następujących tematów:
 - a) człowiek – dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje,
 - b) dom – miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia,
 - c) szkoła – przedmioty nauczania, życie szkoły,
 - d) praca – popularne zawody,
 - e) życie rodzinne i towarzyskie – członkowie rodziny, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości,
 - f) żywienie – podstawowe artykuły spożywcze, posiłki,
 - g) zakupy i usługi – rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, korzystanie z usług,
 - h) podróżowanie i turystyka – podstawowe środki transportu, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie,
 - i) kultura – podstawowe dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze,

- j) sport – popularne dyscypliny sportu, podstawowy sprzęt sportowy, imprezy sportowe,
 - k) zdrowie – higieniczny tryb życia, podstawowe schorzenia, ich objawy i leczenie, niepełnosprawni, uzależnienia,
 - l) świat przyrody – pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego,
 - m) elementy wiedzy o krajach obszaru językowego, którego język jest zdawany,
- 2) zasady konstruowania różnych form wypowiedzi pisemnych: ogłoszenia, notatki, formularza, ankiety, pocztówki, zaproszenia, listu prywatnego,
 - 3) podstawowe realia socjokulturowe danego obszaru językowego i Polski.

II. Zdający wykazuje się umiejętnością odbioru tekstu w zakresie rozumienia tekstu czytanego, czyli:

- 1) określania głównej myśli tekstu,
- 2) określania głównych myśli poszczególnych części tekstu,
- 3) stwierdzania, czy tekst zawiera określone informacje,
- 4) wyselekcjonowania informacji,
- 5) określania kontekstu komunikacyjnego,
- 6) rozpoznawania podstawowych struktur leksykalno-gramatycznych w podanym kontekście.

III. Zdający wykazuje się umiejętnością tworzenia tekstu w postaci wypowiedzi pisemnej, uwzględniającej:

- 1) opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, czynności,
- 2) relacjonowanie wydarzeń,
- 3) wyrażanie prostych intencji oraz stanów emocjonalnych,
- 4) poprawne stosowanie środków leksykalno – gramatycznych, adekwatnie do ich funkcji.

IV. Zdający wykazuje się umiejętnością reagowania językowego w zakresie pisania, w tym:

- 1) adekwatnych reakcji na informacje zawarte w przedstawionych tekstach lub materiałach ikonograficznych,
- 2) uzyskiwania, udzielania, przekazywania lub odmowy informacji, wyjaśnień, pozwoleń,
- 3) poprawnego stosowania środków językowych, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej.

V. Zdający wykazuje się umiejętnością przetwarzania tekstu w zakresie pisania, w tym:

- 1) relacjonowania, przetwarzania i przekazywania tekstów przeczytanych w języku obcym lub języku polskim,
- 2) stosowania zmian struktur leksykalno-gramatycznych lub formy tekstu.

B. Wymagania egzaminacyjne

Egzamin maturalny sprawdza wiadomości i umiejętności na poziomie kompetencji językowej i pojęciowej niesłyszących, którzy uczą się języka obcego jako trzeciego, po języku migowym i języku polskim.

Wymagania egzaminacyjne dostosowane są do możliwości percepcyjnych zdających niesłyszących z uwzględnieniem problemów językowych i obejmują zawarte w standardach wymagań egzaminacyjnych umiejętności szczegółowe oraz zakres materiału leksykalnego wynikający z katalogu tematów, a ponadto zakres struktur gramatycznych umieszczony poniżej.

Zakres struktur gramatycznych na poziomie podstawowym dla osób niesłyszących .

Składnia

1. Zdania oznajmujące i pytające w czasach:
 - Präsens,
 - Präteritum,
 - Perfekt,
 - Futur I,
2. Zdania rozkazujące.
3. Zdania z es:
 - dla określania czasu, pogody, temperatury i odległości,
 - w konstrukcji z bezokolicznikiem (np.: *Es ist noch viel zu tun.*)
4. Zdania z *es gibt*
5. Zdania z dopełnieniami
6. Zdania w stronie biernej w czasach: Präsens, Präteritum, Perfekt
7. Zdania współrzędnie złożone
8. Zdania podrzędnie złożone:
 - podmiotowe (np.: *Es wundert mich, dass er nicht gekommen ist.*),
 - dopełnieniowe (np.: *Der Lehrer sagt, dass dieses Buch interessant ist.*),
 - przydawkowe (np.: *Das ist der Mann, dem ich geholfen habe.*),
 - okolicznikowe:
 - ~ celu (np.: *Wir nehmen ein Taxi, damit wir pünktlich am Bahnhof sind.*
Wir nehmen ein Taxi, um pünktlich am Bahnhof zu sein.),
 - ~ czasu: wenn, als, bevor (ehe), bis, nachdem, seitdem, während (np.: *Seitdem er in Berlin studiert, hat er viele Leute kennen gelernt.*
Bevor wir abreisten, besuchten wir noch unseren Professor.),
 - ~ porównawcze so wie, als, je...desto, (np. : *Der Film ist besser, als ich dachte.*
Er schreibt so schnell, wie er kann.
Je mehr ich lese, desto mehr verstehe ich.),
 - ~ przyczyny: weil, da (np.: *Er bleibt zu Hause, weil sein Vater krank ist.*),
 - ~ przyzwolenia (np.: *Obwohl das Wetter schlecht war, sind wir mit dem Ausflug glücklich.*),
 - ~ skutku (np.: *Sein Bart wächst so, dass er sich zweimal am Tag rasieren muss.*),
 - ~ warunku (np.: *Wenn es regnet, sehen wir fern.*).
9. Konstrukcje bezokolicznikowe z zu i bez zu w czasie Präsens i Präteritum (np.: *Ich höre mein Kind singen.*
Er hat vor, die Ferien an der Ostsee zu verbringen.
Sie hat die Absicht, ins Ausland zu fahren.
Wir sind fähig, diese Aufgabe zu lösen.)

Czasowniki

1. Bezokolicznik i formy osobowe.
2. Czasowniki posiłkowe sein, haben, werden.
3. Czasowniki zwrotne (np. *sich waschen*).
4. Czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone, (np. *aufmachen, bestehen*).
5. Czasowniki modalne z bezokolicznikiem w trybie oznajmującym Präsens i Präteritum (np. *Er muss den Text lesen.*).
6. Czasownik lassen – funkcje (np. *Ich lasse mein Auto reparieren.*
Ich lasse mir die Haare schneiden.
Ich habe meinen Schirm in der Gaststätte gelassen.).
7. Strona bierna czasownika (Vorgangspassiv): Präsens, Präteritum, Perfekt (np. *In Deutschland wird viel Bier getrunken.*
Das Buch wurde von mir gelesen.

Die Aufgabe ist gelöst worden.)

8. Strona bierna Präsens, Präteritum z czasownikiem modalnym,
(np. *Der Text soll bis morgen gelesen werden.*
Der Aufsatz musste bis morgen korrigiert werden.)
9. Strona bierna określająca stan (Zustandspassiv)
(np. *Alle Fenster sind geöffnet.*
Sein Gepäck war schon gestern eingepackt.)
4. Tryb rozkazujący
5. Czasowniki regularne i nieregularne
6. Imiesłów Partizip II
7. Czasowniki wyrażające stany i czynności
8. Czasy gramatyczne: Präsens, Präteritum, Perfekt, Futur I

Rzeczowniki

1. Typy odmian rzeczownika:
 - trzy typy w l.poj., np. *der Lehrer, der Genosse, die Frau,*
 - pięć typów w l.mn., np. *die Tage, die Boten, die Koffer, die Kinder, die Parks.*
2. Użycie rodzajnika określonego, nieokreślonego, użycie rzeczownika bez rodzajnika,
(np.: *Da steht eine Tasse.*
Die Tasse ist sauber.
Hast du Hunger?
Jetzt wohnt er in Europa.
Das moderne Amerika konnte er nicht mehr ertragen.
Er trinkt gern Milch.)
3. Rzeczowniki złożone (np. *das Klassenzimmer*)
4. Rzeczowniki zdrobniałe: -chen, -lein (np. *das Lämpchen, das Büchlein*)
5. Rzeczowniki tworzone od nazw miast, krajów i części świata
(np. *der Europäer, der Franzose, die Polen*).
6. Rzeczowniki tworzone od bezokoliczników (np. *das Schreiben, das Aufräumen*).
7. Rzeczowniki tworzone od przymiotników, imiesłówów i liczebników
(np. *das Gute, der Reisende, der Erste*).

Przymiotniki

1. Stopniowanie regularne i nieregularne używane do porównań w stopniu równym, wyższym i najwyższym.
2. Przymiotnik jako orzecznik
(np. *Das Mädchen ist schick.*)
3. Przymiotnik jako przydawka:
 - z rodzajnikiem określonym i zaimkiem wskazującym *dieser, jener, derselbe* (np. *das neue Auto, diese schöne Blume*),
 - z rodzajnikiem nieokreślonym, zaimkiem dzierżawczym i z przeczeniem *kein, keine*
(np. *ein kleines Kind, mein alter Freund, keine guten Filme*),
 - bez rodzajnika (np. *frische Butter*),
 - po zaimkach pytających, nieokreślonych
(np. *Was für eine unglaubliche Geschichte ist das?*),
 - po zaimkach liczebnych *beide, alle, viele, wenige, manche, andere, einige, folgende*,
(np. *alle guten Schüler, viele bekannte Schriftsteller*),
 - po liczebniku (np. *vier gute Schüler*).
4. Przymiotniki w porównaniach
(np. *Dieses Haus ist so hoch wie jenes.*
Eva ist fleißiger als ihre Schwester.
Peter ist der schnellste von allen Schülern seiner Klasse.)
5. Budowa słowotwórcza przymiotnika (np. *zufrieden - unzufrieden*).

Przysłówki

1. Stopniowanie regularne i nieregularne
2. Przysłówki zaimkowe w pytaniu i odpowiedzi

(np. *Worauf wartest du? - Ich warte darauf.*)

3. Przysłówki określone czasu i miejsca, np.: morgen, bald, dann, endlich, damals, gestern, heute, hier, dort, draußen, drüben, unten, oben, links, rechts.

Zaimki

1. Zaimek osobowy
2. Zaimek dzierżawczy
3. Zaimek zwrotny
4. Zaimek wskazujący
5. Zaimek pytający
6. Zaimek względny
7. Zaimek wzajemny
8. Zaimki nieokreślone: alle, einige, etwas, jeder, jemand, einer, keiner, man, niemand, nichts, alles

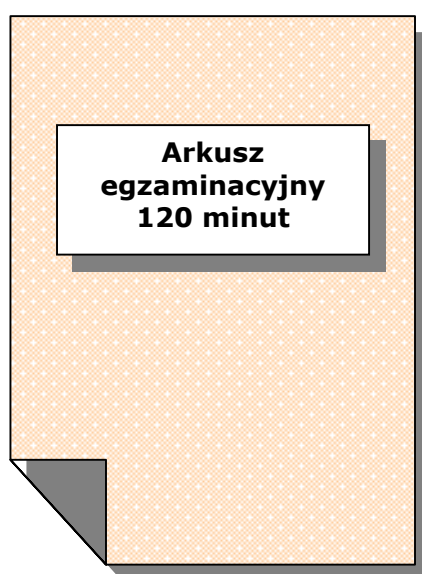
Liczebniki

Liczebniki główne i porządkowe

Przymyki

1. Przymyki określające miejsce, kierunek, odległość
2. Przymyki określające czas
3. Przymyki przyczyny
4. Przymyki sposobu
5. Przymyki po niektórych czasownikach i przymiotnikach.

V. PRZYKŁADOWY ARKUSZ I SCHEMAT OCENIANIA JĘZYKA NIEMIECKIEGO

Miejsce
na naklejkę
z kodem

(Wpisuje zdający przed
rozpoczęciem pracy)

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

MJA-P1A1P-051

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA NIEMIECKIEGO

Arkusz I

dla osób niesłyszących

Czas pracy 120 minut

ARKUSZ I

MAJ
ROK 2005

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 7 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
3. Należy pisać czytelnie, tylko w kolorze czarnym.
4. Oceniany jest tylko czystopis pracy pisemnej. Błędne zapisy należy wyraźnie przekreślić. Nie wolno używać korektora.
5. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi i oceny**, którą w tym arkuszu **wypełnia zdający i egzaminator**.
6. W karcie odpowiedzi, w części wypełnianej przez zdającego, należy zamalować całkowicie kratkę z literą oznaczającą właściwą odpowiedź, np. ■. W razie pomyłki, błędne zaznaczenie należy obwieść kółkiem (○) i zamalować ■ inną odpowiedź.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
100 punktów.

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

ROZUMIENIE TEKSTU CZYTANEGO

Przeczytaj tekst. Zrób zadania 1, 2 i 3 do tego tekstu.

Thomas, der Koch

Thomas Sauer ist 23 Jahre alt. Er ist Koch in einem großen Restaurant in Berlin in der Nähe vom Zentrum. Er hat vor fünf Jahren mit der Arbeit in einem Restaurant angefangen. Zuerst hat er in einem Restaurant in Potsdam gearbeitet. Dann ist er nach Berlin gezogen, weil er da mehr Geld verdienen konnte. Er mag seinen Beruf, weil er gern ungewöhnliche Gerichte vorbereitet. Er arbeitet jeden Tag von 10 bis 8 Uhr abend. Er steht um 8 Uhr auf. Er nimmt Dusche und isst sein Frühstück. Meist trinkt er eine Tasse Kaffee und isst ein Käsebrot. Dann fährt er zu seiner Arbeit. Im Restaurant ist er um 10 Uhr und beginnt Salate und Nachspeisen zu machen. Um 11.30 Uhr hat er eine Mittagspause. Dann von 12 bis 17 Uhr kocht er für Gäste. Danach räumt er die Küche auf. Mit seiner Arbeit ist er um 20 Uhr fertig und gleich danach trifft er sich mit seiner Frundin. Im Winter gehen sie meist ins Kino und im Sommer in den Park. In seiner Freizeit besucht er seine Eltern in Potsdam oder geht er mit seinem Bruder angeln. Er mag auch Computerspiele.

Zadanie 1. (5 pkt)

Podkreśl **RICHTIG**, jeżeli zdanie jest prawdziwe. Podkreśl **FALSCH**, jeżeli zdanie jest nieprawdziwe.

1. Thomas ist Koch.	RICHTIG / FALSCH
2. Thomas Sauer ist sechsundzwanzig Jahre alt.	RICHTIG / FALSCH
3. Thomas hasst Kochen.	RICHTIG / FALSCH
4. Morgens isst er Frühstück.	RICHTIG / FALSCH
5. Er hat keine Mittagspause.	RICHTIG / FALSCH

Zadanie 2. (10 pkt)

Odpowiedz po niemiecku na 5 pytań:

1. Wie alt ist Thomas?

2. Wann hat er mit der Arbeit in Potsdam angefangen?

3. Warum hat er seinen Beruf gern?

4. Wohin geht er meist im Sommer mit seiner Freundin?

5. Was macht er in seiner Freizeit?

Zadanie 3. (5 pkt)

Wybierz prawidłową odpowiedź na pytanie. Zaznacz literę a) lub b).

1. Wo arbeitet er als Koch?
a) in Berlin
b) in Frankfurt
2. Warum ist er nach Berlin gezogen?
a) um mehr Geld zu haben
b) um weniger Geld zu haben
3. Wie viele Stunden arbeitet er täglich?
a) etwa zehn Stunden
b) nur fünf Stunden
4. Was trinkt er meist morgens ?
a) Tee
b) Kaffee
5. Was macht er meist im Winter nach der Arbeit?
a) Er geht ins Kino.
b) Er geht in den Park.

REAGOWANIE JEZYKOWE W CODZIENNYCH SYTUACJACH

Zadanie 4. (8 pkt)

Dobierz właściwe odpowiedzi do pytań zadanych młodemu Niemcowi. Wpisz odpowiednią literę do ramki.

PYTANIA:

1. Wie heißt du?
2. Woher kommst du?
3. Bist du Student?
4. Wie ist dein Hobby?
5. Hast du einen Fotoapparat?
6. Hast du ihn gekauft?
7. Was möchtest du in der Zukunft machen?
8. Kannst du mir Deine Fotos zeigen?

ODPOWIEDZI:

- A. Ich fotografiere gern.
- B. Nein, das war ein Geschenk zu meinem Geburtstag von meinem Vater.
- C. Michael Müller.
- D. Ja.
- E. Selbstverständlich, gerne.
- F. Ich möchte Fotograf werden.
- G. Ja, ich habe einen.
- H. Aus Österreich.

Zadanie 5. (12 pkt)

Popatrz na zdjęcie i odpowiedz po niemiecku na pytania do tego zdjęcia. Nie musisz znać prawdziwych odpowiedzi – wymyśl je!

1. Wen siehst du auf dem Bild?

2. Wie alt sind sie?

3. Wo sind sie?

4. Was machen sie?

5. / 6. Sind sie verliebt? Warum bist du dieser Meinung?

Zadanie 6. (5 pkt)

Pomyśl, co musisz zrobić w tej sytuacji? Połącz problem z rozwiązaniem tego problemu. Następnie wpisz do tabeli odpowiednią literę.

np.

Ich bin müde. → **Ich muss mich erholen.**
(*Jestem zmęczony.*) (Muszę odpocząć.)

PROBLEM:

1. Ich bin hungrig.
2. Ich bin durstig.
3. Ich bin krank.
4. Ich bin dreckig.
5. Ich bin gelangweilt.

ROZWIAZANIE:

- a) Ich muss meinen Freund treffen.
- b) Ich muss zum Arzt gehen.
- c) Ich muss mich waschen.
- d) Ich muss etwas essen.
- e) Ich muss etwas trinken.

PROBLEM	1	2	3	4	5
ROZWIAZANIE					

STOSOWANIE STRUKTUR LEKSYKALNO-GRAMATYCZNYCH

Zadanie 7. (5 pkt)

Wybierz dobre zakończenie zdania. Wpisz odpowiednią literę do ramki.

1. Sie muss ...
2. Ich mag ...
3. Gestern war er ...
4. Jeden Tag ...
5. Alle Studenten ...

- A. ... mit meinen Freunden spielen.
- B. ... Schuluniform tragen.
- C. ... sind jetzt sehr ruhig.
- D. ... krank.
- E. ... sieht er sich Zeichentrickfilme an.

Zadanie 8. (5 pkt)

Do nazw kolorów dopisz wszystkie rzeczy z ramki, które są w tym kolorze:

1. weiß -
2. gelb -
3. rot -
4. blau -
5. grün -

**Gurke, Himmel, See, Erdbeere, Schnee, Gras,
Milch, Bananen, Tomaten, Sonne**

Zadanie 9. (5 pkt)

Wybierz prawidłowy wyraz i podkreśl go.

1. Meist nach der Schule *liest* / *lest* sie Bücher.
2. In der Küche gibt es *einen* / *einige* Stuhl.
3. Jetzt *kochen* / *kocht* meine Mutter.
4. Gestern *haben* / *hast* wir eingekauft.
5. Ich muss nach Hause *gehe* / *gehen*.

Zadanie 10. (5 pkt)

Uzupelnij tekst wyrazami z ramki:

Handy, Jahr, in, hatte, Freunde,

Im letzten war Sabine Verkäuferin einem großen Supermarkt. Die Arbeit war nicht gut bezahlt. Sie ihr Zimmer in dem Haus ihrer Eltern. Sie hatte kein Auto und kein Sie war unglücklich, weil sie nicht viele hatte.

PRZETWARZANIE I PISANIE TEKSTU

Zadanie 11. (10 pkt)

Przeczytaj tekst o Marku.

Markus ist dreiundzwanzig Jahre alt. Er ist klein und hat ein bisschen Übergewicht. Er hat kurzes helles Haar und blaue Augen. Er ist Automechaniker und arbeitet in einer Autowerkstatt. Er ist verheiratet. Seine Frau ist Lehrerin. Sie haben keine Kinder. In seiner Freizeit sieht er fern und arbeitet im Garten.

Napisz podobny tekst o Annie. Użyj wszystkich podanych poniżej wyrazów. Pamiętaj o niezbędnych zmianach!

Anna: 25, groß, schlank, langes, dunkles Haar, braune Augen, Krankenschwester, Krankenhaus, ledig, Bruder und Schwester, Französisch lernen, ins Kino gehen

Zadanie 12. (20 pkt)

Napisz po niemiecku zaproszenie na swoje urodziny. Napisz kogo zapraszasz oraz gdzie i kiedy odbędzie się uroczystość.

MODEL ODPOWIEDZI I SCHEMAT OCENIANIA

Zadanie 1. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
R	F	F	R	F

Zadanie 2. (10 pkt)

Za każdy element zadania:

2 pkt – rozwiązanie zgodne z poleceniem, poprawne językowo,

1 pkt – rozwiązanie zgodne z poleceniem, błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócają komunikację,

0 pkt – rozwiązanie niezgodne z poleceniem, błędy językowe uniemożliwiają komunikację,

Zadanie 3. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
a	a	a	b	a

Zadanie 4. (8 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5	6	7	8
C	H	D	A	G	B	F	E

Zadanie 5. (12 pkt)

Za każdy element zadania:

2 pkt – rozwiązanie zgodne z poleceniem, poprawne językowo,

1 pkt – rozwiązanie zgodne z poleceniem, błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócają komunikację,

0 pkt – rozwiązanie niezgodne z poleceniem, błędy językowe uniemożliwiają komunikację,

Zadanie 6. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
d	e	b	c	a

Zadanie 7. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
B	A	D	E	C

Zadanie 8. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna (wpisane oba wyrazy),

0 pkt – odpowiedź błędna lub niekompletna.

1	2	3	4	5
Schnee Milch	Bananen Sonne	Erdbeere Tomaten	Himmel See	Gurke Gras

Zadanie 9. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
liest	einen	kocht	haben	gehen

Zadanie 10. (5 pkt)

Za każdy element zadania:

1 pkt – odpowiedź poprawna,

0 pkt – odpowiedź błędna.

1	2	3	4	5
Jahr	in	hatte	Handy	Freunde

Zadanie 11. (10 pkt)

TREŚĆ:

- 5-4 pkt – zdający wykorzystuje wszystkie podane informacje, tworzy logiczną całość wypowiedzi, zgodną z poleceniem i przetworzonym materiałem (stymulującym, pomocniczym)
- 3-2 pkt – zdający wykorzystuje przynajmniej połowę podanych informacji, tworzy tekst częściowo logiczny, częściowo zgodny z poleceniem i przetworzonym materiałem,
- 1-0 pkt – zdający wykorzystuje mniej niż połowę podanych informacji, wypowiedź jest nie w pełni logiczna, niezgodna z poleceniem, znacznie odbiega od treści przetwarzanego materiału.

BOGACTWO JĘZYKOWE:

- 2 pkt. – urozmaicone słownictwo, zróżnicowane struktury gramatyczne,
- 1 pkt – mało urozmaicone słownictwo, niewielkie zróżnicowanie struktur gramatycznych.
- 0 pkt – bardzo ubogie słownictwo, brak zróżnicowania struktur gramatycznych.

POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA:

- 3 pkt – sporadyczne błędy językowe nie zakłócające komunikacji,
- 2 pkt – nieliczne błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócające komunikację,
- 1 pkt – dość liczne błędy językowe w znacznym stopniu zakłócające komunikację,
- 0 pkt – liczne błędy językowe uniemożliwiające komunikację.

Zadanie 12. (20 pkt)

TREŚĆ:

Za każdą z pięciu informacji można uzyskać 2 punkty (razem 10 punktów):

- 2 pkt – pełna informacja (zawiera wszystkie wymagane elementy),
- 1 pkt – częściowa informacja (zawiera część wymaganych elementów),
- 0 pkt – brak informacji.

FORMA

- 3 pkt - wypowiedź zgodna z wymaganą formą, tekst spójny i logiczny,
- 2 pkt – wypowiedź częściowo zgodna z wymaganą formą, tekst częściowo spójny i logiczny,
- 1 pkt – wypowiedź w niewielkim stopniu zgodna z wymaganą formą, tekst w niewielkim stopniu spójny i logiczny,
- 0 pkt – wypowiedź niezgodna z wymaganą formą, tekst niespójny, chaotyczny.

BOGACTWO JĘZYKOWE:

- 4-3 pkt – bogate słownictwo, duże zróżnicowanie struktur gramatycznych (na poziomie podstawowym),
- 2-1 pkt – mało urozmaicone słownictwo, niewielkie zróżnicowanie struktur gramatycznych,
- 0 pkt – bardzo ubogie słownictwo, brak zróżnicowania struktur gramatycznych, praca zawiera mniej niż połowę wymaganych informacji.

POPRAWNOŚĆ JEZYKOWA:

- 3 pkt – sporadyczne błędy językowe nie zakłócające komunikacji,
- 2 pkt – nieliczne błędy językowe w niewielkim stopniu zakłócające komunikację,
- 1 pkt – dość liczne błędy językowe w znacznym stopniu zakłócające komunikację,
- 0 pkt – liczne błędy językowe uniemożliwiające komunikację, praca zawiera mniej niż połowę wymaganych informacji.

Terminy, o których trzeba pamiętać (do sesji maturalnej w maju 2005):

- **maj 2003 r.** – dyrektor CKE ogłosi listę olimpiad przedmiotowych zwalniających z egzaminów maturalnych,
- **maj 2004 r.** – dyrektor CKE poda na stronie internetowej Komisji Centralnej szczegółową informację o sposobie dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu maturalnego do potrzeb absolwentów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub ze specyficznymi trudnościami w uczeniu oraz chorych lub niesprawnych czasowo,
- **czerwiec 2004 r.** – dyrektor CKE określi, jakie środowiska komputerowe, programy użytkowe oraz języki programowania mogą być wybierane na egzaminie,
- **30 września 2004 r.** – upływa termin składania przez absolwenta do dyrektora szkoły pisemnej deklaracji:
 - a) jakie przedmioty będzie zdawać na egzaminie,
 - b) na jakim poziomie będzie zdawać egzamin ustny z języka obcego,
 - c) jaki temat wybiera z listy tematów na egzamin ustny z języka polskiego, języków mniejszości narodowej i języka etnicznego,
 - d) wyboru środowiska komputerowego, programów użytkowych i języka programowania przez zdających informatykę,
 - e) o posiadanym zaświadczeniu o dysleksji rozwojowej,
 - f) o chorobie lub niepełnosprawności uprawniającej do szczególnych warunków przeprowadzania egzaminu,
- **grudzień 2004 r.** – dyrektor CKE ogłosi harmonogram egzaminów maturalnych w maju 2005,
- **luty 2005 r.** – dyrektor szkoły, w której odbędzie się egzamin, ustali harmonogram egzaminów ustnych,
- **28 lutego 2005 r.** – upływa ostateczny termin ewentualnych uzasadnionych zmian w deklaracjach składanych we wrześniu,
- **marzec 2005 r.** – dyrektor CKE zamieści na stronie internetowej Komisji Centralnej informację o pomocach, z których mogą korzystać zdający w części pisemnej egzaminu maturalnego z poszczególnych przedmiotów,
- **18 kwietnia 2005 r.** – rozpoczną się egzaminy ustne,
- **5 maja 2005 r.** – rozpoczną się egzaminy pisemne,
- **30 czerwca 2005 r.** – ostateczny termin rozdania świadectw dojrzałości.

Terminy, o których trzeba pamiętać (do sesji maturalnej w styczniu 2006):

- **styczeń 2004 r.** – dyrektor CKE ogłosi listę olimpiad przedmiotowych zwalniających z egzaminów maturalnych,
- **styczeń 2005 r.** – dyrektor CKE poda na stronie internetowej Komisji Centralnej szczegółową informację o sposobie dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu maturalnego do potrzeb absolwentów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub ze specyficznymi trudnościami w uczeniu oraz chorych lub niesprawnych czasowo,
- **luty 2005 r.** – dyrektor CKE określi, jakie środowiska komputerowe, programy użytkowe oraz języki programowania mogą być wybierane na egzaminie,
- **30 czerwca 2005 r.** – upływa termin składania przez absolwenta do dyrektora szkoły pisemnej deklaracji:
 - a) jakie przedmioty będzie zdawać na egzaminie,
 - b) na jakim poziomie będzie zdawać egzamin ustny z języka obcego,
 - c) jaki temat wybiera z listy tematów na egzamin ustny z języka polskiego, języków mniejszości narodowej i języka etnicznego,
 - d) wyboru środowiska komputerowego, programów użytkowych i języka programowania przez zdających informatykę,
 - e) o posiadanym zaświadczeniu o dysleksji rozwojowej,
 - f) o chorobie lub niepełnosprawności uprawniającej do szczególnych warunków przeprowadzania egzaminu,
- **lipiec 2005 r.** – dyrektor CKE ogłosi harmonogram egzaminów maturalnych w styczniu 2006,
- **październik 2005 r.** – dyrektor szkoły, w której odbędzie się egzamin, ustali harmonogram egzaminów ustnych,
- **październik 2005 r.** – dyrektor CKE zamieści na stronie internetowej Komisji Centralnej informację o pomocach, z których mogą korzystać zdający w części pisemnej egzaminu maturalnego z poszczególnych przedmiotów,
- **28 października 2005 r.** – upływa ostateczny termin ewentualnych uzasadnionych zmian w deklaracjach składanych w czerwcu,
- **12 grudnia 2005 r.** – termin rozpoczęcia egzaminów ustnych,
- **3 stycznia 2006 r.** – termin rozpoczęcia egzaminów pisemnych,
- **28 lutego 2006 r.** – ostateczny termin rozdania świadectw dojrzałości.

WYKAZ INFORMATORÓW MATURALNYCH OBOWIĄZUJĄCYCH OD 2005 ROKU

1. Informator maturalny z języka polskiego
2. Informator maturalny z języka angielskiego
3. Informator maturalny z języka niemieckiego
4. Informator maturalny z języka rosyjskiego
5. Informator maturalny z języka francuskiego
6. Informator maturalny z języka włoskiego
7. Informator maturalny z języka hiszpańskiego
8. Informator maturalny z języka portugalskiego
9. Informator maturalny z języka szwedzkiego
10. Informator maturalny z języka słowackiego
11. Informator maturalny z języka białoruskiego nauczanego jako język mniejszości narodowej
12. Informator maturalny z języka litewskiego nauczanego jako język mniejszości narodowej
13. Informator maturalny z języka ukraińskiego nauczanego jako język mniejszości narodowej
14. Informator maturalny z języka niemieckiego nauczanego jako język mniejszości narodowej
15. Informator maturalny z języka kaszubskiego
16. Informator maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej
17. Informator maturalny z języka greckiego (klasycznego) i kultury antycznej
18. Informator maturalny z matematyki
19. Informator maturalny z historii
20. Informator maturalny z historii muzyki
21. Informator maturalny z historii sztuki
22. Informator maturalny z wiedzy o społeczeństwie
23. Informator maturalny z wiedzy o tańcu
24. Informator maturalny z biologii
25. Informator maturalny z chemii
26. Informator maturalny z fizyki i astronomii
27. Informator maturalny z geografii
28. Informator maturalny z informatyki
29. Informator maturalny dla osób niesłyszących
30. Informator maturalny dla absolwentów klas dwujęzycznych z językiem angielskim jako drugim językiem nauczania
31. Informator maturalny dla absolwentów klas dwujęzycznych z językiem niemieckim jako drugim językiem nauczania
32. Informator maturalny dla absolwentów klas dwujęzycznych z językiem francuskim jako drugim językiem nauczania
33. Informator maturalny dla absolwentów klas dwujęzycznych z językiem hiszpańskim jako drugim językiem nauczania
34. Informator maturalny z języka polskiego dla osób niewidomych *
35. Informator maturalny z języka angielskiego dla osób niewidomych *
36. Informator maturalny z języka francuskiego dla osób niewidomych *
37. Informator maturalny z języka niemieckiego dla osób niewidomych *
38. Informator maturalny z języka rosyjskiego dla osób niewidomych *
39. Informator maturalny z matematyki dla osób niewidomych *
40. Informator maturalny z historii dla osób niewidomych *
41. Informator maturalny z historii muzyki dla osób niewidomych *
42. Informator maturalny z wiedzy o społeczeństwie dla osób niewidomych *

- 43. Informator maturalny z biologii dla osób niewidomych *
- 44. Informator maturalny z chemii dla osób niewidomych *
- 45. Informator maturalny z fizyki i astronomii dla osób niewidomych *
- 46. Informator maturalny z geografii dla osób niewidomych *
- 47. Informator maturalny z informatyki dla osób niewidomych *

* Informatory dla osób niewidomych dostępne będą w wersji elektronicznej w ośrodkach szkolno-wychowawczych dla niewidomych. Osoby niewidome, uczęszczające do szkół masowych, mogą zgłaszać się do tych ośrodków albo bezpośrednio do Wydziału Matur Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, gdzie będą mogły otrzymać tekst informatora na płycie CD. Informatory dla osób niewidomych zamieszczone będą również na stronie internetowej CKE www.cke.edu.pl.